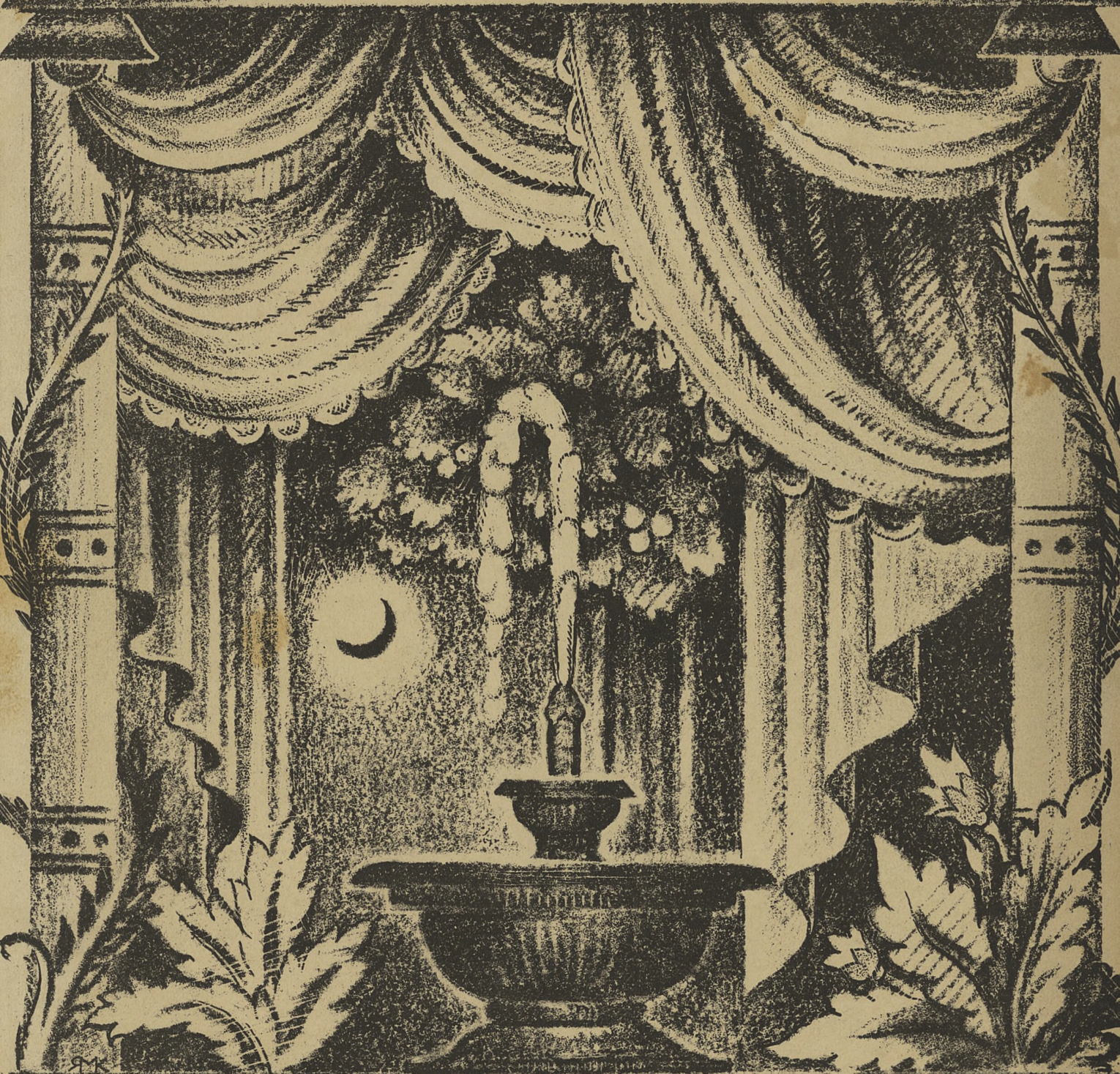

GROTIKÉ EX LIBRIS

K A R E L J A R O S L A V O B R Á T I L

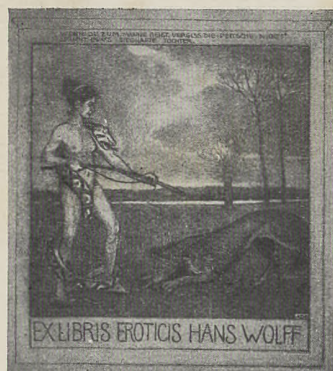
EROTICKÉ
EX
LIBRIS

S ÚVODEM O EROTICKÉ
LITERATUŘE

1924

VYTISKL FRANTIŠEK OBZINA
VE VYŠKOVĚ

1

Jedním z nejkrásnějších zjevů na poli historie literární jest bibliofilie. Vyrostla z čisté, ideální lásky ke knize, kvete v ústraní, nedotčena jsouc hlučným ruchem všedního života pouličního, tichá a vznešená nad všechny libůstky, jež kult sběratelský vymyslel. Lnou k ní lidé, vyhýbající se namnoze hlučné společnosti, snilkové, učenci a literární gourmandi, kteří, nestarajíce se o to, co o nich a jejich zálibách soudí ostatní svět, nalézají krásu a poesii jediné v knihách, zavírají se s těmito svými miláčky do svého pokoje a žijí tam s nimi zvláštní, odloučený život, jaký mohou žít jen skuteční milenci.

Ale jako všichni milenci, tak i bibliofilové nejsou stejní. Kolik různých druhů knih, tolik je i různých vkusů u přátel knih.

Jedni sbírají a hromadí knihy ve skříních jen proto, aby se mohli pochlubit jejich početností. Druzi shromažďují jen spisy určitého oboru literatury. Jiní vybírají ze spousty spisů jen knihy opravdu vnitřně cenné. Jiní zase připojují k cenné knize i požadavek její krásné úpravy. A konečně jsou i takoví, kteří vyhledávají jen knižní kuriosity.

V prvním případě zvrhuje se sbírání knih často v pouhý sport a bibliofil stává se bibliomanem, náruživým sběratelem knih, jež sbírá bez ladu a skladu a jichž vůbec ani nečte. Často bývají to pouzí mělci a ješitní nadutci, zakrývající nedostatek inteligence zevní okázalostí, jimž je kniha pouhým předmětem sběratelským, který hodnotí jen dle její knihkupecké ceny.

V druhém případě jsou to lidé, kteří životním povoláním nebo vrozeným svým instinktem cítí touhu obsáhnouti určitou část vědy nebo literatury vůbec.

Sběratelé třetího druhu jsou učenci a vědátory, jimž jde jen o snůšku vědy nebo jejího materiálu.

Čtvrtý druh sběratelů knih jsou nadšenci, jimž jediné kniha vnitřně i zevně krásná působí radost a rozkoš, jimž je kniha živoucí bytostí, kterou milují, nebo předmětem, který vyvolává v nich týž obdiv a pocit jako krásný obraz vynikajícího malíře. Jsou to vedle sběratelů kuriosit praví bibliofilové, kteří milují moderní přepychová vydání, skvostně vypravené novotisky na krásném papíře a v elegantní vazbě. Knihy u těchto sběratelů přirovnává S. K. Neumann k ženám pravě, že „styk s duchaplnou ženou rozněcuje nás a činí šťastnými a moudrými zajisté tím více, čím je žena krásnější; podobně rozkoš, kterou nám kniha má poskytovat, je hlubší a přitažlivější, je-li kniha krásně vypravena.“

S pravým bibliofilstvím souvisí obyčejně vytříbený vkus umělecký, sbírání uměleckých obrazů, rytin, leptů a předmětů, jakož i rukopisných památek, autografů a pod.

Být sběratelem literárních kuriosit znamená mít za sebou již dlouhou dobu bibliofilskou, sběratelskou a většii rozhled nejen po literatuře domácí, ale i po literaturách světových, znamená býti literárním gourmandem, jenž mnohdy celou řadu let pátrá po některé knize, aby jí mohl doplniti mezeru ve své bibliotéce. Bibliofilové tito shánějí se na př. po všech vydáních spisů určitého spisovatele nebo hledají výhradně jen všechnu literaturu na př. o Napoleonovi, o Havlíčkovi; jiní touží po tom, aby měli ve své knihovně všechna vydání biblí atd. Z těchto bibliofilů vyvinou se obyčejně časem bibliografové, znalci knih, jichž je zapotřebí k bibliognosii čili bibliologii, a jeví se u nich vždy úmysl, že buďto sami, anebo ti, kdož je o to požádají, užijí sbírky ve prospěch vědy. Bývají to lidé velmi učení, kteří vedou v evidenci všechna možná vydání knih velmi řídkých, vzácných a hledaných, kteří dobře vědí, jak ironisuje W. Schindler, že roku 1785 vyšlo v Paříži německé, Italem vydané vydání Shakespeara s poznámkami ruského badatele sanskritu, jež bylo vytištěno v Madridě a svázáno v Haagu. Bývají to lidé známí též pod přízviskem knihomoli, kteří, počínajíce si jako mineralogové a botanikové, vycházející do přírody, plnící torby a kapsy své bylinami a kameny, zapomínající však při tom, jak nádherná je příroda, prolezou u antikvářů, obchodníků s makulaturou, všechny půdy a komory se starým haraburdím a září štěstím, najdou-li aspoň ztrouchnivělý zlomek nějaké staré knížky.

U těchto knihomolů je kniha tím cennější, čím je zažloutlejší; nezáleží jim také na tom, aby za nějakou zvláštnost zaplatili každý žádaný peníz.

Zálibav knihách zvrhuje se někdy v nepěknou vlastnost, v lakomství a závistivost. Knižní bibliofilové-lakomci milují a střeží knihy své žárlivě a závidí každému, kdo by chtěl mít tutéž knihu co oni. Mají knihy stále uzamčené, nikomu jich ani neukazují a nelekají se žádné špatnosti, zejména pokud jde o nabytí knihy, již dosud nemají. -

Bibliofilie nikde nezapustila tak záhy kořenův a nikdy se nerozšířila jako v Angli, tomto „eldorádu bibliofilů a bibliomanů“. I nejstarší monografie o bibliofilii je původu anglického a pochází od *Richarda de Bury*, biskupa durhamského, jenž ji vydal roku 1344 pod názvem „*Philobiblon*“ (1). Z celé řady bibliofilů anglických z doby starší jmenovati sluší alespoň *Rogera Aschama* (1515-1568), lorda *Bacona* (1591-1629), *Samuele Daniela* (1562-1619). Mezi slavnými bibliofily XVIII. století byli *Samuel Johnson*, *Horace Walpole*, *Topham Beauclerk* a *Duke of Roxburghe* (1740-1801), majitel velecenné knihovny, která byla r. 1812 veřejně prodána za 23.397 liber sterlingů (3.750.000 Kč). Jen za jedinou knihu z ní, za nejstarší anglické vydání *Boccaccia*, za niž dal *Roxburghe* kdysi 100 guineí (16.700 Kč), strženo bylo 2.260 liber (360.000 Kč). Z XIX. století zaznamenati dlužno především *Paula Lacroix*e, známého pode jménem *Bibliophil Jacob* (1806-1884), jenž napsal velmi mnoho prací bibliografických, kulturně historických, ano i románů. Pod pseudonymem *Pierre Dufour* vydal v letech 1851-1854 v pěti svazcích „*Historie de la Prostitution chez tous les peuples du monde*“ (2) a „*Mémoires curieux sur l'histoire des mœurs et de la prostitution en France*“ (3); obě díla byla zakázána.

Z nejnovější doby známa je zvláště new-yorská knihovna bibliofila-miliardáře *J. Pierponta Morgana*, pravý poklad nejvzácnějších knih zlatem, drahokamy a perlami ozdobených, ale i nevzhledných unikátů světových. Ve sbírce této nachází se na příklad první *Guttenbergova bible*, *Žaltář*, tištěný mohučským *Faustem*, první datovaný dvoubarevný tisk s tištěnými notami, sira *Thomase Maloryho* „*Morte d'Arthur*“, román o králi *Artušovi*, oceněný na 75 000 dolarů, veškerá stará vydání anglických biblí a spousta rukopisů převzácné ceny, jako na příklad *Ptolemaiův* zeměpis s deskami *Clovis*e *Eva*, který náležel *Marii Stuartovně*, rukopisy *Boccacciovy*, rukopis básně „*Korsar*“, oceněný na 50.000 dolarů, *Lincolnovy* atd., jakož i 60 svazků rukopisů ze 6.-9. století.

Z německých bibliofilů jmenovati lze hlavně *Eduarda Griesebacha*, básníka, literárního historika, vydavatele *Schopenhauera*, *Hoffmanna*, *Grabbeho* a *Franze Bleie*. -

Mezi literární kuriosity řadí se také literatura erotická. Literatura tato, jsouc úřady všech zemí neúprosně pronásledována, není veřejnou a lze se ji tudíž dopátrati po většině jen potají, čímž tvoří namnoze skutečně kuriozní oddíl knih v bibliotékách, o nichž se nepíše, jež uschovávají se pod zámek a které nejčastěji páleny byly na hranicích. V jistém ohledu a za jistých okolností nutno ji však počítati mezi materiál

3

existovati nepřestane.

Erotickou literaturu rozdělit lze ve tři skupiny, z nichž prvou zaujímají spisy, ve kterých právě umění pojí se s čistou erotikou, v druhé převládá erotika nad umění, ale přicházejí tu k platnosti i vztahy její ke vědě, třetí tvoří pornografické slátaniny, vydávané obchodními spekulanty a vypočítané na smyslnost a nízké pudy člověka. Má-li erotická literatura právo na existenci, platí to pouze o prvních dvou jejích druzích.

EX LIBRIS
D^r. REUTERKAMILLO

2

4

O uměleckém významu erotiky v literatuře psalo se už mnoho a za všech dob jevila se její nevyhnutelná potřeba, neboť každý kulturní člověk ví, že téměř veškerá krásná literatura obírá se motivy erotickými, tak jako v popularisované vědě rovněž převládají erotické otázky; bez erotiky stala by se literatura suchou složkou života, o niž by se zajímal jen malý zlomek lidí. „Ze všech citů“, praví Brandes, „jež básnickému umění jsou látkou k umělecké tvorbě, hraje největší úlohu cit erotický.“ Není snad básníka, jenž by

5

nebyl alespoň jedinou básní přispěl k rozmnožení více méně erotických výplodů básnických. A čím větší básník a tvůrčí duch, tím větším byl erotikem. Vzpomeňme jen jmen vyslovených erotiků: *Bürger*, *Grabbe*, *Lessing*, *Byron*! *Goethe*, *Vrchlický* byli erotiky par excellence. Podobně je tomu i v próse. Ani tu nevyhýbali se spisovatelé erotickým motivům. Napsal-li *Vrchlický* svoji „Abisag“, užil Svatopluk Čech motivů silně *Boccacciovských* na př. v „Kandidátu nesmrtnosti“, v povídce „Noc na Supově“ atd.

Erotický spis, byť byl napsán sebe drastičtěji, je-li podán umělecky, má právo na existenci. Příkladů máme hojnost. Zmiňuji se jen na př. ze starých o *Boccacciově* „Dekameronu“ (4), erotických dílech *Aretinových* (5), *Byronově* „Don Juanu“ (6), *Goethově* „Deníku“ (7), povídkách *Maupassantových* (8) a z drastičtějších o *Clelandově* „Fanny Hill“ (9), *Mirabeauově* „Ma conversion“ (10), *Rétifově* „Anti-Justině“ (11) atd.

„Umění napsati erotickou knihu je zrovna tak těžké jako každé umění“, praví B. Stern, a tak se stává, že mistrných děl tohoto druhu je ještě méně než kdekoliv jinde, poněvadž napsati o jedné a téže látce něco umělecky originelního, k tomu patří mnoho duchaplnosti, ostrovtipu, jemnosti stylu a velmi mnoho vkusu, aby povstalo dílo skutečně umělecky cenné. A podaří-li se takové dílo, stává se nejen cennou literární kuriozitou, ale i hledaným uměleckým předmětem, neboť „zdravá erotika patří k nejnádhernejším obcerstvujícím prostředkům ducha“ a „erotické umění, umělecká pornografie učí nás krásné, vznešené, božské viděti v groteskním a triviálním, proto ji milujeme. A provádí intelektuelní výchovu obecnstva směrem svobodné myšlenky, proto si ji vážíme. A sbíráme-li ji s taktem a pochopením uměleckým, sbíráme dokumenty trvalé ceny.“ (S. K. Neumann).

Jak již řečeno, v druhé skupině těchto děl převládají vztahy k vědě nebo k jistému jejímu odvětví. A tu v první řadě padá na váhu mravověda, která souvisí těsně s pohlavním životem, hrajícím ve vývoji jednotlivého národa a jeho historii takovou roli, že beze zmínky o něm byl by obraz jeho neúplným.

Dávným faktem je, že nebylo a není žádných věčných a ustálených zákonů mravnosti, které by vždy stejně

6

zněly a nikdy se neměnily. Pojmy o mravnosti a názory o tom, co se sluší a nesluší, jest něco, co se vyvinulo z primitivních forem postupem staletí, a přizpůsobujíc se daným poměrům a okolnostem, stalo se teprve vývojem organickou součástí našeho života. Proto také každé kulturní období dle svého stupně vývoje, dle podnebí, historických a národohospodářských poměrů a výsledků, jakož i dle charakteru národa, má jinou, jemu vlastní, ode dnešní úplně rozdílnou morálku.

A nejen to. Mravnost a nemravnost je vlastně věcí vlastního svědomí. Každý chová v duši své vlastní svůj názor na mravnost. Jiný názor měl Český bratr, jiný katolík,

jinou má měšťák, jinou venkovan. Člověk čenichající a vidoucí ve všem frivolnost, najde i před Venuší Milosskou motivy k umravňovacímu kázání nebo k podráždění své smyslnosti, jiný zase není mravně dotčen ani při prohlížení neapolského a vatikánského „Musée secret“.

Nejlépe dá se věc demonstrovati na pojmu nahoty. Moderním pohlavním badáním je dávno zjištěno, že jen nekultivovanému nebo polovzdělanému člověku pohled na nahé tělo je oplzlým. Je divno, že k tomuto názoru

7

přispěla nejvíce církev katolická, která je právě hlavní příčinou, proč u nás podprůměrný člověk odsuzuje každou nahotu v umění, ačkoli zobrazování nudit at štetcem či dlátem bylo nejen ve starověku za dob pohanských předním motivem k uměleckým výtvorům, nýbrž i ve středověku za dob křesťanských, zvláště katolických, zcela obvyklým. V chrámech tehdejší doby, na př. v Sixtinské kapli ve Vatikáně setkáváme se s Michelangelovým „Stvořením Evy“, kde dokonce Adam zobrazen je bez fíkového listu, a v kostele San Lorenzo ve Florencii s obrazem jiným, onomu

8

podobným. Ba přímo s obscenními výtvy setkáváme se ve středověku na křesťansko-katolických stavbách, jakými jsou na příklad chrliči vody na velechrámu ve Freiburgu a jinde.

Není-li naopak člověku vzdělanému nudita závadnou, je to důkazem, že mají oba rozdílnou morálku.

Naše nynější morálka nahotu s nemravností ponejvíce ztotožňuje. Názor tento je však nesprávný jak pro všechny národy blíže rovníku usedlé, tak i pro představy našich předků a nás samých, neboť každý vývojový stupeň myslil si o mravnosti něco jiného a názor svůj vlastní aplikoval na veškeru erotiku.

Národové na rovníku chodí více méně nazi a nikdo nebude je protopovažovat za nemravné.

Ve středověku stýkalo se obé pohlaví v lázních pohromadě tak jako dnes stýká se v mořských lázních dosud, aniž tím kdo utrpěl nebo běře zkázu na mravech. Rovněž ve středověku, kdy nebylo košil, šlo spat obé pohlaví na postel nahé. Dnes by to bylo považováno za nemravnost. U Egyptanů, Arabů a Turků příkrývají si cudné ženy při setkání s cizincem úzkostlivě obličej, nechávající za to naprosto lhotejně na odiv očím jeho to, co licoměrnému Angličanu je vrcholem neslušnosti. Japonce obsluhují ve veřejných lázních úplně nahá děvčata, jež i jinak obnažují se i před cizincem bez ostychu právě tak jako Řekyně, aniž proto považována jsou za nestoudná nebo prodajná. A není tomu ještě dávno, co i u nás nesmělo se před dětmi mluvit o kojení.

Nepůsobí-li nahota na smysly eroticky, přestává býti necudnou. Zobrazení těhotné madony ještě nikoho nepohoršilo, ani sousoší Civitaliho v chrámě lucckém, kde madona kojí Jezulátko. „Cudné zobrazení naivního, dětsky nezakrytého, přirozeného stavu, v němž bůh stvořil člověka dle svého obrazu, při čisté mysli musí se vždy

EXLIBRIS DE Mre DURUT

10

jeviti zase čistým“, kdežto necudné odhalování nebo rafinované oblékání a polosvlékání, zvláště v necudných postojích, je nemravné. Ze zásady této vychází veškeré umění, a kdo odsuzuje nahotu ve výtvarném umění, dává tím na jevo buďto licoměrnost nebo nedostatek kulturnosti. Jistý sarkastický lékař pravil jednou, že všichni tito strážcové cudnosti nejen že si hrají na eunuchy, nýbrž ve skutečnosti dle jeho vlastní zkušenosti více méně fysicky nebo psychicky jimi jsou.

Proto také tak zvaný stud není přirozeným, nýbrž vlastně pouhým vynálezem společnosti, odvislým od prostředí, místa a času, od podnebí a toho času panující morálky. Stydět se znamená něco svého, osobního zakrývatí. Je tedy i pojem studu čistě individuální a závislý od obyčejů, zvyků, náboženství, podnebí atd. Nic není tak relativního jako stud. Dnes je

něco nestoudné, zítra jím už není. Včera bylo u dam modou chodit s poloobnaženými ňadry a sukněmi až po špičky střevíček sahajícími, nadzvednutí sukně nad kotníky bylo považováno za nestoudnost. Dnes je modou chodit se šatem až po krk upjatým a se sukněmi až po kolena sahajícími, a kdyby některá z dam odhalila na promenádě šíji svou, shrnuly by se na ni klepny z celého města. A co by řekla žena, kterou bychom překvapili v její domácnosti v polovičních nedbalkách, ač před tím celou noc protančila s nahými rameny a výstřihem

9

11

v zadu až po pás sahajícím? Správně podotýká Ed. Fuchs, že co je dovoleno viděti všem, není dovoleno viděti jednotlivci.

John Stuart Mill praví: „Nemocem společnosti lze zrovna tak málo zabrániti nebo je léčiti, jako nemocí těla, aniž bychom o nich mluvili otevřeně. A právě takovou společenskou nemocí je pruderie a strach před čistou, cudnou nahotou. A kdo strach ten zaviňuje, dává na jevo známku psychologické degenerace, nikoli mravní povýšenosti.“ Ušlechtilá nahota přivedla Řeky

12

k nejvyššímu stupni lidské kultury a smyslu pro krásno, a zvykli-li Řekové hned z mládí příští dorost svůj dívati se na obnažené tělo lidské jako na vrchol krásy, nemusili ho později vytahovati z bláta pokrytectví a hříchu. Kdyby člověk hned od svého mládí zvykl si pohlížeti na čistou nahotu, bylo by jistě veta po smyslné žádostivosti viděti obnažené tělo, anebo aspoň nebyla by žádostivost ta tak silná. Je tedy chybou se stanoviska veřejné morálky, že zobrazování nahoty se pronásleduje. Seznamování mládeže s pravým uměním a vysvětlování jeho pravé podstaty chrání ji před mravní zkázou a mravním sesurováním. A „popularisace umění, resp. nahoty v umění a usnadnění pohlavního aktu potřebným jsou cestou k pohlavnímu ozdravení společnosti.“ Jest jisto, že nahota

13

nedráždí nikdy tolik smyslnosti jako šat a jeho rafinované užívání. Tajemství všeho spočívá v nepřirozené výchově a v rozmanitosti oděvu a výzdoby, jež vzbuzují pozornost, zvědavost a žádostivost.

A jako názor na mravnost a na stud, tak i názor na erotismus jest v různých dobách, v různých místech a za různých okolností různý. Ba dokonce názor na erotismus je ještě relativnější, poněvadž pojem o studu je přece jen ve všech zemích evropských jakž takž jednotný, kdežto názory na „pornografii“ tak jako na prostituci jsou v každé zemi jiné. Někde mají volnost, jinde činí se jim všemožné překážky.

Není tedy ani žádným hříchem, čte-li dospělý vzdělaný člověk erotickou knihu a zobrazí-li umělec tělo lidské s nepokrytými genitaliemi, neboť má-li dílo působiti svým naturalismem, nelze se umělci nikterak vyhnouti, aby zobrazil přísně naturalisticky i to, co s motivem jeho bezprostředně souvisí. „Člověk, který má niterný vztah k umění, který dovede míti čistý požitek z uměleckého díla bez ohledu na jeho motivickou obraz-

14

nost, ocení správně i erotické dílo, aniž by se cítil mravně uražen nebo citově zle dotčen.“ A právě v tomto směru nikdy nejvila se lidská licoměrnost a hloupost tak příkře jako zde. Pruderie moralistů šla dokonce tak daleko, že na příklad v Římě ve Vatikáně musily býti antickým sochám, v nichž kulturní člověk vidí personifikaci nejvyšší krásy umělecké, přidány - plechové fíkové listy... Přes to však sbírkám vatikánským, v Neapoli, Louvru atd. vysoká cena a význam zůstane navždy a nepozbudou nikdy slávy i kdyby ještě více musily býti „oblečeny“ a křesťanský ideál cudnosti zobrazování nahoty zakazoval a pronásledoval. Fakt tento patří ovšem také k historii mravnosti, která zrcadlí se právě v podobných přehmatech lidských nejlépe.

15

Proto také nejlepší historii mravnosti je historie erotické literatury. Nemůžeme-li dospěti k určitému výsledku v kritice doby po stránce mravní, dospějeme k němu jistě studiem erotické literatury a umění.

Z mravnosti nebo demoralisace doby vysvětliti lze vše a všemu lze porozuměti, neboť vztahy pohlavní jsou osou veškerého sociálního života, veškeré myty, náboženství a kultury jsou s ním v nejužším spojení, a tlumení a omezování nejsilnějšího z pudů, pudu pohlavního, má jistě vliv na národy a jejich historii.

Erotická díla jsou dále přímými ilustracemi nejen mravnosti, ale i celých kulturních dějin lidstva, a není musea, není vědecké sbírky, není bibliotéky, která by neobsahovala těchto erotických dokumentů a nestřežila jich bedlivě před zkázou nebo ztracením. Každá studijní knihovna má své „l'enfer“ (peklo), kterýmžto názvem označují Francouzi tajná oddělení knihoven, v nichž je uschován pečlivě erotický materiál před nepovolnými zraky a kam jen výjimečně, ze zvláštních důvodů a ne každému, jest přístup dovolen. Označení toto,

16

jak se zmiňuje Grand-Carteret, zplodilo vtipný nápad, že považuje-li církev (katolická) peklo za něco tak hrozného, nebude to s ním asi tak zlé, když tam bude tolik zakázaných knih k ukrácení dlouhé chvíle...

Kdyby nám nebylo popřáno zachovati starých, „nemravných“ knih, byli bychom dnes velmi málo věděli o milostném a pohlavním životě francouzském za velké revoluce nebo o anglickém za restaurace, nebo zvláště o morálce a způsobu pohlavního a společenského života starých Řeků a Římanů a vlivu jeho na vzdělanost, neboť daleko lépe a vystižněji nežli všichni historikové starověci poučují nás o životě jejich vypravování Petroniovo (12), satiry Horatiovy (13), epigramy Martialovy (14), hlouběji

vnikneme do života jejich čtouce Aristophana (15) a Luciana (16), ačkoli spisovatelé ti byli vesměs samí erotikové.

Mnohdy nalezneme v erotickém spise důležité podrobnosti kulturní, jež ostatní literatura přezírá. Na př. ve spisech Aretinových nalezneme názor na papežský Řím, na jeho prostituci a kuplířství z doby Lva V. tak osvětlený, jako nikde jinde.

Ale i k posudku nynější doby může nám býti erotická literatura správným vodítkem. Porovnáním výsledků bádání v erotické literatuře z doby renesanční, rokokové a dokonce z 18. stol., kdy povstalo nejvíce erotických děl, můžeme našim umravňovatelům se vši určitostí říci, je-li nynější doba tak nemravnou, za jakou je vyhlášována a proč erotismus v literatuře byl ve Francii na svém vrcholku právě v době, kdy francouzská kultura zářila celému světu.

K jak překvapujícím výsledkům vede důkladné studium erotických spisů, toho důkazem jsou na příklad proslulá díla Fuchsova (17) a Dührenova (18) atd., jež, čerpající výhradně jen z erotické literatury, podala nám neobyčejně zajímavý a poučný, až do nejmenších podrobností sestavený výsek kulturní historie národa v určité periodě.

Erotický spis může míti i význam pedagogický. Básník nebo výtvarný umělec snaží se často podati čtenáři odstrašující obraz demoralisace a ukázati, kam až může slepá vášň přivést člověka za chvíli nepředloženého požitku smyslného.

Ale i v lékařství jsou jisté patologické zjevy, o nichž není mnohdy jasno, jsou-li zvrhlostí lidskou, vzniklou falešnou nebo zvrácenou kulturou, či spadají-li v rámec vrozených sexuálních vlastností, tedy přirozených. I tyto symptomy lze s dobrým výsledkem studovati na erotické literatuře toho kterého národa. Erotická

18

literatura anglická na př. podává lékaři jasný a určitý obraz jak zvrácený je tam život pohlavní, jak rozšířena je mezi Angličany perversní vášň flagelační, stejně zase jako nabyli jsme správného úsudku o homosexualitě starých Řeků a Římanů z erotické poesie doby současné.

Poslední konečně důvod k oprávněnosti erotické literatury je stránka národopisná, jejíž erotická část, badatelé zaznamenaná, jest docela součástí erotické literatury.

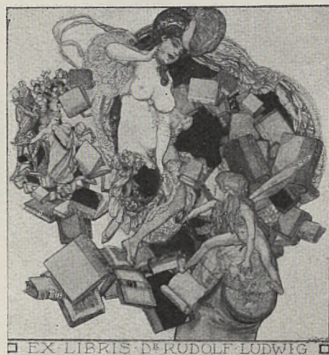

17

19

Vše, co bylo napsáno a co koluje tradicionelně mezi lidem, je výsledkem mozkové činnosti jednotlivců. Jako tak zv. krásná literatura je věrným odleskem lidského nitra, výplodem lidské obrazotvornosti, tak i každý druh lidového podání, básnictví a zejména erotika je obrazem individuality jednotlivců a tedy i celého národa od nepamětných dob, a lidové produkty mozkové činnosti jednotlivců čistě uměleckým výrazem fantasie, obyčejů a zvyků, ať jeví se v satíře, přísloví, pořekadlech, vtipcích, nápadech a rčeních, hádankách, písních nebo pam-

20

Lidová poesie, jsouc nejbezprostřednějším výronem lidské duše, je nejcenějším příspěvkem ke kulturním dějinám lidstva, poněvadž je v těsném styku s obyčejí, mravy a zvyky a pohlavní stránkou jednotlivých skupin národa a souvisí s celým jeho duševním životem.

Kdo měl příležitost čísti erotická lidová podání srbská nebo italská, pozoroval zcela jasně těsnou jejich souvislost s pohlavním životem národů v krajinách blíže rovníku žijících. Příčina toho tkví v podnebí, v němž krev v těle lidském proudí prudčeji a vášně jsou vznětlivější. Proto také erotika je tam daleko přirozenější, pro pojmenování erotických věcí a pojmů neuzívá se tam slov opsaných, nikdo nepozastavuje se nad různými výstřelky mládí, aniž komu zakazuje to či ono.

V erotické literatuře zrcadlí se tedy i vlastnosti národa a má tudíž tato pro poznání jeho charakteru a určité jeho kulturní epochy neobyčejný význam. Jako s brutalitou, drsností a nepřirozeností erotické literatury

EX LIBRIS D. RUDOLF LUDWIG

22

anglické jde s rukou v ruce brutalita a výstřednost Angličana, tak zase naopak s jemností a uhlazeností mravů a galantností souvisí těsně rafinovaná, zjemnělá smyslnost v erotické literatuře francouzské. Ze starých anglických spisů erotických je známo, že tyto a jiné podobné vlastnosti jeví se v Anglii již před stáletími a že mohou tedy dnes považovány býti za vrozené.

Otázka lidového erotismu dospěla dnes k takové aktuálnosti, že je nutno věnovati jí všemožnou pozornost a podrobiti ji zevrubnému studiu, jak se děje v poslední době zejména v Německu, kde vydávány jsou revue, v nichž nejvřel-

21

23

Anthropophyteia“ (21), „Beiwerke zum Studium der Anthropophyteia, Dokumente zur Sittengeschichte der Menschheit“ a j. v. Jen takovým snesením materiálu všeho druhu a důkladným jeho prostudováním a vědeckým zpracováním čeliti lze demoralisaci a rozmanitým poblouzením z erotiky pocházejícím, jen tak lze léčiti chorobné úkazy a naučiti se rozlišovati to, co až dosud omylem a z nevědomosti považováno bylo za chorobné, zvrácené nebo nemravné, a co jím často ve skutečnosti není. Vždyť chce-li lékař vyléčiti vřed, musí jej důkladně

24

prohlédnouti; léčiti jej písemně nebo vzkazem po jiné osobě je fušerstvím. Chce-li tedy někdo léčiti člověka a celou společnost mravně, musí její chorobné zjevy napřed prostudovati a pak teprve přikročiti k léčbě.

Sbírek lidových kryptadií je dosud velmi málo a proto studium lidovědné je tak nedokonalé. J. C. Brunner praví: „Okolnost, že právě toto nám tak blízké odvětví vědecké bylo až dosud zanedbáváno, protože neoprávněná licoměrnost nám zakazovala jím se obírat, anebo protože nám bylo až příliš blízkým, každodenním zjevem, než aby uznáno bylo za předmět vědeckého badání, nemůže býti důvodem, abychom je na dále zanedbávali.“ Jest tedy důležité, aby vážní

25

sběratelé erotiky byli ve svých snahách podporováni. A nikdo nemá práva překážeti jim v jejich práci nebo dokonce v ní jim brániti a je zesměšňovati, jako by se zabývali něčím necudým. Dr. Krauss praví: „Die Natur hat sowohl die „Zucht“ als die „Unzucht“ geschaffen, sowohl das „Kraut“ als das „Unkraut“. Der Gärtner und der Landwirt kann das „Unkraut“, der Erzieher die „Unzucht“ nicht leiden, für den Pflanzenphysiologen gibt es dagegen keine Unterscheidung zwischen „Kraut“ und „Unkraut“, für den Zoologen keine zwischen „Tier“ und „Untier“, so wenig als für den Anthropophysiker zwischen „Zucht“ und „Unzucht“. Alle drei vermeiden den Gebrauch solcher Worte und Wendungen, die einem beengten Gedankenkreis angehören; trägt man sie jedoch gewaltsam in die Wissenschaft hinein oder fordert man gar, sie müssten die Leitworte der Wissenschaft sein, so hat man damit der Naturforschung ein Ende bereitet.“ A dr. Kainis praví: „Kdo chce pozorovati lid v celé jeho originalitě, v jeho neporušeném, přirozeném humoru, nesmí se pozastaviti ani u jeho přirozené drastičnosti.“

A jako věda má přístupná býti každému, tak i na studium erotiky a na sbírání erotického materiálu má právo každý, ať je to ten, kdo oddává se takovému studiu z vrozeného zájmu nebo na základě nutnosti, souvisící s jeho povoláním.

26

Kdo naopak neuznává důležitosti studia erotiky, kdo říká, že je to „svinstvo“, je buďto slepec, ignorant, nebo licoměrník, který na oko erotiku ztrácuje, ale potají snad se po ní shání. Takových a podobných odpůrců erotické literatury je mnoho a proto není divu, že erotické knihy čtou a studují se potají a málo kdo odvažuje se veřejně kriticky o nich pojednati. Tento „ostych před erotismem v literatuře“, praví Stern, „je jednou z nejpodivuhodnějších kapitol dějin stydlivosti, která je u každého národa různá.“ -

27

Že erotická literatura je odleskem mravů a kultury všech dob a národů a každé periody lidského věku, vidíme z četných dokladů. Zachovaly se nám erotické klínové a hieroglyfické nápisy, obrazy a plastiky babylonské, asyrské, perské, indické, čínské a japonské, setkáváme se s nimi jak u národů divokých nejnižšího stupně civilisace, tak i u národů kulturně nevyšších.

Pravou otčinou erotické literatury jest Orient. V INDII, ARABII a PERSII povstaly výkvěty žhavé a chlipné lásky jako „Kamasutran“ (22), „Ananga-Ranga“, pohádky „Tisíc a jedné noci“ (23) mongolské pohádky „Siddikūra“ atd.

ČÍŇANÉ na východě, TURCI a JIHOSLOVANÉ na západě, přejali tuto ohnivou a rafinovanou erotiku asijskou téměř beze změny.

Erotickou literaturu nacházíme i u ŘEKŮ a ŘÍMANŮ. Z řeckých spisovatelů erotických vynikli: *Anakreon*, *Apollonius*, *Longus*, z římských: *Apulejus* (24), *Catullus* (25), *Martial* (14), *Tibullus* (26), zvláště pak *Ovidius* (27), *Petronius* (12), *Juvenal* (28) a j., jejichž díla zachovala se nám však jen ve zlomcích. Ke zlomkům těmto řadí se též tak zvaná „Priapeia“ (29).

28

Řekové a Římané vybudovali si dokonce celé své božské učení na podkladě erotické mytologie, a nálezy pompejanské, herkulánské a j. dokazují, že právě erotika to byla, která dala jejich mistrům hlavní popud k uměleckým inspiracím a výtvo-
rům dosud nepřekonaným. Jak daleko u nich erotika při tom všem dospěla, viděti z toho, že po básníku Sotadovi podnes zůstalo pojmenování pornografie nejhoršího druhu. O Řecích je též známo, že neužívali pro pohlavní výkon a orgány vůbec slov opsaných. *Aristophanes* volil dokonce i pro jeviště slova, jež dnes považujeme za sprostá a oplzlá. Latinské slovo *obscenus* (*obscénus*) odvozuje Varro dokonce od „divadla“ (*scaena* - *scéna*), protože na něm provozovány byly erotické scény.

29

O ŽIDECH je známo, že u nich hrála erotika vždy důležitou úlohu a byla považována za něco zcela přirozeného. Důkazem toho je bible, která je na erotická líčení pohlavního života tak bohatá, že lze ji směle položit v historii literatury erotické na první místo. Není v ní téměř ani jediné kapitoly, která by se nedotýkala pohlavní stránky lidské. Příkladem bible následovali více méně duchovní spisovatelé všech náboženství a vyznání.

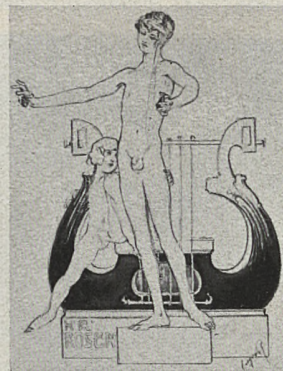
V šlápějích starých Římanů kráčeli nejprve ITALOVÉ, dědicové jejich erotického sklonu, kteří stáli v tomto směru v čele erotické literatury středověké.

První a nesmrtelné místo z erotických spisovatelů a v literatuře italské vůbec zaujímá přítel Petrarkův *Giovanni Boccaccio* (1313-1375) se svým „Dekameronem“, perlou italské novelistiky (4) těsně souvisejícím s dobou, v níž byl sepsán. Líčí se v něm život měšťáckých tříd a břitkou satirou šlehá se kluzký život mnišský. Vrstevník a napodobitel jeho *Franco Sacchetti*, napsal třicet erotických novel (30), jež však zůstaly ležeti po staletí v ru-

30

kopise a byly po prvé vytisknuty teprve v 18. století. „Heptameron“ královny *Markéty Navarrské* (31) zůstane rovněž navždy výkvětem tehdejší novelistiky a jest zrovna tak jako „Dekameron“ přeložen do všech téměř jazyků. Též spisy *Straparolovy* (32), *Gelliho* (33), *Guarinoniho* (34), *Morlina* (35) a j. v. zůstanou navždy velmi cenným příspěvkem pro dějiny mravnosti v Itálii. Některé z těchto spisů, zvláště zmíněný již „Dekameron“, měly veliký vliv na literatury ostatních národů evropských. Celá řada vynikajících spisovatelů a učenců čerpala z něho jako ze vzácného pramene literárního, jako na př. *La Fontaine*, *Shakespeare*, *Musset* a j. Pro nás zvláště je zajímavým, že část „Dekameronu“ (11 povídek) přeloženo bylo již v XV. stol. také do češtiny a to dosti věrně, ale překladu tomuto nedostalo se

31

dosud nikdy uveřejnění tiskem. Jest majetkem Českého musea v Praze a má název „Poczinagi se rozprawky rozliczne a nayprwe o Geptisskach“.

V Itálii obírali se spisováním děl erotických ve středověku hlavně klerikové. Byli to papežové *Innocenc XI.* a *Pius II.* („*Epistola de amoris remedio*“ a román „*De amantibus Eurialo et Lucretia opusculum*“), *Saint Gelais*, biskup angoulémský, *Alexander VII.* („*Philomati, musae juveniles*“), *Urban*, jenž uveřejnil pod svým

světským jmenem *Maffeo Barberino* galantní „*Poemata*“ (Řím, 1631) a j. v., sekretář papeže Lva X., kardinál *Pietro Bembo*, jenž měl za milenkou dceru Alexandra VI., Lukrecii Borgia, známý svými nemravnými básněmi, zvláště „*Odou na Priapa*“ (36), kardináli *Tatius*, od něhož pochází „*Historie lásky Clitophona a Leucippe*“ (37), *Bibiens* (1470-1520) (38) *Dubois* (39), *Du Perron* (40) atd., a nekonečná řada kněží světských a řádových, z nichž

32

33

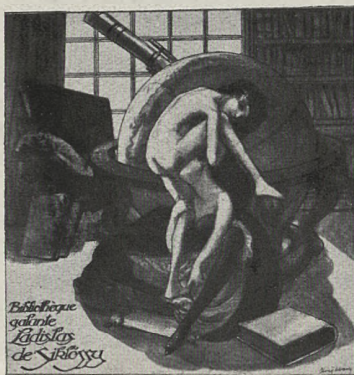
34

uvést dlužno aspoň jména *Agnola Firenzuoly* (41), autora erotických novel a přítele Aretinova, dominikána *Maffea Bandella* (42), *Pierre Brantôme*, meudonského spisovatele proslulých memoirů (43), *Antonia Cornazzana* (44), plodného básníka italského, *Poggia* (45), filologa a historika, *Antonia Panormity* (46) atd. a z pozdější doby novelisty *Battacchiho*, *Casanovy* (47) a j. v. Ba i jeptišky obíraly se erotickou literaturou, jako na př. *Minut*, abatyše kláštera v Toulouse („*De la beauté*“, 1587) a j.

Je otázka, čím to, že klerus je tu tolik zastoupen? Tím, že v katolické církvi je nyní závadným to, co dříve nikomu nevadilo. Z toho však, že klerici psali tak mnoho erotik, nevyplývá snad, že byli mnohem nemravnější nežli dnes, ale že mravy se změnily, že dříve byla větší volnost v řeči i v psaní.

Italská literatura erotická vyvrcholila za renesance v *Pietru Aretinovi* (1492-1556) (5).

Hned po Itálii následuje FRANCIE, kde v XVI. století byli nejslavnějšími erotiky prelát *François Rabelais* (1483-1553), nejsmělejší satirický duch renesance, autor pověstného „*Gargantuy*“ a „*Pantagruela*“ (48), *François Villon* (1432- asi 1463) (49), první veliký lyrický básník francouzský, a *Clément Marot*

35

36

37

(1495-1544) (50), dvorní básník Františka I., autor klasické formy básnické, zpívající jen ke cti bohu Priapovi.

V XVII. století vynikli tam na poli erotickém: kardinál *Richelieu* (1585-1642) zvláště svými „*Memoiry*“ (51), *Nicolas Choder* (1612-1692), autor pověstné „*Aloisiae Sigae Toletanae satyra sotadica de arcanis Amoris et Veneris*“ (52), arcibiskup *Fénélon* (53), *Jean de la Fontaine* (1621-1695) (54) a jini.

Vyvrcholením erotismu v literatuře francouzské je století XVIII., jež hýřilo stále novými a novými myšlenkami na poli erotickém a bylo zlatou dobou erotiky, která byla tehdy modou, a v němž ani ti nejvýznamnější duchové neostýchali se zanechat po sobě romány, které dnes pokládány jsou za nemravné.

Erotism vnikl tehdy do všech, i těch nejzazších skulin literatury a soukromého života. Psaly se erotické

38

39

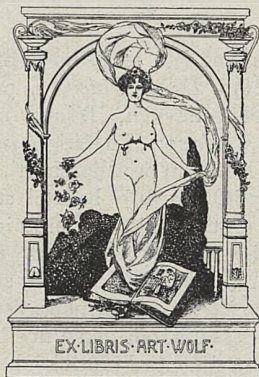
40

romány, povídky a novely po způsobu „Dekameronu“, erotické verše a písně, epigramy, kuplety, poetické „Oeuvres badines“ (1788, 22 sv.), vydávala se i zvláštní erotická literatura „cestovní“, galantní literatura boudoirův atp. Najdeme v ní vyličení všeho možného na poli pohlavním od přirozeného požitku smyslného až k těm nejnepřirozenějším zločinným zvrácenostem pudovým, nalézajícím ukojení jen v krvavých orgiích, v trýznění a bolesti.

Zvláštní místo v erotické literatuře této doby zaujímají erotické spisy, v nichž pohlavní zvrácenosti jsou ospravedlňovány ateistickými a protináboženskými teoriemi a dokazována oprávněnost ateismu. Ze spisů tohoto druhu uvést dlužno *abbého Dulaurence* (1719-1797), „L Aretin moderne“ (Amsterdam 1763, 2 svazky), obscenní kritiku bible a náboženských zvyků, „Les Lauriers ecclésiastiques“ (Paříž, 1748), „Les Putains Cloitrées“ (Paříž, 1797) a j. v. Vedle těchto vydávána byla spousta oplzlých antiroyalistických spisů, které líčily nejen skutečné, ale i domnělé pohlavní prostopášnosti členů královského rodu. Byly to rozmanité pamflety ve způsobu předrevolučních oplzlých výplodů skandální a klevetivé literatury. Pamflety tyto neušetřily nikoho. Nejskandál-

41

42

43

nější výpady namířeny byly proti nešťastné Marii Antoinettě a proti její přítelkyni vévodkyni de Polignac (55).

Nejproslulejší spis toho druhu byly tajné pamětihodnosti *Bachaumontovy* „Mémoires secrets“ (56), které obsahují dnes bohaté prameny ke studiu mravnosti. Podobným spisem je „L Espion anglais“ od *Mairoberta* (57) a *Imbertova* pověstná „Chronique scandaleuse“ (58) a j. v. Nejpopověštnějším a nejcyiničtějším vydavatelem

44

skandálních historek byl *Thévenot de Morande* (59), jehož oplzlé pamflety nebyly rázu všeobecného, nýbrž směřovaly proti jednotlivým osobám, zejména proti členům vznešené společnosti pařížské. Morande byl tak obávaným, že ani sám Ludvík XV. neodvážil se proti němu zakročiti. Pro pamflet „*La vie d'une courtisane du dixhuitième siècle*“ (1776), dala jej Dubarryová stíhati až do Londýna.

Erotické pamflety našly však svoji dobu a své místo téměř ve všech zemích i v době pozdější. Tak na př. za Napoleona I. vyšly takové hanopisy rovněž a směřovaly hlavně proti pozdějšímu nástupci jeho Karlu X., pověstnému zhýralci. A nit jejich táhla se až do Napoleona III.

V Anglii rovněž vzkličily četné erotické pamflety na zhýralého Jiřího IV. a jeho choť Karolinu, která žila v cizoložném poměru se svým kurýrem Bergamim.

V Německu skýtal pamfletistům látku poměr Bedřicha Viléma II. Pruského s hraběnkou Lichtenauovou, Ludvíka I. Bavorského s jeho maitressou Lolou Montezovou, známou tanečnicí atd.

S těmito politickými pamflety souviselo vydávání hanopisů i proti osobnostem jinak veřejně vystupujícím, především proti herečkám a tanečnicím. Nebylo snad ani člověka z lepší společnosti, jenž by byl býval ušetřen oplzlých epigramů. Roku 1763 vyšly jedovaté „*Tablettes des paillards*“ a byly takového rázu, že operní zpěvačky musily si vymoci policejní jich zákaz. Ale přes to r. 1771 vyšel opět výtisk takových 50 kupletů. Pamflety tyto směřovaly ponejvíce k ukojení osobní msty jednotlivců, ač jinak, jsouce výrazem pobloudilých mozků, staly se do budoucna velmi důležitým příspěvkem k badání kulturně historickému a psychiatrickému.

Z galantních almanachů nejvíce „*tica biblion*“ (62), „*Ma conversion*“ (10), v němž líčí se příhody mužského prostituta, jenž si za služby své dává platiti vznešenými dámami, jeptiškami atd. *Denis Diderot* (1713-1784) napsal kluzkou knihu „*Jacques le Fataliste*“ (63), daleko erotičtější spisů Crébillonových, „*Bijoux indiscrets*“ (64), za něž byl uvězněn ve Vin-

47

46

cennech, a známou „*La Religieuse*“ (1796) (65), v níž líčí klášterní prostopášnosti. Hrabě *Caylus* (1692-1765), proslulý badatel starověku, proslavil se erotickými spisy prosaickými i divadelními hrami (66). Ale i veliký filosof a satirik *F. M. A. Voltaire* (1694-1778) zúčastnil se výroby erotických výplodů, napsav svoji klasickou, čistě erotickou báseň „*La Pucelle*“ (67), která plastickým líčením erotických dobrodružství panovníků, rytířů a klášterníků nebyla dosud překonána, spis „*Candide*“ (68), a „*Toureau blanc*.“ Jemu přisuzováno i eroticum „*L'Odalisque*“ (69), které prý napsal v 82. roce věku svého.

Psali-li erotické spisy takoví velduchové, kolik asi musilo býti těch ostatních a jaký musil

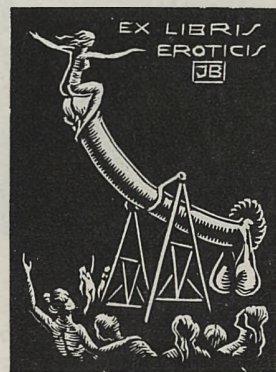
45

obávaným byl „*Almanach du diable*“ (1737) a „*Almanach de Priape*“ (1741) se skandálními a nestoudnými histori-

kami. Mnoho bylo také spisů, hájících oprávněnost nevěstinců, jako na př. „*Vénus la populaire*“ (60).

Zostatní erotické literatury známy jsou velmi dobře především spisy nejslavnějších veleduchů a nejvýznamnějších osob francouzských, jakými byli na př. *Mirabeau*, *Diderot*, *Crébillon*, *Caylus*, *Voltaire* a m. j.

Od *Honoré G. R. comte de Mirabeau* (1749-1791) pocházejí spisy „*L'Éducation de Laure*“ (61), „*Ero-*

48

49

beninám, jejichž lascivní tendence čím dále, tím více vzrůstala, jako na př. „Le Canapé couleur de feu“ (1746), „La Bergère de Salon“, „L'Ottomane couleur de puce“, jehož „Les Amours de Zéo Kinizul, roi de Cafirons“ (1745), líčily milostné příběhy Ludvíka XV., a který za svůj spis „Tanzaï et Néadarné“ (72), byl uvězněn ve Vinctennes; abbé *Jean Bapt. Joseph Villart de Grécourt* (1684-1743), kanovník v Toursu, jehož kázání pro velkou pikantnost byla zakázána a jehož poetické plody (73) patří k perlám francouzské erotiky, autor básně „Philotanus“, žiravé a útočné knihy proti jesuitům; abbé *Claude Henride Foisée de Voisenon* (1708-1775), člen francouzské akademie, jenž s hrabětem Caylem napsal „Les Aventures des bals de bois“ a „Recueil de ces Messieurs“ a byl autorem velmi hledané a oblíbené sbírky povídek „Les Exercices de dévotion de M. Henri Roch avec Madame la Duchesse de Condor“ (74); méně cynický, ale též zhýralosti šlechtý líčící *Jean Bap-*

51

bením Ovidova „Ars amandi“, jež sice nedosahovalo umělecké výše jeho, ale přes to bylo velmi oblíbenou četbou pro nejrafinovanější líčení pohlavní lásky; *Jean B. de Boyes, Marquis d'Argens* se svojí „Thérèse Philosophe“ (79), která za revoluce dala podnět k „Julii Philosophe“, jejímž autorem byl dle všeho *Lucas-Montigni*; a konečně typicky lascivní spis vážného myslitele a reformátora *Sénaca de Neilhan*, který vyšel pod názvem „La Foutromanie“ (80) a dal rovněž podnět k četným napodobeninám jako na příklad „L'Académie des Dames“, „Cantiques“, „Pots-Pourris“, „Entrennes aux Paillards“, „Esprit des Mœurs au dix-huitième siècle“, nebo „La Petite Maison“, „L'Hipparchia“ a t. d. Počet podobných erotických spisů jde do tisíců. Tyto různé literární výplody nehodlují jen pohlavním požitkům a nevychvalují jen neřest v nejružnějších formách, ale jsou podobně jako

52

býti jejich obsah! V povídkách La Fontainových nebo v „Dekameronu“ nalézáme aspoň zdravý humor a přirozený vtíp, nic zvráceného a nepřirozeného, jen radost ze života a z lásky, kdežto v erotických produktech 18. stol. jen nepřirozenosti a rafinovanou neřest.

Z ohromné řady ostatních spisovatelů erotických jmenovati dlužno aspoň některá jména. Jsou to *Choderlos de La-Clos* (1741-1803), Petronius XVIII. stol., jehož pověstné a nesčíslněkrát přeložené „Liaisons dangereuses“ (70) líčí korupci šlechty, kterou jako důvěrný přítel zhýralého Filipa Egalité měl příležitost poznati co nejdůkladněji; *C. P. J. Crébillon fils* (1707-1777), jehož „Le Sopha“ (71), za něj byl autor na pět let vypovězen do Sensu, přeložena byla téměř do všech jazyků a stala se vzorem k četným napodo-

50

bením „Le Canapé couleur de feu“ (1746), „La Bergère de Salon“, „L'Ottomane couleur de puce“, jehož „Les Amours de Zéo Kinizul, roi de Cafirons“ (1745), líčily milostné příběhy Ludvíka XV., a který za svůj spis „Tanzaï et Néadarné“ (72), byl uvězněn ve Vinctennes; *Joseph Villart de Grécourt* (1684-1743), kanovník v Toursu, jehož kázání pro velkou pikantnost byla zakázána a jehož poetické plody (73) patří k perlám francouzské erotiky, autor básně „Philotanus“, žiravé a útočné knihy proti jesuitům; abbé *Claude Henride Foisée de Voisenon* (1708-1775), člen francouzské akademie, jenž s hrabětem Caylem napsal „Les Aventures des bals de bois“ a „Recueil de ces Messieurs“ a byl autorem velmi hledané a oblíbené sbírky povídek „Les Exercices de dévotion de M. Henri Roch avec Madame la Duchesse de Condor“ (74); méně cynický, ale též zhýralosti šlechtý líčící *Jean Bap-*

jeho, ale přes to bylo velmi oblíbenou četbou pro nejrafinovanější líčení pohlavní lásky; *Jean B. de Boyes, Marquis d'Argens* se svojí „Thérèse Philosophe“ (79), která za revoluce dala podnět k „Julii Philosophe“, jejímž autorem byl dle všeho *Lucas-Montigni*;

53

zminěné pamflety namířeny proti vynikajícím vrstevníkům, jež vláčeji v kalu bláta a špíny. Tak na př. „Esprit des Mœurs“ nešetří ani jediného vynikajícího muže od r. 1789. Zvláště namířeno bylo proti galantním dobrodružstvím kardinála de Bissy, vévodům Richelieuovi (81) a de Brances s markýzou d'Alincourt a vévodkyní Villeroi. Lascivnosti v erotických spisech dosáhly takové výše, že už snad nikdy nebude lze jich předstihnouti.

54

Jako hlavní zástupce erotické literatury té doby sluší však jmenovati zvláště tři muže: *Nerciata*, markýze de Sade a *Rétifa de la Bretonne*.

André Robert Andréa, chevalier de Nerciat, spisovatel a bibliotekář v Kaselu, později důvěrník královny Karoliny Neapolské, žil v letech 1739-1800. Napsal mnoho erotických děl, z nichž nejvýznamnějším jest osmivazkový spis „*Les Aphrodites*“ (82), jehož prvního vydání známy jsou jen tři výtisky; jeden je v Londýně, druhý byl před několika léty nabízen knihkupcem Carringtonem v Paříži za 750 frs, třetí byl prodán ve Vídni před válkou za 360 K, o čtvrtém není známo, kde se nyní nachází. Nerciat ličí v této knize bezuzdnou požívačnost francouzskou těsně před vypuknutím velké revoluce. Jedním z nejoplzlejších výtvorů XVIII. stol. jest však jeho „*Le Diable au corps*“ (83), v němž vyličený jsou mravy nejvyšších i nejnižších vrstev společnosti francouzské z pozdního rokoka. Stře-

diskem děje jest markýz a hraběnka, kolem nichž víří ve smyslném opojení zástupy knížat, průmyslníků, kavalírů, dvorních dam, sluhů, komorných, černochoů a černošek. Obě knihy mají velkou příbuznost se spisy markýze de Sade; zvláště „*Les Aphrodites*“ podobá se velice Sadovu „*Les 120 journées de Sodome*“. Nejméně známa jest jeho pověstná „*Félicia, ou mes Frédaïnes*“ (84) a její pokračování „*Monrose, ou le libertin par fatalité*“ (1792). Znamější jest „*Mon Noviciat*“ (85).

Donatien A. F. marquis de Sade, jedna z nejobdivuhodnějších osobností XVIII. stol., žil v letech 1740-1814 a byl potomkem Hugona de Sade, jehož choť byla Petrarkou opěvovaná Laura. Pro nešťastný a zhýralý život strávil 27 let v žaláři a ústavě choromyslných, kde také zemřel, aniž byl choromyslným. Romány jeho jsou pravým kaleidoskopem současné literatury. Tento „filosof neřesti“, jak jej nazývají Taine a Michelet, spojoval ve svých spisech nerozlučně obscenitu s vědou, takže všechny jeho spisy jsou směsí pornografie a vědeckých rozprav o všech možných otázkách, ale přes to zrovna tak jako spisy Chorierovy mají nejen velký význam kulturně historický, ale jsou i důležitým příspěvkem ke studiu genese pohlavního života a vědeckým materiálem

pro anthropology a mediky, poněvadž v nich zrcadlí se co nejzřetelněji a nejpodrobněji způsob všech pohlavních zvráceností tehdejší doby. Jak důležitými jsou spisy ty pro vědu, dokazuje fakt, že chorobná zvrácenost ukájení pohlavního chtíče za trýznění a bolesti nazvána po něm sadismem.

Sade napsal celkem 44 díla, z nichž jen 18 vyšlo dosud tiskem. Hlavními jeho spisy, jež mu zajistily „herostratickou nesmrtelnost“, jsou: „*Justine, ou les Malheurs de la vertu*“ (86), „*Juliette, ou la Suite de Justine*“ (87), „*La Philosophie dans le boudoir, ou les Instituteurs libertins*“ (88) a „*Les 120 journées de Sodome, ou l'École du libertinage*“, (89) jehož vydání tiskem Sade se rovněž nedočkal. První dvě knihy vyšly tiskem několikrát.

Rukopis díla „*Les 120 journées de Sodome*“ byl prý napsán za pobytu Sadova v Bastille v 36 dnech. Když

Sade r. 1789 opustil vězení, zůstal rukopis s jinými jeho manuskripty v bastille, teprve později stal se majetkem rodiny Villeneuve-Trans, kde zůstal po tři generace ležeti bez povšimnutí a proto také dlouho považován byl za ztracený, neboť většina rukopisů Sadových byla policejně zničena. Roku 1904 objevil jej však v pozůstatosti Sadově dr. Eugen Dühren (Ivan Bloch) (90).

EX LIBRIS
EROTICIS

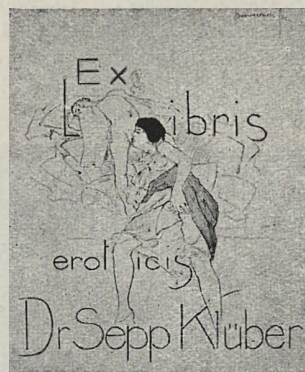

S.K.N.

55

56

57

Sadovy spisy byly za direktoria přes velkou svoji obscenost prodávány zcela veřejně. Napoleon dal jich sice mnoho zničit, ale tiskly se hned na to zase v novotiscích. Nové konfiskace v letech 1815, 1825 a 1843 přispívaly k tím větším poptávkám po nich a k jejich rozšíření. První i pozdější vydání Sadových spisů jsou velmi vzácná. Výtisky jejich nabízeny byly před válkou po 600-800 francích.

58

vyskytují se nanejvýš zřídka. Nejčastěji chybí díl patnáctý a šestnáctý. Jest to nevyčerpatelná pokladnice dokumentů pro historii mravnosti z doby revoluční, ojedinělý obraz mravů francouzské společnosti v Paříži z konce XVIII. stol. Rétif pracoval na nich 20 let, zapisuje každodenně ráno věrně vše, co minulé noci viděl. „Monsieur Nicolas, ou le Coeur-humain dévoilé“ (92), jest proslulé a pravdivé vyličení vlastního jeho života. Rétif vypovídá v něm vše přísně dle pravdy a kniha je tudíž daleko cennější nežli jiné podobné spisy, jako na př. Faublas, Heloisa a j. Nejznámější jsou Rétifovy „Les Contemporaines“ (93), sbírka povídek ze skutečného života, „Le Paysan pervers, ou les Dangers de la Ville“ (94) a „La Paysane perversie, ou les Dangers de la Ville“ (95). První spis vydán byl ve 3000 výtiscích, které byly rozebrány v šesti týdnech a způsobily v Paříži veliký rozruch, takže Rétif stal se rázem jedním z nejpopulárnějších spisovatelů. Líčí v nich příběhy nižší třídy lidu. „Le pied de Fanchette“ (96) jest historie mladé modistky z rue Saint Denis, jejíž malá nožka okouzila autora. Rétif psal knihu s takovým nadšením, že prý s ní byl v jedenácti dnech hotov. „L'Anti-Justine, ou les Délices de l'Amour“ (11), jediná opravdu oplzlá kniha Rétifova, již mnil autor čeliti pohlavním teoriím Sado-

60

a politika Lingueta.

Z těchto hlavních spisů Rétifových otiskovány byly často různé výňatky v časopisech i knižně (97).

Ohromná řada jest ovšem i spisů anonymně vydaných, jako na příklad „La Masturbomanie“, „L'Enfant du Plaisir“ atd. -

Vedle markýze de Sade nejvýznamnějším, nejslavnějším a neplodnějším spisovatelem erotických spisů XVIII. století byl *Nicolas Edm. Rétif (Restif) de la Bretonne* (1734-1806). Zaplavoval přímo veřejnost svými pracemi, píše je se zálibou v posteli potřísněné inkoustem a máje tiskací stroj vedle ní. Mnohdy ani nedokončil díla v rukopise a dotiskl je přímo na stroji bez rukopisu. Byl tak pohotovým, že napsal celý román v 6-8 dnech. Zanechal po sobě přes 200 svazků knih a tolikéž děl v rukopisech. Bičuje v nich šlechtu, nezapomíná však ani na nižší třídy lidu, čím doplňuje Sada, který měl v líčeních svých na zřeteli jen vyšší třídy společenské. Byl neúnávným a bystrým pozorovatelem všeho kolem sebe. Po smrti své byl brzy zapomenut a teprve v nejnovější době věnována mu zase zasloužená pozornost.

59

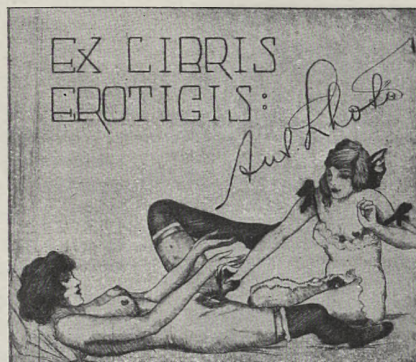
Nejvýznamnější a nejceněnější z jeho spisů jsou: „Les Nuits de Paris, ou le Spectateur nocturne“ (91), jež patří mezi nejhledanější jeho knihy, a úplné výtisky „Monsieur Nicolas, ou le Coeur-humain dévoilé“ (92), jest proslulé a pravdivé vyličení vlastního jeho života. Rétif vypovídá v něm vše přísně dle pravdy a kniha je tudíž daleko cennější nežli jiné podobné spisy, jako na př. Faublas, Heloisa a j. Nejznámější jsou Rétifovy „Les Contemporaines“ (93), sbírka povídek ze skutečného života, „Le Paysan pervers, ou les Dangers de la Ville“ (94) a „La Paysane perversie, ou les Dangers de la Ville“ (95). První spis vydán byl ve 3000 výtiscích, které byly rozebrány v šesti týdnech a způsobily v Paříži veliký rozruch, takže Rétif stal se rázem jedním z nejpopulárnějších spisovatelů. Líčí v nich příběhy nižší třídy lidu. „Le pied de Fanchette“ (96) jest historie mladé modistky z rue Saint Denis, jejíž malá nožka okouzila autora. Rétif psal knihu s takovým nadšením, že prý s ní byl v jedenácti dnech hotov. „L'Anti-Justine, ou les Délices de l'Amour“ (11), jediná opravdu oplzlá kniha Rétifova, již mnil autor čeliti pohlavním teoriím Sado-

61

Jak z vylíčeného zřejmo, nejvíce erotických spisů ve Francii pochází z období 1770-1800. Nedělaly se s nimi žádné tajnosti. Byly vyloženy veřejně ve všech výkladech knihkupeckých a prodávaly se i u vchodů do divadel a na boulevardech. Největší odbyt na ně byl v pověstném Palais-Royalu, v tomto pařeníšti prostituce a vši neřesti.

Mnohé ze jmenovaných erotických spisů vydány byly se značným nákladem a jsou dnes bibliografickými vzácnostmi, neboť se počítají k nejvýznačnějším publikacím tehdejšího knižního umění. Tak na př. „Bajky“ La Fontainovy, Boccacciův „Dekameron“, Voltairova „Pucelle“ s mědirytinami Boilliovými, Gravelotovými atd. Vydání taková uspořádána byla jistě pro zámožné kruhy bibliofilské. Daleko větší však počet byl těch knih, jež byly přístupny všem třídám lidovým. Byly to zejména knížky kapesního formátu a almanachy, jež nosil kde kdo s sebou a často bývaly pro ně v šatech zhotoveny zvláštní kapsy. Důkazem značného rozšíření těchto erotických produktů ve všech vrstvách je předmluva pozdějšího vydání „Pucelly“ s erotickými rytinami, v níž čteme: „Je známo, že dnešního dne („La Pucelle“) je rodinnou četbou lidí uhlazených a dobrých mravů, že se jí vzdělávají v klášteřích a že prokazují dobré služby představeným klášterů a zpovědníkům k útěše bohabojných žen, jejichž vedení jsou svěfeny, že jest zábavnou četbou většiny opatů, a právě pro tyto je také toto příruční vydání určeno.“

62

Je zajímavé, že ženy této doby patřily k nejhorlivějším čtenářkám erotických spisů, které nescházely na žádném toaletním stolku dámském ani v dámské knihovně, ani v žádné dámské taštičce na ruční práce, a proto počítaly se také nejčastěji k dárkům pro dámy, jejichž bývaly mnohdy jedinou četbou.

Ale ani to nestačilo. Erotická literatura zahnízdila se dokonce i v samém kostele. Doba žádala zbožnost, byť i jen na oko, a návštěva kostela byla každému nezbytná. K zamezení nudy při kázání a bohoslužbách nosily s sebou dámy do kostela erotické knížky, často do kožených desek ve způsobu modlitebních knížek vevázané. Takové čtení erotických spisů při bohoslužbách rozšířilo se brzy i po ostatních zemích.

Jest samozřejmé, že erotická literatura vyhledávána byla i v místech, s nimiž byla v duchovní souvislosti - v nevěstincích, kde sestaveny byly pro zábavu návštěvníků celé knihovničky věcí nejopzlejšího druhu. -

Historie erotické literatury v ANGLII počíná se dobou restaurace, kdy erotism ovládl rovněž mravy, divadla, umění výtvarné a literaturu.

Nejvýznamnějším reprezentantem erotiky doby této byl *John Wilmot, Earl of Rochester* (1647-1680),

63

spisovatel mnoha oplzlých básní a kluzkých satir, člověk velmi prostopášný, téměř stále opilý, který dovedl si však získati všeobecné lásky, takže měl mnoho přátel, a ženy lpěly na něm s vášnivou oddaností. Největší rozruch způsobila jeho nanejvýš obscenní veršovaná dramatická hra o pěti aktech „Sodom“ (98), která byla na rozmařilém dvoře neřestného krále Karla II. Anglického dávana dokonce zcela veřejně na jevišti.

Druhým reprezentantem erotismu v literatuře anglické byl *John Cleland* (1707-1789), od něhož pochází nejznamenitější dílo erotické literatury anglické, přeložené téměř do všech jazyků „Memoirs of a Woman of Pleasure“ (9).

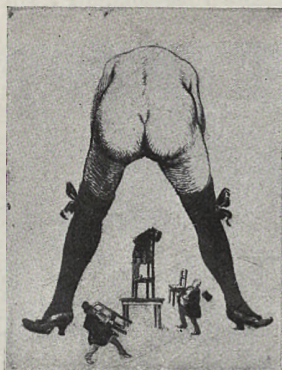
John Cleland byl prvním konsulem v Smyrně. Vrátiv se r. 1745 do Anglie, žil v Londýně velmi nepořádně potloukaje se po krčmách a nevěstincích ve společnosti kuplířů, nevěstek a pobudů, máje takto příležitost poznati život lodýnské spodiny až do těch nejmenších podrobností. Byv uvržen pak pro dluhy

64

do vězení, napsal tam výsledek svých zkušeností, pozorování a studií v kluzkém spise „Memoirs of a Woman of Pleasure“, jehož rukopis prodal knihkupci Griffithovi za 20 guineí (asi 500 Kč předválečných), a ten vydělal na knize, vydav ji r. 1749 tiskem, 10.000 liber (240.000 Kč předválečných). Když kniha vyšla, byl autor její obžalován pro šíření nemravné literatury a hrozilo mu nové vězení. Leč soudce Earl Granville vyřkl nad ním

nad očekávání rozsudek v ten smysl, že mu má stát do smrti vypláceti jako chudásovi beze všech prostředků roční pensi 100 liber (2400 K předválečných), aby chudobou nebyl už nikdy sveden psáti podobné knihy. Cleland užíval pak této pense po čtyřicet let. Psal dále mnoho, ale k obscoenní látce už nesáhl, boje se, aby nepřišel o pensi. Zemřel ve 82. roce věku svého.

65

kopisech, z nichž se mnoho nezachovalo, tyto písně souvisely těsně s erotismem, ježto byly součástí dobrodružného života potulných jejich přednašečů a podávány byly jen jisté třídě národa, jejíž morálka bývala vždycky velmi pochybnou. Ale i u tříd nižších je zjištěno, že v pozdější periodě nebylo s touto morálkou o mnoho lépe. Kdo četl někdy t. zv. „Volksbücher“, z XV. a XVI. stol., řekl si jistě, že kniha podobná by v dnešní moderní době pro svůj obsah prostě vyjítí nemohla. Takovou „Knihou pro lid“ byla pověstná sbírka šprýmů a žertů pokřtěného žida *Jana Pauliho* (vlastně *Paula Pfedersheimera*), mnicha-bosáka a velmi oblíbeného kazatele (1455-1530) „Schrimpf und Ernst“ (102), která vyšla poprvé r. 1522 a dočkala se do r. 1876 sedmdesátého vydání. První vydání patří k největším a nejhledanějším kuriozitám literárním. Jest též mnoho napodobenin a překladů.

Jinou takovou knihou pro lid z konce XV. stol. byly šprýmovné historky kněze *Kalenberga*, o nichž se i sám Luther zmiňuje a jež kypí přirozeným a drsným humorem, a „Rollwagen büchlin“ (103) od *Jorga* (Jirího) *Wickrama* z r. 1555, o níž píše J. Butoch: „Mezi všemi německými „knížkami pro lid“, vydanými v XVI. století, není nad tuto originelnější, pikantnější a lascivnější, při tom však přec jen je v ní zdravý humor.“

66

67

Nejoblíbenější knihou XV. a XVI. století byl však „Eulenspiegel“, jehož nejstarší vydání datuje se z r. 1519, ač jest jisto, že už před tím existoval. Neobsahuje sice erotických příhod, ale je psán velmi triviálně, vtipně a bezohledně. Není druhé knihy, která by se dožila v celém světě takové obliby a byla tak často vytištěna. I česky vyšel „Eulenspiegel“ několikrát v jarmarečních vydáních s drastickými dřevoryty. Kniha tato byla též na Indexu (104). Ještě v pozdější době měla silný vliv na erotickou tvorbu literární erotiky francouzská. Zejména vyšší třídy společenské lpěly výhradně jen na vzorech italských a francouzských, ale i na španělských a nizozemských, jež rozlezly se po celém Německu. Vliv tento, plný nejneuvěřitelnější frivolnosti zavedl i nový název pro erotickou literaturu, která zvala se asi od

r. 1670 až do polovice XVIII. stol. „galantní“ a stala se heslem doby zejména v lyrice. Básníci té doby znešvařovali čistotu poesie lascivnostmi všeho druhu, pranic se neohlížejíce, prospívají-li tím pravému umění nebo ne.

Z období 1618-1759 sluší uvést hlavně *Celanderu* (105), *Hoffmannswaldaua* (106) a *Lohensteina* (107), kteří se obírali erotikou. Ještě bohatší na erotické výplody je období 1759-1830, kdy spisování erotických knih

zúčastnili se hlavně *Albrecht* (108), *Althing* (109), *Bahrdt* (110), *Heinse* (111) a jiní. Erotické spisy z let 1830-1870 nezasluhují zvláštní pozornosti. Po roce 1870 vznikla opět celá řada erotických spisovatelů, z nichž vynikl hlavně bibliofil *Griesbach* (112) svým „Der neue Tannhäuser“.

Nejvýznamnější německé spisy erotické z XVIII. století jsou:

„Leipzig im Taumel“ od *Aug. Salomona Maurera* (113), kniha dnes velmi vzácná a hledaná, ale i zajímavá, značné kulturně historické ceny a významu, poněvadž se v ní líčí nezastřeně život velkoměstský XVIII. století a je z ní zřejmo, že autor byl jemným znalcem, bystrým pozorovatelem a britkým kritikem, jemuž nic neušlo. Kniha byla hned po vyjití skonfiskována, tiskař uvězněn a spisovatel z Lipska vypovězen.

Podobný spis jsou „Briefe über die Galanterien von Breslau“ (114), jež mylně asi pokládány jsou za práci Joh. Friedla. Je to lascivní erotikum, obsahující důležité kulturně historické dopisy, v nichž mladý důstojník líčí svá dobrodružství, zažitá ve Vratislavě.

„Denkwürdigkeiten des Herrn von H., eines teutschen Edelmanns“, jest sotadický román z pera *Gustava Schillinga* (1766-1839) (115).

Tyto knihy erotické, ač staré, předčí všechny výplody toho druhu napsané v době novější, neboť i když jsou obscenní, mají aspoň vtip, styl a důležitost vědeckou.

Ale i sám *Joh. W. Goethe* (1749-1832), jak už zmíněno, neodolal pokušení vyličiti kus erotické stránky své duše a svých osobních erotických zážitků. Svědčí o tom mimo zmíněný „Deník“ (7) jeho „Římské elegie“, nehledě ani k celé řadě jiných básní, obsahujících mnoho erotiky, jako na př. „Wer kauft Liebesgötter?“, „Brautnacht“ a j.

V literatuře ŠPANĚLSKÉ stal se světoznámým erotický spis „Sličná Andalusanka“, jejímž autorem jest *Franc. Delicado* (116). Kromě toho zasluhují zmínky *Cervantesovy* „Novelas exemplares“ (1612), dílo podobné „Dekameronu“, „Aventures et Esplegeries de Lazarille de Tormes“ (1560), přeložené do mnoha jazyků, „Histoire et aventures de Dona Rufine“ atd. -

68

69

70

71

Pierre Antoine Lebrun (1785-1873), *Joseph Prudhomme* (ps.) (121), *Melchior Frédéric Soulié* (1800-1847) (122), *Tartuffi* (123) a j. Ale i *Victor Hugo* (1802-1885) napsal erotický román o lesbické lásce „De Violette“ (124) a *Guy de Maupassant* (1850-1893) je považován svými erotickými povídkami a novelami rovněž za erotiku, ačkoli práce jeho jsou vlastně realisticky podané věci velmi vážné tendence; napsal však přece cynické erotikum „Les cousines de la colonelle“ (125).

Devatenácté století přineslo v erotice podstatnou změnu. Ačkoli lascivnost z veřejnosti, řeči, literatury a umění zdánlivě zmizela, ve skutečnosti pěstován byl erotismus dále, ale potají a mnohem rafinovanější, takže mravnost nebyla o nic menší nežli dříve. Příčinou toho byla morální licoměrnost, která zahnízдила se ve všech vrstvách společenských. V jistém směru stala se však přece jenom náprava, neboť ženský svět přestal se o erotickou literaturu zajímati.

Po restauraci z velikých spisovatelů ve Francii napsali erotická díla *Honoré de Balzac* (1799-1850) (117), *Charles Baudelaire* (1821-1867), *Ernest Aimé Feydeau* (1821-1873) (118), *Gustav Flaubert* (1821-1880), *Théophile Gautier* (1811-1872) (119), *Paul Charles de Kock* (1794-1871) (120),

Po pádu druhého císařství psali erotické knihy: *Adolf Belot* (1829-1890), *Jean Dubut de Laforest* (nar. 1853) (126), *Arsène Houssaye* (vlastně Housset, 1815-1896) (127), *Joris Charles Huysmans* (1848-1907) (128), *Camille Lemonnier* (1835-1913) (129), *Pierre Louys* (130), *Catulle Mendès* (1843-1909) (131), *Octave Mirbeau* (nar. 1850) (132), *Pierre J. de Béranger* (1780-1857), *Paul Verlaine* (1844-1896) (133) atd.

I jinak velmi seriosnímu a vynikajícímu básníku a spisovateli *Alfredu de Musset* (1810-1857) připisováno je autorství obscenního spisu „Gamiani“ (134).

Tím ovšem není ještě uzavřena řada erotických spisů a spisovatelů doby nové. Mnohé z nich vyšly rovněž anonymně, jako na př. „Examen“ (135), „Les Entrennes aux Fouteurs“, „Poésies libertines“, „Discours entre Madelaine et Julie“, „Les callipyges“ atd. atd.

Z ANGLICKÝCH knižních vydání erotických spisů, jichž je rovněž velké množství i v době nejnovější, uvádím jmenovitě *Aubrey Beardsleye* „Venus and Tannhäuser“ (136), *James Campbell* „The Amatory Experiences of a Surgeon“ (137), slavného žurnalisty *George Augusta Saly* „The Mysteries of Verbena House“ (138), dále „Maidenhead Stories“ (1894), „Flossie, a Venus of fifteen“ (139), „How we lost our Maidenhead“ (1904), „Lascivious Hypocrite“ (1899), „Miss Aline“ (1903), „The Simple Tale of Susan Aked“ (1898) atd. K nim řadí se nej lascivnější

72

73

ze všech anglických časopisů, „The Pearl“, jež vycházel v letech 1879-1882; doplňkem jeho byla „Swivia i or The Brieffles Barrister“ (1879).

Anglická erotika pohybuje se hlavně na poli flagellantismu. Specialistou v tomto odvětví erotiky byl *St G. H. Stock*, pišící pod pseudonymy *Expert*, *Major Edgar*, *Markham* a *Dr. Aliquis*. Napsal „The Charm, The Night School, The Beautiful Jewess and The Butcher's Daughter“ (140), „The Romance of Chastisement“ (141) atd.

Speciálním nakladatelem erotických spisů kolem roku 1860 byl *J. William Dugdale*, u něhož vyšla též sbírka nanejvýš oplzlých povídek „Lascivious Gems; Set to suit every Fancy, By Several Hands“ atd.

Rozkvět moderní erotické literatury NĚMECKÉ datuje se asi do polovice XIX. století. Nejvýznačnější a nejrozsáhlejší erotika z té doby jsou:

„Aus den Memoiren einer Sängerin“ (142), erotická autobiografie slavné operní zpěvačky *Vilemíny Schröder-Devrientové* (1804-1860), v nichž tato líčí morální poměry současné doby.

Neméně pověsný erotický spis jest „Die reizenden Verkäuferinnen“ (143), pak „Priapische Romane“ (144), „Aus den hinterlassenen Papieren eines Arztes“ (145), „Im Taumel der Wollust“ (146) atd. Také existuje velmi mnoho překladů erotické literatury cizojazyčné.

Z nejnovější doby sluší uvést z celé řady nových erotik zejména knihu „Josefine Mutzenbacher“ (147), v níž jsou vyličeny velmi názorně mravnostní poměry vídeňské těsně před válkou; je to jedno z nejlepších erotik z doby nejnovější.

ČESKÁ literatura erotická je celkem velmi chudá. Ze starších spisů lze uvést toliko „Kupidovu střelu“ Šimona Lomnického, vydanou poprvé r. 1590 (148), která má ráz erotický, ale je spíše knihou mravokárnou, a která neušla ani jako taková rukám jezuitským a byla na Indexu (149), „Májový sen“ *Hynka z Poděbrad* (zemřel 1491), jehož rukopis nachází se v museu král. Českého a pochází ze sbírek rodiny Neuperkovy (150), a „Mastičkář“ (151), zlomek básně staročeské, podobné „Eulenspieglovi“. Jinak až do stol. XIX. nebylo vydáno téměř ničeho, co by zasloužilo povšimnutí, ve stol. XIX. velmi málo, a co vyšlo tiskem byly jen samé překlady. Příčiny toho hledati dlužno jednak v povaze českého národa, který již od přírody v pohlavním ohledu blíží se více národům

74

75

severským a neholdoval nikdy výstřednostem, jaké prožívali národové jižní a západní, jako na př. Jihoslované, kde už samo podnebí vedlo je tak jako všechny ostatní národy blíže rovníku k cestám nám téměř neznámým. Jako národ demokratický, jehož šlechta buďto vyhnána byla ze země nebo zničena, a ta, která tu zůstala, od cizivši se národu, prohýřila život svůj v požívačné Vidni a neměla vlivu na mravní poměry v našich zemích, žil v pohlavním směru téměř idylicky, zvláště když ani hlavní město Praha, v níž po dlouhou dobu nesídleli

76

tato měla vliv na jejich literární tvorbu. Vyskytlo-li se u nás přec jen někdy něco podobného, přišlo to jistě neporozuměním na zmar.

Proto také, nehledíc k různým edicím knih nebo sbírek, jež se skutečnou umělecky cennou nebo vědecky významnou erotickou literaturou nemají ničeho společného, jako na příklad Štorchovo „Zapovězené ovoce“ z prvního desetiletí XX. stol., v němž vycházely naprosto bezcenné práce původní a ještě slabší překlady. „Novelly intimní a pikantní“, *Krejčova* „Pikantní Praha“, „Mládenecká knihovna“, „Amor“, „Vějíř“, „Venušiny povídky“ z doby nejnovější atp., jakož i bezcenné časopisy, zasluhuje z původní literatury povšimnutí toliko sbírka erotických veršů, která vyšla anonymně roku 1913 pod názvem „Sonata eroica“ v bibliofilské úpravě v m. 4° s ilustracemi Kubínovými a kterou pokládáti lze za první české erotikum v pravém slova smyslu.

Erotických spisů, přeložených z cizích jazyků je více; dobrých překladů je velice málo. Povšimnutí zaslu-

78

huji především: „Svatá kniha lásky“, úryvek z indického románu „Tiruk-kavai“ od básníka a světce *Mannikava Ašaka* ze VI. stol. př. Kr. (152), „Mladého *Flauberta* zápisky z cest“ (153), *Jules Laforgua*, „Šibal pierrot“ (154), „Hry lásky“, výňatky ze staroindické erotiky (155), „Libertinská poesie“ (156). O ostatních překladech stala se zmínka již dříve (157).

Různé překlady v pěkném výběru obsahuje též „Erotická edice“, vydaná Přemyslem Plačkem v Pacově.

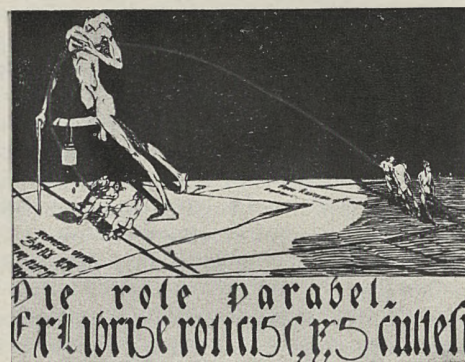
Těž jest se zmíniti o tom, že v poslední době i u nás překlady erotických knih jsou úřady neúprosně pronásle-

dovány. Konfiskaci podlehl roku 1924 český překlad knihy *R. Demarteauovy* „Zpověď devíti“ (158), „Pod panskou parukou“ (159), *Šejka Nefzaniho* „Úskoky žen“ (160), *Iskandar-al-Maghribiho* „Divan lásky Šerifa Solimana“ (161) a *Victora Margueritta* „Garsonka“ (162), ačkoli německý překlad a francouzský originál této poslední knihy dostati lze v každém knihkupectví.

Z obrazových děl zasluhují zmínky „Sešit erotický“ s dvanácti listy originální grafiky od domácích i cizích

77

79

výtvarníků, který vydal S. K. Neumann r. 1910 v Brně jako soukromý tisk, a *Beardsleyova* „*Lysistrata*“ vydáním L. Bradáče na Král. Vinohradech roku 1921, která však s edicemi cizími není ohledně výpravy na stejné výši umělecké. Roku 1923 vydal *René Ebner* v Praze dva cykly erotických leptů bez názvů a *A. Hofbauer* v Českých Budějovicích cyklus návrhů na erotická ex libris v dřevorytu provedených. Mimo to vydal téhož roku *Josef Hodek* „*Zpěvník*“ z lidových písní, které sám ilustroval. -

80

loutku považují za nemravnou, protože připomíná obnaženou lidskou kůži, kteří každou nuditu prohlašují za obscenní a děsí se příbytku, v němž visí ženský akt. Není tedy divu, že taková „kritikové“ odsuzují i spisovatele erotik, ač neprávem, neboť kdo odsuzuje erotiku, odsuzuje přírodu a pravdu. Je lékař tupen za to, že zabývá se sekci lidského těla, že se věnuje jen porodnictví, jiný zase jen léčení pohlavních nemocí? Je tupen theolog proto, že káže o necudnosti a uvádí ve svých kázáních příklady zneužívání pudů lidských? Proč by se měl tedy prohlašovati za nemravného spisovatele erotik, který přispěl v různých dobách perem svým k vědeckému bádání? A jestliže někdo, jako na př. Casanova, líčí svůj život pravdivě, otevřeně, vyzná-li se poctivě ze všech zážitků svého života, zda má být považováno dílo jeho a on s ním za nemravné? Bylo by správným, aby takové a podobné důležité prameny kulturně historické byly páleny a ničeny? Což nečiní tato „nemravnost“ jednotlivce součástí „nemravnosti“ celého národa a historie lidstva? Proč by se mělo připustiti, aby soukromý

82

ač napsal své „*Contes lascifs*“, byl u dvora a obecenstva dále stejně oblíbeným; sama francouzská Académie otevřela mu své brány, a téhož dne, kdy pan De la Reinie rozšiřování jeho „*Nouveaux contes*“ zakázal, pozval si jej k obědu, chtěje ukázati, že dělá rozdíl mezi knihou a jejím autorem. Plato přes to, že Aristophanes psal erotické spisy, byl jeho velkým ctitelem a mnohému se od něho naučil. A totéž platí i u jiných. Nikdo jistě nebude prohlašovati Zolu za mravně zvrhlého, protože napsal „*Plodnost*“, „*Nanu*“ a j. Spisovatel, který chce

81

83

vyličití život naturalisticky pravdivě tak jak je, nesmí se vyhýbat ani těm nejdrastičtějším příhodám a úkazům nebo podrobnostem. Tu rozhoduje jediné umělecká objektivnost a pravdivost, kterou každý nepředpojatý a spravedlivý člověk musí oceniti. Také nikdo nemá práva předpisovati spisovateli co má psáti a jak má psáti. Spisovatelé ostatně nikdy nedali si vzíti této volnosti, a v každé době ti nejčelnější duchové vždy čerpali z čerstvého pramene erotiky. Od Aristophana až po Ibsena ti největší básníci všech národů byli erotikové. A nikdo z nich se za to nestyděl.

84

Je zvláštní, že proti vydávání erotických knih dána byla nařízení až teprve tehdy, kdy pozbyly už téměř úplně erotického svého charakteru, a to ještě vlastně z motivů politických. Církev vydala sice brzy po vynalezení knihtisku v Kolíně a v Mohuči censurní nařízení, ale nařízení ta týkala se pouze spisů kacířských. Ani v protestantských zemích nebylo jinak, neboť i když světsí panovníci a vrchnosti, zejména pak říšský sněm německý v XVI. stol. vydali nálezy, jimiž zaváděla se knižní censura, týkaly se tyto výhradně jen spisů theologických a hanopisů (libelli famosi), jakož i později záležitostí politických. O „necudných“ spisech není nikde řeči. Chování úřadů proti erotické literatuře ve všech zemích bylo všude jen tehdy příkré a čelilo proti oněm výplodům, které vydávány byly ve větším množství anebo týkaly se urážky majestátu, posměchu

85

círky nebo rouhání. Pornografie význačného stylu nebyla vůbec nikdy pronásledována, protože byla určena jen pro mocné.

V Prusku vydal sice Bedřich Veliký, nemile jsa dotčen politickými útoky tisku, všeobecný edikt, dle něhož přísněji mělo být dohlíženo nad prováděním předpisů, týkajících se „skandálních, proti náboženství a mravům čelících knih“, ale předpis ten zůstal jen na papíře.

Teprve roku 1788 za Bedřicha Viléma II. ztřeňen byl dozor nad „nevázaností tisku, směřujícího ke zkáze mravů“ a stanoveny přísné peněžité pokuty pro ty, kdož by předpisů nedbali. Ustanovení toto bylo přituzeno ještě více censurním ediktem z r. 1819.

V Prusku podléhala tedy erotická literatura censuře vlastně od r. 1788.

86

88

87

Roku 1826 zakázalo sice vrchní censurní kolegium dokonce i pouhé oznamování spisů, vedoucích ke zkáze mravů, ale naproti tomu nebylo až do zrušení censury žádného trestního zákona proti erotické literatuře s výjimkou Porýnska, kde platilo právo francouzské.

Podobný vývoj censurních předpisů byl i v ostatních zemích německých a v Rakousku.

Zákon proti nemravné literatuře vydán byl v Německu teprve r. 1848, až když politická censura marně snažila se erotické literatuře učiniti přítrž, a to ještě s různými výjimkami jako na příklad, že žádný předmět

vědeckého badání a poučování, i když se týká pohlavní stránky, ani vědecké vyobrazení lidských genitálií, různé studie o pohlavním životě a lásce, ani vylíčení minulosti, přítomnosti pohlavního života, týkajícího se prostituce, mravních deliktů a pod. nemá považován býti ve smyslu zákona za nemravný, i když by snad některý čtenář spisem takovým dotčen byl smyslně. Ano i díla, zejména autobiografie, slouží-li k účelům historickým, tedy vědeckým, byla z předpisů zákonitých vyňata již v XIX. stol., což také potvrzeno bylo r. 1880

89

rozsudkem lipské soudní komory, když měla rozhodnouti jsou-li Casanovovy Memoiry necudné nebo ne. Komora usnesla se na projevu, že by „šlo daleko, kdyby pronásledováno bylo jako necudné dílo, které ač na četných místech obsahuje necudnosti, sleduje všeobecně jiný účel“; Casanova prý při psaní jistě neměl úmyslu „dotknouti se mravního citu svých čtenářů ani drážditi jeho pohlavní smyslnosti.“

Konečně nebyly za závadné uznány spisy, sledující účely zdravotní nebo prakticko-mravní.

Byly ovšem také chvíle, kdy zakročováno bylo velmi krutě i proti spisovatelům erotik, jako na př. r. 1521, kdy „Opera jucunda“ spisovatele *Alione d' Asti* byla pro erotický její obsah zničena a básník odsouzen papežem Lvem X. k doživotnímu žaláři. Podobných příhod bylo více. Ale což, nebyly nevinné dívky pá-

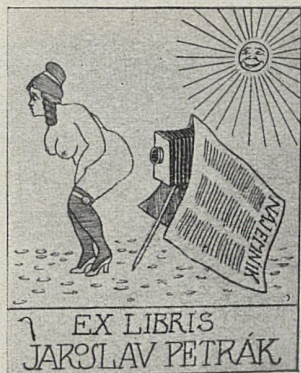

90

leny pro čarodějnictví a theologové středověci pronásledováni proto, že jim rozum kázal jednati jinak než bylo předeepsáno? A neodsuzujeme pálení čarodějnic a pronásledování theologů nyní, kdy se poznalo, že nebylo správným?

Za dřívějších dob byli však i nakladatelé erotických spisů pronásledováni, a to často velmi krutě. Tak na př. v XVI. stol. za Františka I. a jeho nástupců byli nakladatelé (i spisovatelé) knih, které vydali bez královského povolení, odsouzeni k smrti. Jeden z nejstarších nakladatelů erotik *Edmund Curll*, u něhož vydány byly erotické verše *Rochestrov*, stál r. 1727 v Charing Cross na pranýři, poněvadž vytiskl erotický spis „*Venus in a Cloyster, or the Nun in hermoock*“, anglický překlad francouzské knihy „*Vénus dans le Cloître, ou la Religieuse en chemise*“. Po odbytém trestu byl však za jásosu obecnstva odveden s vítězoslávou do nejbližší taverny.

Z příčin těchto skrývali a dosud skrývají se nakladatelé erotických spisů za pseudonymy a nahražují i místa

91

92

93

jejich vydání a tisku jmény vymyšlenými. Tak na příklad berlínský nakladatel *Himbürg* užíval pseudonymu „*Seraph Cazzoalva v Římě*“ (*cazzo-penis*).

O zajímavém procese pro rozšiřování erotických spisů zmiňuje se *Archenholz* z r. 1789. Byli tehdy obžalováni dva knihkupci *Morgen a M. Donald*, jejichž obhájce, dovolávaje se jejich chudoby, uváděl na omluvu, že klienti jeho neznali dosahu škodlivosti oněch spisů a že je prodávali nečtené jako každou jinou knihu. Přes to byli však oba odsouzeni rovněž k pranýři a jednoletému vězení.

Napoleon, ač sám nebyl z nejtnostnějších, nenáviděl erotickou literaturu a spisy markýze de Sade pronásledoval a ničil bez milosti. Ke konci svého konsulátu dal všechny erotické spisy u knihkupců v Palais Royalu a po nevěstincích pobratí a až na dva výtisky každé knihy, jež byly pak uloženy v národní bibliotéce, zničit. Po jeho pádu vynořily se však erotické knihy zase ve velké míře na povrch, a censura na počátku XIX. stol. měla s nimi mnoho práce přes to, že obsah jejich byl už daleko mírnější.

94

95

aby po jednom výtisku mohly býti přiloženy k aktům jako corpora delicti; ostatní prý se za ty dva roky ze státního zastupitelství - ztratily. Správně bylo tehdy při přelíčení řečeno obhájcem Sternovým, že bylo to pronásledování knih, jakého nebylo od zničení bibliotéky alexandrijské. Stern byl porotou osvobozen a jen pro malý přestupek tiskového zákona odsouzen k nepatrné pokutě. Nicméně utrpěl škody na 50.000 K. Rozsudek proti němu vzbudil uspokojení u všech, kdož byli s ním ve spojení, poněvadž mnozí z nich byli mu povinni vděčnosti za to, že vydáváním oněch důležitých spisů nejen že prospěl k rozšíření známosti o erotických spisovatelích a umělcích a o erotice vůbec, ale i naučil divati se kriticky na erotiku jako na umění a ne jako na smysly lechtající hříčku.

Hůře vedlo se asi v tutéž dobu dru *Alf. Semerauovi* a markýzovi *von Bayros*, známému ilustrátoru v Berlíně, kteří byli obviněni, že rozšiřovali necudné obrazové dílo „*Erzählungen am Toilettentische* (163), jež vyšlo roku 1908, ale teprve po třech letech, r. 1911, bylo zabaveno. Bayros užil při vydání díla pseudonymu *Choisy Le Conin*, vypůjčeného zancienrégime; dílo vyšlo v 510 výtiscích. Vedle toho obžalován byl ještě dr. Semerau sám, že vydal tiskem dvě necudné knihy „*Liebesfrühling*“ od *Nerciata* (75) a „*Eleonore*“ od neznámého spisovatele.

Konfiskaci zavinil prospekt, kterým dr. Semerau jako vydavatel nabízel dílo ke koupi osobám, jež sám znal jako interesity, nebo které byly pravi-

videlnými odběrateli prací Bayrosových, anebo dle adres jemu přáteli sdělených. Přelíčení konalo se dne 30. května 1911, leč markýz Bayros se k němu nedostavil, uchýliv se zatím do Vídně. Státní zastupitelství vydalo na něj zatykač, ale Rakousko obžalovaného nevydalo, a tak zodpovídal se dr. Semerau dne 7. a 8. července z obvinění sám. Přes to, že jak on, tak i jeho právní zástupce akcentovali uměleckou a kulturně historickou cenu inkrimovaných a zabavených spisů, byl dr. Semerau na základě neblahého

96

97

„lex Heinze“ (164) odsouzen na osm měsíců do vězení. Roku 1914 obžalován byl Bayros po druhé pro rozšiřování necudných obrazů a zodpovídal se před soudem v Budapešti, ale byl osvobozen.

Leč i po válce dochází k pronásledování těch, kdož pokoušejí se o vydání nějakého erotického spisu nebo obrazového díla tiskem. Dne 9. května 1923 octli se před porotou vídeňskou nakladatel *Max Hevesi*, spisovatel a překladatel *Josef Kalmer* a fotochemigraf *Artur Wottitz*, poněvadž chtěli vydati nové ilustrované vydání Aretinových „Milostných sonetů“. Při tajném přelíčení byli však všichni osvobozeni, ale zabavený náklad odsouzen byl ke zničení.

A nedávno rozhodnutím berlínského soudu byl malíř a grafik *George Grosz*, autor kreseb „Ecce homo“, požívající velmi zvučného jména i za hranicemi, se svým nakladatelem *Malikem* odsouzen k peněžitě pokutě pro šíření necudných spisů. Celý náklad ryze uměleckého díla „Ecce homo“, v němž bičuje umělec neúprosně ostrou satirou povrchní a dvojakou morálku vyšších tříd společenských, válečných zbohatlíků a bezohledných kapitalistů, jen proto, aby vzbudil k vrstvám těmto odpor, byl soudně zabaven a současně s ním skonfiskován i celý náklad ilustrované monografie Groszovy, vydané nakladatelstvím *Klinkhardt & Biermann*. Literární kritik *Jz* podotýká k tomu, že „ti, kteří soudí stejně obchodníka jako umělce, z nichž každý pracuje za zcela jiných pohnutek, neuvážili snad ani dosti významu svého rozhodnutí. Neboť jaká to ironie, je-li umění souzeno a odsouzeno paragrafy trestního zákoníku!“

Často stávalo se však také, že nakladatelé erotických spisů snažili se úmyslně přivoditi konfiskaci, aby knihy tím více šly na odbyt, neboť je známo, že žádná kniha není tak hledaná jako kniha konfiskovaná, a proto také žádný nakladatel neopomene dáti přitisknouti na nové vydání slova „Po konfiskaci druhé vydání“. O touze mít takovou konfiskovanou knihu dočítáme se v „Curiosités bibliographiques“ z r. 1857, že Goethe viděl na frankfurtském tržišti páliť zakázané francouzské erotické romány a nedalo mu to, aby nedostal z nich aspoň jeden výtisk. Jistě však nebyl sám, komu se to podařilo!...

Seznamy konfiskovaných knih byly za Rakouska od r. 1862 uveřejňovány pravidelně v úředním „Wiener Zeitungu“ a obsahovaly ovšem jen abecedně seřazené tituly zabavených tiskovin. - Druhým pramenem známosti o konfiskovaných knihách býval úřední „Central - Polizei - Anzeiger“ a třetím „Oesterr.-ungar.-Buchhändler - Correspondenz“.

Roku 1896 vydal „Verein der öster.-ung.-Buchhändler“ jako VIII. svoji publikaci „Catalogus Librorum in Austria Prohibitorum“ (165), který sestavil *Anton Einsle*. K tomuto seznamu vyšel r. 1902 dodatek (166) jako publikace X. redakcí

100

101

Karla Junkera. Obě tyto informativní příručky byly vytištěny jako rukopis a obsahovaly všechny zabavené tiskoviny v Rakousku, jež byly konfiskovány v letech 1895-1901. Litovati jest, že pořadatelé vypustili ze seznamu tiskoviny slovanské, zejména české.

O tom, v jakém rozsahu erotická literatura přes četná pronásledování se rozmohla, podává příklad *Haynova* „Bibliotheca Germanorum erotica“ (167), německý seznam erotických knih původních i přeložených, vyšších

tiskem od nejstarších dob až po naše časy. Týž Hayn vydal r. 1889 v Berlíně pod názvem „Bibliotheca erotica et curiosa Monacensis“, seznam erotických spisů francouzských, italských, španělských, anglických, hollandských a latinských, které dosud do němčiny přeloženy nebyly (Berlín, 1889, 120). Podobnou bibliografii jest J. Gaye „Bibliographie des ouvrages relatifs à l'Amour, aux Femmes, au Mariage et des Livres Facétieux, Pantagruéliques, Scatalogiques, Satyriques etc.“ (168). Bibliografie tyto jsou nepostrádatelnou příručkou pro kulturně historické a literárně historické badatele, jakož i zejména pro sběratele erotik.

102

Ale už v XVIII. stol. existoval seznam erotických spisů, ovšem velmi kusý. Jest zařazen do „Indexu“ Koniášova (169), jehož první část druhého vydání obsahuje knihy kacířské, část od str. 162 má titul „Index Librorum Venerea vel obscoena tractantium, non secundum nomina Authorum, sed secundum titulum vel Objectum libri, ordine alphabetico digestus“. V seznamu seřazeny jsou erotické knihy latinské, francouzské a německé; z českých knih není tam ani jedna až na „Eulenspiegla“, o němž však není zřetelně, týká-li se titul vydání českého nebo německého.

Prvním spisem vůbec, který pojednává o erotické literatuře světové jest „Illustrierte Geschichte der erotischen Literatur aller Zeiten und Völker“ od Bernharda Sterna, jemuž schází však mnoho na podrobnostech a důkladnosti (170).

Kromě tištěných knih erotických zanechala celá řada spisovatelů a filosofů od Voltaira až k Maurepasovi rukopisy, uložené v bibliotékách a museích, jichžto vydání tiskem bylo policií všech zemí znemožněno.

Erotická literatura přes četná pronásledování nejen že v neztenčeném množství existuje, ale rozmnožuje se stále více a více, neboť tyto erotické dokumenty nedají se prostě vyhubiti. Je to s nimi jako s prostitucí, které nelze ani odstraniti, ani zničiti, ani postrádati, ač o potlačení její všemožně je usilováno. Přes to, že erotické spisy byly na Indexu, že byly páleny i jinak ničeny, našel se později vždy jistě nějaký výtisk v některé klášterní nebo soukromé knihovně bibliofilové, pomocí něhož kniha tajně opět se tiskla a jako novotisk šířena byla dále.

K vydávání novotisků erotických děl seskupovali se často bibliofilové, učenci a umělci ve spolky, které vydávaly erotiku pro své členy. Takové spolky a společnosti pro rozšiřování erotické literatury vytvořily se už v XVIII. stol., a máme jim co děkovati za zachování nejceněnějších spisů všech dob, neboť ačkoli počet výtisků býval celkem malý, staly se přece jen majetkem lidí, kteří je opatrovali jako oko v hlavě a které přecházely dědictvím z ruky do ruky, a jako pravé poklady ukládány byly do museí. Zejména Francie byla na společnosti toho druhu velice bohatá.

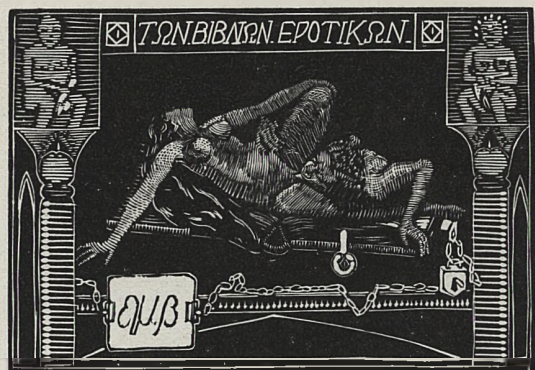
Byla to především „Académie de ces Dames et de ces Messieurs“ (1739-1776), kterou založil hrabě Caylus (1711), seskupiv kolem sebe za tím účelem společnost asi dvacíti šlechticů a spisovatelů obého pohlaví, která bavila se při schůzích hlavně tím, že persiflovala jiná díla a že každý z účastníků byl povinen přispěti k zábavě vlastním svým literárním plodem. Nejlepší z nich byly pak uveřejněny, jako na příklad pověstné „Les Entrennes de la Saint-Jean“ (1739, 120).

Jinou společnost „Legion d'Amour“ chystal se založiti Auguste Bardel, sekretář „Société littéraire et anacréontique“ v Grenoble, k založení však nedošlo; za to vydána byla r. 1706 knížka básní téhož názvu (172).

Ještě jiná společnost byla „Société dramatique de M. de la Popelinière.“ Manžel paní Popeliniérové byl prý autorem knihy „Les tableaux des mœurs du temps“, která byla vytištěna s 20 nádhernými miniaturami Monnetovými jen - v jediném výtisku. Tento unikát byl po smrti spisovatelově na králův rozkaz zabaven, ale

103

104

unikl zkáze a přecházel v majetek různých osob, až se ocitl konečně u anglického bibliofila, žijícího v Paříži, jenž r. 1863 dovolil knihu vytisknouti ve 100 výtiscích.

Konečně byla také za Ludvíka XV. „Ordre des Aphrodites“, jejíž název a orgií použil *André de Nerciat* za motiv pro svoji už dříve jmenovanou knihu „Les Aphrodites“ (82).

Po příkladu Francouzů utvořily se v novější době četné společnosti pro vydávání erotických knih i jinde,

řídíce se zásadou, že erotická literatura nesmí se vydávati veřejně a všeobecně. Vydávati knihy takové v nových, namnoze nádherně vypravených vydáních, umožnila jediné bibliofilská vášně sběratelská. Bohužel většina těchto t. zv. bibliofilských společností existuje však jen dle jména, a knih, pod jejich záštitou vydávaných, nevydávají ani učenci, ani bibliofilové, nýbrž spekulanti, neohlížející se po většině nikterak, jsou-li to díla cenná či nikoli.

Proti takovému kšeftaření nutno ovšem vystoupiti co nejostřeji.

Nejseriosnějším spolkem k vydávání erotických spisů jest v nejnovější době „Vereinigung deutscher und österreichischen Bibliophilen“ a „Internationaler Zentralverband der Bibliophilen“, jehož okruh tvoří výkvět inteligence, právníci, profesori, patologové a psychiatrové, kulturní historikové, folkloristé, bibliofilové

105

atd. Spolky tyto vydávají erotické spisy a obrazy skutečně umělecky cenné nebo vědeckého rázu ve způsobě soukromých tisků, určených jen pro subskribenty.

Tento způsob vydávání knih v omezeném počtu výtisků a výhradně jen pro určitý okruh seriosních lidí povstal v letech osmdesátých v Anglii a rozšířil se přes Francii až do Německa a k nám. Mnohé z těchto soukromých tisků nedostaly se však ani do oběhu a byly pouze vytištěny pro přátele spisovatelovy nebo vydavatelovy, jimž byly pak rozdány ve způsobě darů, takže i známost o nich omezila se pouze na několik zasvěcenců, jako na př. *Arthura Fintherse* „Apothekermärchen“.

Účelem vydávání těchto soukromých tisků jest zameziti, aby spisy erotického obsahu nedostaly se do širší veřejnosti, což je ještě zdůrazněno tím, že publikace ty jsou obvykle tak drahé, že si je může opatřiti skutečně buďto jen člověk zámožný nebo skutečný bibliofil, jemuž, chce-li získati to, počem se shání, na penězích nezáleží.

Počet těchto skutečně cenných erotických soukromých tisků je i v porovnání se vším tím, co se pod titulem erotiky tiskne, celkem velmi nepatrný. Daleko větší počet soukromých tisků erotických jest pouhým smyslným lákadlem lehkověrných a zvědavých lidí nebo bonvivánů, které vydávají nesevědomití spekulanti jen proto, aby dělali dobré obchody.

Nakladatelům opravdu cenných erotických spisů jsme povinni díky za to, že se nám dostala do ruky nezkrácená, velmi pečlivě přeložená díla starších erotiků a že jsme se mohli seznámiti i s moderními erotiky a propagátory erotické literatury a umění, jako na př. s *Franzem Bleiem* a j.

Byl také učiněn pokus vydávati pro subskribenty i časopisy s ukázkami starších překladů i moderních výtvorů erotických, jako na př. „Der Amethyst“ (173), „Die Opale“ (174) a „Eros“ (175), ale následkem nepochopení úřadů musilo býti od dalšího vydávání upuštěno.

Pokud tedy některý literární historik najde nějaké význačné dílo erotické, jehož vydání považuje za vědecký nebo umělecký dokument, a dílo to skutečně dá poříditi jen jako soukromý tisk pro omezený počet čtenářů, kteří subskripce prohlásili, že si díla toho přejí, nelze proti tomu ničeho namítati. Každé zneužití dlužno však předem odsouditi.

Bibliofilové opravdu jemného uměleckého vkusu bývají téměř vždycky erotiky. A proto tedy je zcela

106

107

přirozeno, že vyhledávající ze spousty knih buďto, co uznávají za nejlepší, anebo shánějící se po knižních kuriozitách, všimají si i erotické literatury a vniknuvše hlouběji do její historie, sbírají erotiku pro její vzácnost v původních vydáních anebo pro nesnadnost jich nabytí. Je možno, že při tom z počátku hraje někdy roli i sexuální motiv zvědavosti a touha po zapovězeném ovoci, ve většině případech však hledisko toto později ustupuje do pozadí a nastoupí na jeho místo jiný vyšší zájem, týž, který vede ke sbírání erotik všechny větší bibliotéky a

108

studijní ústavy a s nímž spojeno je vědecké studium erotické literatury. A tak láká bibliofily konečně nejen řidkost erotik v původních vydáních nebo bibliofilsky vypravených novotiscích, ale i jejich umělecký, literární, sexuální, medicínský, psychologický, kulturně historický a dějin mravnosti se týkající význam k poznání doby, v níž byly sepsány.

Každá erotika nečiní však dílo uměleckým a kulturně historickým dokumentem zrovna tak jako každý obraz nemusí být ještě dílem uměleckým. Proto je zapotřebí náležitého výběru. A to tím více, ježto při velkém rozsahu erotické literatury světové je naprosto nemožno sbírat pro soukromou sbírku vše, neboť velká většina erotik je pro průměrného sběratele nedostupná. A sbírat vše, co se vyskytuje v době přítomné, není rovněž radno, poněvadž velká část publi-

kací i obrazů je namnoze bezcenný brak. To mělo význam tehdy, když erotika byla vydávána a reprodukována jen zřídka a nikoli z příčin pouze obchodních. Dnes stačí vybírat jen to nejlepší.

Leč rozlišovati erotiku od pornografie není tak snadné. Záleží v prvé řadě na účelu, který ten neb onen spis nebo umělecké dílo sleduje nebo sledovati obmyšlí. Pátráme-li po tomto účelu bedlivě, nezmýlíme se, neboť účel skutečné pornografie je zřejmý.

Pravý umělec nemůže nikdy vytvořiti pornografické slátaniny, nýbrž zase jen věc uměleckou; umělci renesance pojednávali i o těch nejmělejších problémech s taktem a dovedností, jíž se dnes obdivujeme. Pornografie nemá nikdy ničeho uměleckého ani zajímavého ani pozoruhodného, ani uvnitř ani ve formě. Řeč její je hrubá a bezmyšlenkovitá, beze vtipu, surová a ubohá, postrádající každé estetické kvality, myšlenková stavba

110

její nicotná bez jakékoli ideje. Často nejedná se v ní ani o hýřící obrazotvornost, nýbrž po většině o bezcennou snůšku triviálnosti beze vši pravděpodobnosti a vnitřní psychologické konstrukce. Bývá to prosté banální nahromadění obscenních, pravdě nepodobných a nemožných scén, ač i tu najde se často něco, co má důležitost pro psychology, lékaře a jiné badatele, poněvadž spisy tyto přes nemožné přehánění a absurdní výmysly dávají nahlédnouti do dna mnohdy zkorumpované a téměř nepřičetné duše lidské, odhalujíce takto mnohá důležitá tajemství, k nimž bychom jinak nepronikli. Spisy toho druhu bývají inserovány zejména ve francouzských a německých časopisech eroticko humoristických a nabízeny v katalogích miniaturního formátu různými zahraničními firmami. Výrobky toho druhu bývají i po vnější

stránce velmi chatrné. Špatný papír, nevkusná úprava, mizerný tisk, často plný chyb, toť znaky banální erotiky, nehledě ani k vnitřnímu obsahu.

Vzdělaný, zkušený a umělecky založený, od přírody nadaný erotik pozná na prvý pohled, co je cenné, co vytrysklo z vnitřní nutnosti spisovatele-erotika, a co je bezcenný brak, zrovna tak jako učenec a badatel rozezná, co je psychologická možnost a pravda a co na spekulaci založená slátanina z pohnutek obchodních. Je to věc vkusu a uměleckého instinktu, nebo věci vědeckého bádání.

109

111

Takový instinktivní, vrozený úsudek je vždy směřodátným. Bohužel straní se obyčejně tito lidé společnosti a jsouce povznešení nad všednost, nicotnost a bezmocnost těch, kdo z nevědomosti snaží se zlehčiti otázky tyto v očích ostatních nevědoucích a nevidoucích, ponechávají si svůj úsudek pro sebe.

Při posuzování erotického spisu jest se také řídit kulturně historickým měřítkem doby, obyčejů, zvyklostí a mravů, v nichž spis povstal, neboť každá erotická kniha nese pečeť doby, v níž vznikla. Leccos, co se

112

113

považuje na př. dnes za pornografii, ve středověku jí nebylo. A proto je tu zapotřebí opatrnosti v úsudku, aby nebyl křivým. Přední snahou každého, kdo se obírá erotikou musí ovšem býti, aby věci erotické povahy, ať jsou rázu uměleckého, vědeckého nebo pornografického, nedostaly se do rukou nepovoláných, neboť jako jsou v rukou povolaných ke všeobecnému užítku, tak vedly by u mládeže a lidí méně inteligentních ke zkáze. Pisanus Fraxi velmi trefně porovnává obscenní knihy s jedy přírody, které také zevrubně se studují, ale jen těm se svě-

řují, kdož jejich škodlivost mohou dobře znáti, ovládati a paralyzovati. Proto jest se vším úsilím potlačovati i t. zv. pikantní literaturu, zejména pokud ji nesvědomití knihkupci z pouhé obchodní spekulace vystavují na odiv ve svých výkladech a dávají mládeži příležitost seznamovati se s ní a kupovati ji. Totéž platí i o laciných pseudovědeckých brožurkách. Leč i tu je otázkou, kazí-li literatura tato mládež v takovém rozsahu, jak se za to má, neboť je jisto, že erotická literatura ani pornografie nikdy nebyla příčinou zkázy mravů, nýbrž naopak vytryskla ze zkázy mravů. A S. K. Neumann praví: „Kdyby se dala poříditi statistika těch, kteří vyhledávají pornografii pro ukájení svých smyslných potřeb, jsme přesvědčeni, že v tomto ohledu mládí by bylo naprosto zastíněno stářím.“

114

115

Sběratelů erotik bylo a jest velké množství. Největším sběratelem toho druhu byl bibliofil *Pisanus Fraxi* (1834-1900), anglický velkoobchodník, jenž, ovládaje téměř všechny moderní jazyky, získal si na svých cestách velkých vědomostí, jichž dovedl také po svém návratu domů náležitě prakticky využít. Jsa mužem vytříbeného vkusu uměleckého a vznešeného, jemného ducha, oplýváje vezdejšími prostředky a máje příležitost ve všech hlavních a větších městech pátrati po význačných, hledaných a řídkých spisech, vybudoval ve svém bytě v Londýně nádhernou knihovnu a vybranou sbírku obrazů. Byl jedním z nejšťastnějších sběratelů knih XIX. stol., jehož bibliofilie vedla také k výsledkům pro literární historii velecenným. Vedle veliké kolekce velmi cenných erotických obrazů a kreseb měl největší sbírku anglických a značnou sbírku i cizozemských erotik XVIII. a XIX. věku. Výsledkem jeho sběratelství a

studií literárních byla tři ojedinělá, obdivuhodná, nádherná bibliografická díla „Index Librorum Prohibitorum“ (Londýn, 1896, 40), „Centuria Librorum Absconditorum“ (Londýn, 1879, 40) a „Catena Librorum Tacendorum“ (Londýn, 1885, 40). Vše, co v těchto vysoce zajímavých bibliografiích popisuje, bylo jeho majetkem. Knihy obsahují bibliografii různých spisů XVII. a XVIII. stol., pojednávající o různých pohlavních poměrech, pak úplnou bibliografii anglických erotik XVIII. a XIX. stol., seznam erotik španělských a jiných. Předmluvy k těmto knihám jsou velecenným příspěvkem ke světové literární historii. Jakožto důkladný znatel moderních

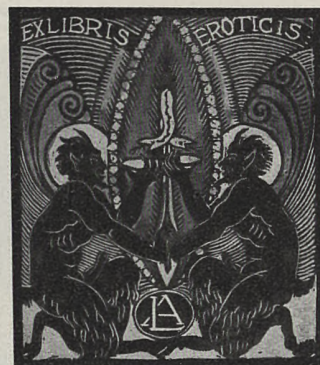
řeči a literatur slynul neobyčejným pozorovacím talentem a kritickým duchem, čímž mu bylo možno rozepsati se a posouditi vše z čistě vědeckého stanoviska. Ve svých úvahách výslovně poukazoval na škodlivost erotických spisů pro mládež a nevzdělané třídy lidové, žádaje, aby je každý choval v tajnosti.

Pisanus Fraxi měl také četná ex libris od Chauveta, Avrila, Shorborna a j., z nichž některá byla reprodukována v „Journal of the Ex-libris Society“, ročníku 1900, ve svazku IX., na straně 127-129.

116

Jiným sběratelem erotik byl *William S. Potter* (1805-1879), jenž měl velikou sbírku obrazů, mědirytin, fotografií a četných jiných erotických předmětů, které měl příležitost nakoupiti na svých cestách. Nejcenějším z jeho sbírky byly proslulé erotické obrazy, jež Boucher namaloval pro markýzku de Pompadour na její rozkaz a jež Ludvík XVI. dal později z Palais de l'Arsenal odstraniti se slovy: „Il faut faire disparaître ces indécences.“ Přání jeho vyplnilo se však až teprve po 100 letech, kdy Potterova sbírka byla prodána do Ameriky, ale když v newyorském přístavu na celním úřadě přišlo se na to, že jsou to erotika, byla tato drahocenná díla umělecká vrácena nazpět a anglickými úřady zničena. Will. S. Potter napsal též sadistický román „The Romance of Lust“ (1876).

117

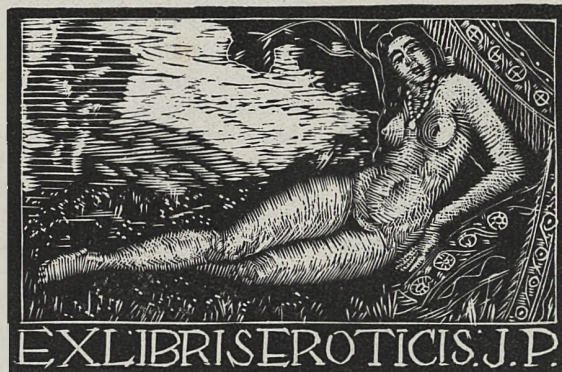
Podobným sběratelem byl *James Campbell* (pseudonym J. C. Raddia), jenž zemřel r. 1872 v Crieffě ve Skotsku. Ač němčiny neovládal, měl téměř všechna erotika literatury německé a věděl o všem, co se kdy v tomto směru vyskytlo; každé nové vydání, jež se mu dostalo do rukou, nejen zapsal do katalogu, ale ihned popsal bibliograficky a porovnal stránku za stránkou, slovo za slovem s jinými vydáními téže knihy. Spisy, jichž nemohl dosíci, opisoval. Kladl větší důraz na obsah knihy nežli na její vnějšek. Všiml si erotické literatury se stanoviska filosofického jako nejzřetelnější odlesk lidské přirozenosti a jejich slabostí. Výsledkem jeho badání byl třísvazkový rukopis, který před svou smrtí odevzdal Pisanu Fraxiovi, jenž použil ho při spracování své „Cateny“. Také napsal několik erotických příběhův.

Konečně nutno zmíniti se ještě o *Fredericku Hankeyovi*, gardovém kapitánu anglickém († r. 1882), jehož sbírka erotik byla sice malá, ale velmi vybraná. Kromě erotických ilustrovaných rukopisů nejlepších tištěných

118

vydání a nejdrahocennějších výtisků nejlepších erotických děl, často ozdobených původními kresbami, ve vazbách nejslavnějších francouzských knihařů, měl i obrazy a jiné erotické předměty mramorové, bronzové, ze slonoviny a j., jako na př. pravý pás cudnosti atd. Byl tak vášnivým sběratelem, že dle vypravování Fraxiova, když byl jednou těžce nemocen a obdržel dlouho marně hledané vydání Sadovy „Justininy“, ihned se uzdravil.

119

Jedním z nejceněnějších unikátů jeho sbírky byl proslulý rukopis „Tableaux des mœurs du temps“ od La Popelinière s dvaceti nádhernými miniaturami Monnetovými, jenž byl po smrti Hankeyově prodán pařížskému bibliofilu Charlesu Cousinovi za 20.000 franků.

O sběratelích erotik lze říci totéž, co o spisovatelích erotických spisů, že totiž soukromý jejich život nesmí býti posuzován dle toho, co sbírají. Nesmí se na jejich snahy a na ně samy hleděti jako na ojedinělé milovníky oplzlých spisů, jako by to byla jejich specialita, o níž veřejně nesmí se mluvit, jako na něco nedovoleného,

nectného, nebo nemravného, neboť „útoky proti erotickým knihám nedospěly ještě nikdy k tomu, aby pomoci nich roztrídili se slušní a neslušní lidé.“ Ty doby již minuly, kdy i pouhé přechovávání erotických spisů bylo považováno za necudnost a dokonce i trestáno smrtí, a byl-li dle novinářských zpráv - zakládají-li se vůbec na pravdě - luňského roku v New Yorku odsouzen do vězení Lorenzo Daw Covington, člen královské londýnské společnosti zeměpisné a známý egyptolog, že přechovával u sebe erotickou literaturu, svědčí to buďto o nepo-

120

chopení amerických úřadů, nebo o úzkostlivém lpění na literách zákonitých předpisů, ač není konstatováno, nesouviselo-li s procesem něco zcela jiného, co zavedlo podnět k takovému kroku amerického soudu.

Teprve po tomto zajisté neobvykle dlouhém úvodě přikročuji k vlastnímu temat, k erotickému ex libris. Delší úvod byl nutný, poněvadž erotické ex libris považuje se namnoze za lascivní, zbytečnou a bezúčelnou hříčku, vytrysklou ze zkažené mysli člověka frivolních mravů, sloužící toliko nanejvýš k účelům sběratelským, zvláště u nás, kde bibliofilie a zejména sbírání erotik je teprve v začátcích. Bylo tedy nutno, abych

oprávněností erotické literatury odůvodnil oprávněnost erotického ex libris.

Nebývalý ruch a rozkvět bibliofilie na konci XIX. a na počátku XX. století, který měl v celé Evropě za následek, že vzdělání lidé počali si knihy více vážit a na výzdobu její klásti přísnější měřítko, měl vliv i na oživení zájmu o umělecké ex libris. Nejen každý majitel knihovny, ale i jiní lidé ať z vnitřní potřeby, či ze skutečného zájmu, nebo proto, že se to stalo i částečně modou a sběratelskou horečkou, snažili se mít svoji knižní značku, sběratelé a bibliofilové dokonce i více a v různých technikách reprodukčních nebo původní grafice. Kdo měl knihovnu menší nebo odbornou, tomu bylo lze snadno opatřit si ex libris, které by se dalo vlepovat do všech knih jeho bibliotéky. Hůře bylo tomu, kdo měl knihovnu větší nebo kdo sbíral knihy více různých oborů najednou. Jedna knižní značka pro všechny knihy mu nevyhovovala, neboť nesrovnávalo se to

s jeho citěním a vkusem, aby zdobil na př. bibliofilsky vypravenou sbírku moderních básní tímže ex libris jako náboženské folianty ze XVI. stol. Takové majitele knihoven přivedl rozpor tento na myšlenku, aby si dali zhotoviti ex libris více druhů, vhodných pro jednotlivé obory literatury nebo druhy knih. Tím ovšem porušena byla zásada, že knižní značka má býti volena tak, aby měla určitý vztah k osobě majitelově, a vztah ten přešel pak na odbor knižní, pro který ex libris bylo zhotoveno. V tom případě umělec snažil se uvésti kresbu ve vhodný a pěkný soulad s obsahem knihy. Tím povstal u bibliofilů nový požadavek: kolik odborů, tolik druhů ex libris, a měl-li někdo sbírku literatury erotické, dal si zhotoviti zvláštní ex libris i pro toto odvětví své knihovny. A tak povstalo ex libris erotické, jehož vznik datuje se teprve do doby

nejnovější, asi v poslední desetiletí XIX. století.

Z ukázek ke knize této připojených, je zřejmo, že až na malé výjimky nehraje při erotickém ex libris vztah osoby majitelovy k jeho zálibám nebo vlastnostem téměř žádné role, nýbrž jest spíše výrazem erotismu všeobecného, tedy přimyká se vlastně těsně k obsahu knihy, kterou zdobí. Možná také, že příčina toho leží v tom, že málo kdo přizná se v ohledu pohlavním ke svým slabostem a sklonům, a jako mnozí sběratelé erotik zůstávají vůči veřejnosti utajeni, takže o jejich libůstkách téměř nikdo neví, tak i mnohé erotické ex libris

121

122

123

124

nedostane se vůbec do veřejnosti, a do sbírek erotických ex libris zabloudí jen pouhou náhodou.

„Počínati si s erotickým ex libris veřejně jakožto sběratel a majitel většího počtu erotických spisů značí individuálně bez výjimky nejzřetelnější protest proti mravní licoměrnosti“, praví Ed. Fuchs ve svých „Dějinách mravnosti“. Vlepuje-li tedy někdo do knihy erotické ex libris, opatřené plným svým jménem, nabídne-li je sběrateli k výměně, vyznává tím veřejně, že erotiku sbírá, že ji ve své knihovně má, že se za ni nestydí, ale dává tím zároveň na jevo, že ji sbírá nikoli z nekalých, nýbrž z úmyslů, za něž stydět se nemusí. Jen ten, kdo kupuje pornografii k dráždění smyslů svých, a taje se s ní, stydí se tím za ni, dokazuje, že činí něco závadného. Nelze tedy naprosto majitele erotického ex libris považovati za člověka

mravně spustlého nebo necudnostmi tendenčně se obírajícího, kdyby i měl na své knižní značce kresbu, nad níž by naši umravňovatelé spráskli rukama. Je pravda, že u mnohého je to čirý snobismus, dá-li si zhotoviti erotické ex libris a u jiného sběratele knižních značek pouhá touha a snaha pomocí vlastní erotické značky rozmnožiti svoji sbírku vzájemnou výměnou o cizí ex libris erotická, poněvadž tato vyměňují se jen za taková, ale pokud vím, jsou to pouhé výjimky, čemuž nasvědčuje už i ta okolnost, že erotických ex libris je v té přímo ohromné záplavě knižních značek přece jen poměrně velmi málo.

Erotická ex libris neliší se v podstatě od ostatních. Snad je mezi nimi rozdíl jen ten, že se tisknou v menším nákladu a užívá se na nich za vyobrazení zvláštních kreseb, jež neukazují typografické značky. Tají-li majitel ex libris jméno své, bylo nutno zachovati anonymitu jeho i v připojeném seznamu. Užil-li na ex libris pouze zkratek, učinil jsem tak rovněž v popisu a seznamu na konci knihy připojeném.

U obyčejného ex libris má býti připojeno vždy úplné, nezkrácené jméno majitelovo, aby kniha v případě půjčení nebo ztráty mohla býti majiteli zase vrácena; u erotické knižní značky nepadá však nikterak na váhu, je-li k ní připojeno úplné jméno majitelovo či jenom jeho zkratka, poněvadž knihy erotického obsahu z pochopitelných důvodů, nehledě ani k tomu, že jakékoli rozšiřování zakázaných knih erotického obsahu podléhá trestnímu zákonu, vůbec nikomu se nepůjčují a není tu tedy důvodu, proč by mělo na erotickém ex libris otištěno býti jméno majitelovo celé.

Jako na každém, tak i na erotickém ex libris přichází v úvahu hlavně jeho kresba. Jelikož pak erotika je nejchoulostivější stránkou výtvarného umění, jest při zobrazování erotického ex libris zapotřebí dobrého rozmyslu a velké opatrnosti, aby obraz nestal se banálním a vkus urážejícím. V každém případě má býti kresba buď velmi prostá, nevťiravá, anebo velmi rafinovaná, s pravou uměleckou vervou a vybraným vkusem a vtipem načrtnuta. Záleží arci vlastně mnoho na umělci samém.

125

126

127

128

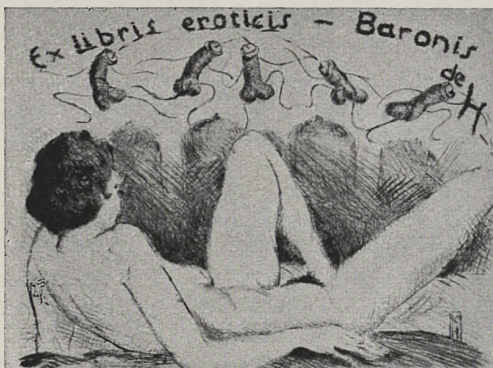
129

Vidí-li výtvarník umění i v erotice, jistě vytvoří list, byť i smělejší, umělecky cenný; vidí-li však v erotice jen pouhou pornografii, měl by práce raději nechat a přepustit ji lidem povolanějším. Sbírá-li někdo z erotik výhradně jen pornografii, tedy jen jistý druh erotické literatury, je to věcí jeho vkusu, ale dáti si zhotoviti ex libris s nápisem na př. „prasečiny“ (129), na němž je vyobrazen pohlavní akt s prasetem, k tomu je už zapotřebí notné dávky nevkusy.

Prohlížíme-li erotická ex libris, vidíme, že i tato lze rozříditi na dekorativní

a obrazová. A jako u obyčejného ex libris dáváme přednost knižním značkám dekorativním, účelu zdobiti knihu nejlépe vyhovujícím, tak i zde dekorativní značka zaujímá místo přední.

Čistě dekorativních listů erotických jest však bohužel poměrně málo. Nejméně je ornamentálně dekorativních. Je to list *V. H. Brunnerův* pro S. K. N. (55) a *Delitschův* pro W. Mendelssohna (58), na nichž podkladem k ornamentu jsou stylisované motivy pohlavních údů. Všechny ostatní značky jsou obrazově dekorativního rázu, a to v prvé řadě značky provedené buďto dřevorytem nebo perokresbou, na nichž šťastné rozvržení prostoru, ladné střídání ploch černých s bílými a zdařilá kompozice nejen že působí lahodně na oko divákovy, ale jast také nejvhodnější výzdobou knižní desky po stránce účelné, jako na př. *Vrieslándrovo* ex libris pěknou ukázkou podobného řešení je *Pirchanův* list pro Th. Lobmayera (195) a plošně zobrazený ďábel *Praetoriův* pro C. Mercka (196). Ale i jiné listy, provedené technikou černobílou, vyhovují velmi dobře svému účelu,

131

na příklad 3, 22, 23, 43, 79, 104, 157, 228 a tak dále.

Leč i tam, kde umělec vyjádřil dekorativum pouhými liniemi bez výplně ploch ornamentem, jsou mnohé listy dokonalé, oku lahodné a odpovídají úplně požadavkům na ně kladeným. Vidíme to zvláště na oněch, kde i písmo bylo řešeno současně s kresbou, jako nerozlučitelný její celek, na př. na obr. 26, 30, 57, 64, 81, 82, 85, 89, 133, 136, 174, 201, 226, 233, 240, 241, 273, 279 anebo tam, kde užito bylo stylisace těla lidského (76). Jsou ovšem případy, kdy úmysl umělcův následkem špatné kompozice a nevyvážením ploch kresebných potkal se s nezdarem (126, 141, 260), ale těch je málo. Zvláště vkusného spojení obrazové části s ornamentální dociluje známý exlibrisový umělec *Franz von Bayros* (16, 19, 25, 28, 36), o němž bude podrobnější zmínka dále.

Obrazová ex libris nejsou rovněž stejné kvality, ale přes

130

pro C. F. Scultetiho (275) s Priapem na oltáři, k němuž pohlíží vzníceně na zemi sedící ženský akt, výrazné dřevoryty *Hodkovy* s figurální ozdobou, doplněnou ornamentální výplní v pozadí (109, 111, 113, 115, 121, 122, 275) anebo zjednodušené, dekorativně řešené motivy pohlavních emblemů na obr. 108, 117, dřevoryty *Anny Mackové* (158, 159, 160) a dřevoryty *Němcův* pro M. Helceleta (177) z počáteční jeho tvorby. Rovněž

132

133

to jsou právě tak jako listy dekorativní zařazena do knihy této všechna, jež nacházejí se v mé sbírce. To proto, aby soupis byl co možná úplný. Ať už jsou však tato ex libris po stránce umělecké více nebo méně cenná, jest jisto, že najdeme u nich spíše méně vkusné výstřelky a přestřelky nežli u listů dekorativních.

Jak by mělo vlastně erotické ex libris vypadati, toho pěkným a názorným příkladem je vlastní knižní značka umělce *Wilburga Maceye Stona*, horlivého propagátora exlibrisového umění v Americe (273) s nápisem „Eros, Priapus & Company“ a ženským aktem posmívajícím se přísnému mravokárci. Tato neobyčejně šťastně a s pravým uměleckým espretem obrazně vyjádřená satira vystihuje úplně marné snahy mravokárců a u-silování úřadů o potlačení erotické literatury, která, ač krutě pronásledovaná, nemá pro své pronásledovatele leč výsměch. Značka tato je skvělým důkazem, že nemusí to býti vždy jen triviální erotika, která dodává erotickému ex libris erotického charakteru, a že lze dosíci ve rotismu je polibek, jehož motiv nacházíme řešený rovněž na erotických ex libris, a to ve všech případech bez nápadného nádechu smyslnosti (52, 77, 260) až na ex libris *St. Kulhána* pro M. K. (153), na němž spojení lidských těl v polibku je sice naprosto čisté, ale smyslnosti dodává scéně párek holoubků, cukrujících se na koleně divčíně.

Největším a nejděčnějším zřídlem pro zobrazování všeho druhu je příroda. Co vytvoří příroda, je mnohem dokonalejší nežli to, co vytvoří člověk. Proto také lidské tělo je nejdokonalejším a nejčistším výtvozem přírody a užívalo se jeho zobrazování ve všech dobách všech druhů umění, kde se jednalo o podání nejdokonalejší krásy. Není tudíž divu, že se užívá akto i jako motivu pro erotické ex libris, a to zejména ženského v různých po-sách, ať ležícího (119, 198) nebo stojícího (42, 177) nebo v pohybu (68, 138, 201). A jest zobrazení toto buď čistě

136

realistické (119, 233) nebo jako prostředek ke kompozici symbolické (38, 42, 138, 151, 177, 198, 201) anebo k vy-jádření alegorickému (68, 101). Akt sám o sobě nemusí ovšem míti na sobě charakteru erotického, jak vidíme na mnohých příkladech (68, 119, 177), neboť nahé tělo lidské bylo ode dávna předmětem zobrazování uměleckého i když nejednalo se vůbec o stránku erotickou. Záleží ovšem vždy na tom, jak je podán. Polozahalený akt působí obvykle daleko erotičtěji nežli akt úplně nahý, a čím rafinovanější je ústroj, tím smyslnější je i dojem. Proto také mnohých z těchto značek mohlo by se docela dobře užiti i jako ex libris neerotických, jak také se též děje, na př. u ex libris 68., kde zobrazená nahá nevěstka je narážkou na jméno majitelovo (Dirner - Dirne = nevěstka). Na některých ex libris jsou ovšem posy smělejší a rafinovanější (233) a re-presentují už skutečnou erotiku v pravém slova smyslu.

Většina moderních aktů ex librisových jsou akty ženské. Asi proto, že kresby pocházejí hlavně od výtvarníků mužských, kteří vždy jeví větší sklon k zobrazování těla ženského nežli mužského, jedná-li se o stránku erotickou.

Zcela jinak jest tomu u ženských aktů poloobléčených, kde šat nebo jisté části jeho (košílky, punčochy, střevíčky, podvazky) dodávají kresbě pikantnosti a smyslnosti. Je to dokladem k tomu, co bylo napsáno na str. 8., že čistá nahota není necudná ani nemravná, nýbrž jen nahota rafinovaně poodhalená nebo polosvlečená. Příkladem toho jsou obrázky 60, 95, 97, 139, 186, 195, 197, 199, 207, 239, zvláště je-li akt v pose frivolnější

134

135

tvorbě erotických značek dobrých výsledků i když umělec výraz smyslnosti omezí na míru nejmenší anebo dovede ji ironisovati.

Rovněž velmi pěkným a zdařilým uměleckým výtvozem podobným je zmíněné již ex libris *V. H. Brunnera* pro S. K. N. (55), představující ornamentální výplň, jejíž křivky a závitnice tvoří velmi vkusně a dovedně erotické emblemy, přimykající se velmi dobře k obsahu erotické knihy, kterou zdobí.

Nejjednodušším výrazem e-

137

(285), s obnaženými genitáliemi (61, 82, 236, 237, 280), anebo dokonce se symbolickými emblemy (193, 242). Tu nastupuje už skutečná erotika. Vztah kresby ke knize jeví se tu po většině jen přídávkem jedné nebo více knih, jinak přimyká se kresba k obsahu knihy do níž je vlepena. Mužský akt v souvislosti se ženským je podán jen na pěkném ex libris Bayrosově pro H. R. Rosena (31).

Často bývá ženského aktu užito ve spojení s četbou za účelem naznačení vztahu ex libris ke knize. Takové čtenářky v posách více méně smyslých zobrazeny jsou na ex libris 45, 60, 97, 198, 199, 280, 284.

Velmi zdařilé a vtipné ex libris je na obr. 196, na němž je zobrazen starý čert s trojzubcem, zabraný do četby erotické knihy, necitě ani, že si přisedl ohon uváznuvší v knize, na níž sedí.

Častým motivem je též neblahý účinek četby erotických spisů na mládež. Na obr. 169 leží dívka ve smyslém roztoužení, do něhož uvedla ji kniha, kterou dosud drží v ruce, na obr. 8, 98, 181, 211, 212, 214, 241, 242, zobrazeny jsou podobné scény, nápadné. Tak na příklad na ex libris 5 zobrazena je dívčí hlava, pohlížející koketně k mužským hlavičkám na konci svých spuštěných poletujících vlasů, na obr. 94 a 189 intimní dostaveníčka osob, na listě 32, 112, 271 předehty k milostným zápasům.

Ke značkám tohoto druhu blíží se myšlenkově i takové, na nichž je vyjádřen duch, jaký vane z erotických knih (172, 173).

Tím dospívá erotická kresba exlibrisová k motivům, jejichž podkladem je opravdový pohlavní styk, a to buď jen v narážce nebo skutečný. Jsou to především postavy a scény mytologické a biblické.

Nejpřiléhavější postavou toho druhu je Amor čili Kupid, starořímský bůžek lásky, syn Venušin, tožný s řeckým Erotem. Byl zobrazován jako roztomilé děčko se zlatými křídélky, rovněž zlatým lukem a šípy v toulci, před nímž nikdo, ani sám král božstva a lidstva, mocný Zeus nebo Jupiter, ani matka jeho nebyli nikdy jisti (74).

Je ku podivu, že téměř nikde dosud nevyskytlo se na erotickém ex libris zobrazení Venuše. Je-li motivu tohoto někde použito, je to vždy buďto jen moderní Venus Vulgivaga (prodejná), jak zřejmo na př. ze zmíněného již ex libris Dirnerova (68), ze španělské značky pro Gras Vilu (134), z listu 225 a z velmi řídkého a hledaného ex libris Singrova (86) se scénou z veřejného domu (176), anebo Venus Kallipygos, na kterou připomínají ex libris 21, 197, 265.

Dalším motivem mytologickým je socha řeckého boha Priapa, syna Dyonisova a Afroditina, boha plodnosti, jehož sochy se vztýčeným fallem vystavovaly se v zahradách a na vinicích. Po něm nazýván i fallus priapem. Socha Priapova zobrazena je na ex libris 115 ve společnosti nahé ženy. Je zvláštní, že k tomuto motivu sahali umělci nejméně, ač na starých ryti-

nách nacházíme velmi případná vyobrazení erotická toho druhu, jichž by se dalo použití k ex libris velmi dobře.

I vyobrazení Satyrů nacházíme na erotickém ex libris. Satyrové byli ve staré mytologii čtveračiví, nezbední a prohnání šibalové, holdující vínu a smyslým rozkošem, a bývali zobrazováni v podobě polo lidské, polo zvířecí, skáčící a tančící. Na ex libris 202 zobrazen je na příklad takový ženský Satyr s holí obtočenou vinným trsem, na značce 274 ve společnosti ženy, která přivádí jej do nejvyšší extáze, na listě 116 zastává Satyr opačnou roli, na ex libris 73 dává volný průchod své smyslnosti.

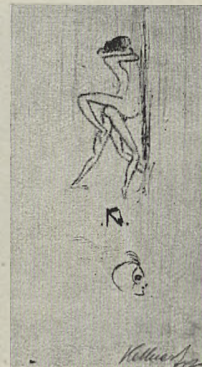
138

139

140

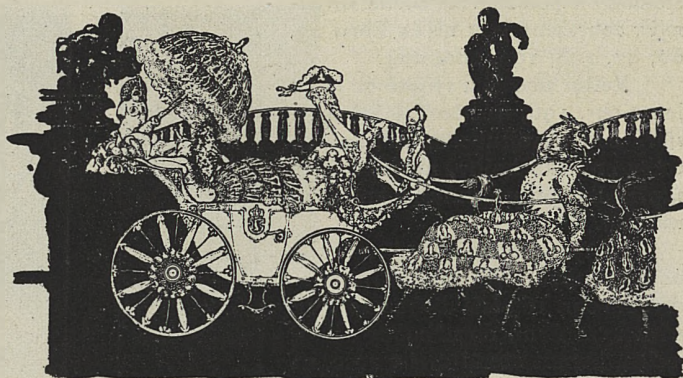

141

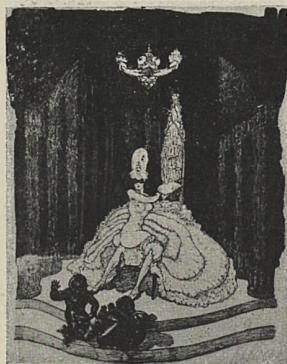
Satyrům podobní byli Fauni, starořímscí bohové plodivosti a úrodnosti, jejichž sídlem byly lesy, kde rádi vyhledávali nymfy, s nimiž oddávali se smyslným rozkošem. Když řecké náboženství smísilo se s římským, byl Faunus ztotožňován s řeckým Panem, jenž zobrazován byl jako poločlověk s lidskou hlavou a hrubým výrazem ve tváři, rohy, dlouhými vousy a kozlíma nohama. Na ex libris je zobrazen třikrát. Jednou jako pokušitel, dráždící spící divku, aby ji přivodil smyslný sen (148), po druhé jako chlipník, pozorující spící děvče (258), po třetí v pose nepřirozeného styku polhavlího (104) dle slavné mramorové skupiny „Faun a nymfa“, umístěné ve vatikánském museu v Římě, dopravené sem z vykopávek pompejanských ke konci XVIII. století, která jest vedle mramorové skulptury „Satyr a koza“ z Herkulána, nacházející se v „Museu nazionale“ v Neapoli, nejproslulejším dílem římského starověku, vzorem dokonalosti technické, a stává se co do umělecké stránky v čelo velikých děl sochařských z doby klasické.

Na ex libris 84 setkáváme se s hlavou Medusinou. Medusa byla v řecké mytologii jedna ze tří Gorgon, které měly zvířecí uši, sploštělý nos, rozšklebená ústa, z nichž vyčnívaly kly, zmije ve vlasech a křídla, a bájilo se o ní, že přímý pohled na ni každého zkamenil. Později zobrazovala se Medusa uslechtilěji. V mnichovské glyptothece je uschován originál Medusiny hlavy toho druhu. Na tuto zobrazením ex libris je užito místo zmiji spletených fallovitých hadů.

Mytologické scény, jichž je užito za motiv k erotickému ex libris, týkají se ponejvíce milostných avantur Diovyých či Jupiterových, jimiž mytologie římská a řecká jen se hemží. Zeus byl nejen nevěrným manželem, ale i velmi přelétavým motýlem, jenž lítal od květinke ke květině a sváděl kde jakou sličnou bohyni, buďto trýzněn jsa žárlivostí své choti, nebo šířán jsa stálou smyslností. Nechtěje býti prozrazen, proměňoval se v různé podoby a navštěvoval takto pak oběti svých smyslných tužeb. Na ex libris 203, proměněn jsa v Satyra, prohlíží si smyslným pohledem krásy těla Antiopy, řecké bohyně, dcery říčního boha Asópa

142

143

144

145

nebo Nyktea thébského, jejíž sličnost připoutala Dia k ní; ovocem tohoto sblížení byla dvojčata Anfióne a Zétho. Motiv tohoto užili četní malíři k uměleckým svým výtvorům, jako na příklad Tizian (originál jest v Madridě a druhý jiného řešení v Mnichově ve staré pinakothecce), Correggio (Paříž, Louvre), Spranger (Videň), Watteau (Paříž, Louvre) atd.

Ex libris tuto zobrazené je reprodukce leptu Rembrandtova z roku 1659.

Na ex libris 28, 87, 121, 122, 149, 160, 210, 226, 230, 243, setkáváme se s Diem v jiné podobě. Le da,

dcera aitólského krále Thestia a Eurythemidy, připoutala k sobě Dia, jenž proměnil se v labuť a předstíraje, že je pronásledován orlem, vyhledal u ní útočiště, které skončilo zrozením dvojčat Castora a Polluxe. Motiv tento nalezl velký počet výtvarných umělců, kteří užili ho k zobrazení sousoší, reliéfů, obrazů atd. v různých formách, jako na př. Michelangelo (Drážďany, král. galerie), Veronese (tamtéž), Correggio (Berlín, král. galerie), Vasari (Řím, sbírka Borghese) atd. Podobně i na erotických ex libris tuto vyobrazených užito jest různých více méně

146

147

Z biblických motivů setkáváme se nejčastěji se Salome a jejím příběhem s Janem Křtitelem. Motívem pověsti je nenávisť, vyvěrající z erotismu. Podkladem k zobrazení příběhu není však bible, neboť nelze z ní nic podobného vyčísti. Původně pohlíženo bylo na čin ten jako na skutek pomstychtivosti a také první umělecké užití motivu k obrazu jest řešeno na tomto podkladě. Jest to obraz Giottův v Santa Croce ve Florencii, kde kat podává Salomě hlavu Janovu na mise. Podobné řešení nachází se i na pozdějších obrazech od Masolina z Castiglione d' Olona od Fra Filippa Lippiho (Kathedrála v Pratu) a G. Moreaua (Paříž, Luxemburg), u nichž jsou zobrazeny vedle sebe obě scény, tanec i stětí. Samotný tanec Salomin zobrazil též Andrea del Sarto na jedné z florentských fresek, ale na bibli neváže se zrovna tak, jako všichni starší malíři. Vidíme to na celé řadě originálů, na příklad B. Luiniho (Paříž, Louvre). Tiziana (Řím, galerie Doria a Madrid,

148

149

150

Prado), G. Romanina (Berlín, král. museum), Lucase van Leyden (galerie Somzée), B. Strozziho (Brunšvik), M. de Vos (Antverpy), Rubense (Drážďany), G. Moreaua (Paříž, Luxemburg) a j.

Výtvarné umění zabývalo se velmi často řešením příběhu a existuje od dob Giottových až po dobu naši celá řada uměleckých děl toho druhu.

Teprve moderní malíři ze školy nizozemské zobrazovali Salome tak, že rysy v její tváři jeví zcela patrně chladnou ukrutnost, smísenou se zřetelnou smyslností. Na obraze Lovrise Corintha dokonce ještě více zřejma

jest ukrutnost a chlipnost tanečnice, která v horoucí zvědavosti pokouší se otevřítí na staté hlavě strhané oko Janovo. Tot Salome z dramatické básně Oskara Wilda, která z nepřírozené vášně vyžádala si hlavy Jana Křtitele.

Je zcela přirozeno, že i na erotických ex libris setkáváme se s motivem tímto, jehož řešení, ač vždy na podkladě erotickém, jest trojí. Na značce 238 zobrazena je Salome s hlavou Jana Křtitele v situaci, poukazující zřejmě na její pohlavní zvrácenost, značka 187 poukazuje na ukrutnost její, třetí řešení je nejsmělejší, neboť lepu z roku 1634.

Zřetelnější erotický vztah má však pověst o ženě Putifarově a cudném Josefu, jenž prodán byl bratřími svými do Egypta. Scéna tato podnítila rovněž různé umělce, jako na příklad Cignaniho (Drážďany, král. obrazárna), Rembrandta (olej v Berlíně), Wilhelma van Mierise (Karlsruhe) a jiné k uměleckým dílům. Ex libris 204, k němuž použito téhož motivu, jest reprodukci Rembrandtova

151

Historie o Adamovi a Evě dává motiv rovněž pro erotické ex libris. Na listě Mary Bayerlacherové (208) podává nahá žena jablko priapovi, na listě Luigiho della Fontana (59) a M. I. L. (171) pokouší ženu had, jenž je zde symbolem fallu, který je ženě stejně nebezpečným jako jedovatý had.

Konečně je použito pro ex libris i známého motivu, „Pokušení sv. Antonína“, který řešen byl rovněž často různě výtvarníky (270).

Za nejnečistotnější zvíře považován je všeobecně v e p ř. A odtud také personifikace jeho v erotickém umění v přeneseném smyslu jakožto symbol nečistoty duševní a symbol pornografie. Proto užívalo a užívá se ho dosud k zosobnění necudnosti i v erotickém umění a literatuře. Tak na p ř. vidíme prase jako personifikaci smilstva již v XVI. stol. na dřevorytovém letáku od Hanse Burgkmaira asi z r. 1520 s nápisem: „Wer will das Höchst aus Wollust mache, der krönt ein Schwein in wüster Lache.“ Tato morální poučka neplatila však pouze pro hrubě smyslnou dobu XV. a XVI. stol., ale platí podnes. Setkáváme se s tímto symbolem i na ex libris. Na obr. 225 na p ř. sedí na vepři Venus vulgivaga, na 37 „čarodějnice“, na 25 chová je v náručí dáma s bičikem v ruce, sedící na zvonu, majícím za srdce priapa, jehož symbol drží i na zemi sedící amoret. Na značce 284 zobrazen je vepř, hrabající se v pohozené kupě knih na označení toho, čím se obnažená čtenářka v křesle sedící

152

153

154

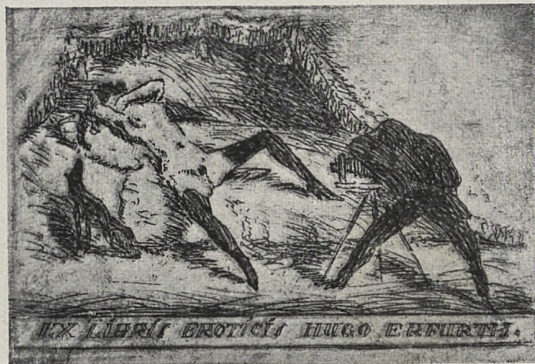
právě obírá. Symbolické ex libris 161, na němž zobrazena je nestvůra z pola vepři, z pola Faunu podobná, která naznačuje rovněž jakého druhu knih sbírá sběratel na něm zobrazený. O ex libris 129 stala se již zmínka; patří k nej cyničtějším listům, jež kdy byly v tomto směru zhotoveny.

Ex libris 171, ač nemá za motiv vepře, zaráží na první pohled svým nadpisem „svininy“ a z této příčiny měl by býti vlastně zařazen mezi ta ex libris, o nichž zmínil jsem se na str. 37. Po vysvětlení majitelově nestalo se tak. Majitel totiž píše: „Nové mé erotické ex libris buduje na trojím významu slovesa svinouti; proto

je celý motiv nakreslen do rozvinutého listu. Nápis zní „svininy“, podivným rozmarem umělcovým s obráceným s a dvojnásobným z.“ Motiv vinoucího se hada je vzat ze středověkého dřevorytu, reprodukováného v „Ernst Weil, Der Ulmer Holzschnitt im XV. Jahrhundert“, 1923, Mauritius Verlag zu Berlin, str. 69.

Spisovatelé erotik mají jistě bujnou fantasii a myšlenky jejich bloudí při psaní po themelech, vyvěrajících z jediného zřídla ženské svůdnosti, jak to vidíme na ex libris 46, 130, 283. Značky tohoto druhu jsou velmi výstižné a sledují velmi dobře účel erotického ex libris.

Nejzřetelnějším symbolem erotismu byl však vždy fallus. Nestalo se tak pouhou náhodou, nýbrž proto, že hrál důležitou roli ve všech starých náboženstvích. U prostého lidu bylo vždy to, cosouviselo splazením, předmětem jisté úcty a bázně, a proto také pohlavním údům připisovala se zvláštní nadpřirozená moc a není divu, že člověk z důvodu toho vyřezával ze dřeva, nebo vyte-

155

sával z kamene genitálie, jež pak uctíval a postupem času povýšil, zvláště orgán mužský, za božství, od něhož vzal ještě později původ náboženský kult Pana, Silena, Satyrů, Priapa atd. Kult ten rozšířen byl jak u Assyřanů a Babyloňanů, Egypťanů a Maloasiťanů, tak i u Řeků a Římanů. Ale i necivilisovaní národové, obzvláště v Asii, Africe, Americe a Australii uctívali fallus, prokazující mu počty božské. Byl zobrazován vždy

v plné síle. Assyřané ozdobovali vyobrazením jeho chrámové zdi a nosili jej jako modlu při různých náboženských slavnostech. V Syrii v Hieropolis stál chrám, před jehož branou umístěny byly dva obrovité fally. Moabitě a Madianité uctívali Baal-Fegora, jemuž se i Židé dlouho klaněli, a který zobrazován byl buďto jako socha se šatem přes hlavu přehozeným, ohanbí odhalující, anebo prostě jako veliký fallus. V kultu Osirově u Egypťanů setkáváme se s ním ve všech možných groteskních formách. Na starých stavbách a pomnicích egyptských vidíme vyobrazení mužův s mocnými fally a ze starých hrobů jejich vykopány byly miniaturní fally porculánové, jež nebožtíkům byly vkládány do hrobu. U praobyvatelů Mexika vyskytuje se rovněž ve velkém množství t. zv. phallophori, démoni v podobě velikých fallů. Řekové nosili ke cti boha Dionisia fally na špičce dlouhých holí veřejně při slavnostech, zpívající při tom necudné písně, a zástupy bacchantek a satyrů za chlupitých pohybů

156

157

158

a neslušných tanců provázely tyto odznaky silného mužství. Fally ve formě dřevěných a kamenných sloupů, nahoře lidskou hlavou zakončené byly pod názvem hermy rozestaveny po ulicích a polích a u křižovatek cest. Ale i jinak setkáváme se u Řeků s fallem, známým pod názvem olisbos a sloužícím k nepřirozenému ukájení pohlavního pudu u žen. Nikde nebylo však fallu užíváno tak všeobecně jako u Římanů, kde byly jimi vyzdobeny stěny letohrádků boháčů a příbytky slavných hetér ve způsobu drahocenných erotických fresek a mosaik, kde stály vyrobené z mramoru, terrakoty nebo bronzu na sloupech a podstavcích jednotlivě i ve skupinách.

Kult fallův ujal se u nich sice až později, ale pak byl jimi zaveden i v podmaněných zemích, v Gallii, Hispanii a Germanii. Fallus stal se jako symbol plodnosti, bohatství a požehnání takoruka bohem domácím a zobrazován byl buďto ve způsobu mužských soch se ztopořeným penisem nebo jen jako obrovitý penis. Při uctívání nedávaly se soše čerstvé věnce jako jiným sochám na hlavu, nýbrž věšely se na penisy. Sochy nebyly však jedné a téže formy, nýbrž různých variantů. Tak na příklad Priap s ohromným vztýčeným fallem a nad ním

159

roh hojnosti, nebo jako muž, nesoucí na svém majestátním fallu velký koš s ovocem nebo jako bradatý muž se vztýčeným fallem na čele a pod. Přímou geniaální je vatikánský bronz s řeckým nápisem: „Spasitel světa“. Je to mužské poprsí, na jehož ramenech zvedá se kohoutí hlava, která místo zobáku má falla jako symbol pohlavní energie a síly (viz ex libris 134). V neapolském museu nachází se také Priap jako studniční socha.

Fallus však nebyl pouze atributem, ale i samým subjektivem. Vidíme to na různých symbolických předmětech, které jsou uloženy v neapolském museu a pocházejí z vykopávek pompejanských. Jsou to rozmanité umělecky velmi cenné symboly smyslné lásky ve způsobě fallických grotesek, jichž počet a rozmanitost forem je nevyčerpatelný. V jak nesmírném

množství nacházely se v příbytcích římských, toho dokladem jsou velmi četné vykopávky z Herkulána, Pompej atd. Ale i jinde badatelé setkávají se s nimi při kopání, takže je jisto, že kam vkročila noha římská, všude se objevují. Tak na př. vykopány byly v Nimes v jižní Francii, v Arlesu, Paříži a jinde.

Význam a účel těchto fallických grotesek byl různý. Většina jich měla význam náboženský a byla zasvěcena bohu Priapovi anebo sloužila za obětní nádoby. Nábožensko-mystický užíval se jich jako amuletů zejména ve způsobu ptáčků k zavěšení na řetízky, namnoze ozdobených zvonečky. Římané připisovali jim tajuplnou moc, užívali jich proti „uřknutí“ jako léčivého prostředku při jistých nemocech nebo ochrany proti nim a především v životě pohlavním jako prostředku k nabytí nebo zvýšení lásky, ke stupňování a zvýšení potence u milenců a manželů, proti bezdětnosti, ke zvýšení plodnosti u žen, k ulehčení porodu a t. d., nosili je mladí i staří, děti, mladíci, mužové, starci, panny, ženy i stařeny, a to bez ostychu a zcela veřejně. Též jsou známy erotické hlíněné nádoby, z nichž vyčnívá ztopořený fallus, z kterých asi pily neplodné ženy, aby obtěžkaly. Vyjadřovaly se jimi různé vlastnosti. Fallus v podobě okřídleného lva se silným ohonem značil sílu a odhodlanost, skřídly a drápy v podobě orla rychlost a vítězství nade vším, co je slabé.

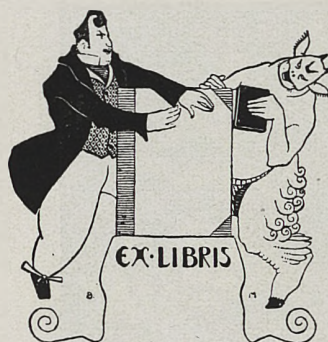
Náboženského původu byl též asi obrovitý, ve skále vytesaný fallus, nalezený ve volné přírodě u Pompej, uschovaný nyní v museu.

Vedle těchto groteskních fallů ských lupanárů. - Groteskní erotické scény s falli nacházejí se velmi zhusta též jako reliéfy nebo basreliefy na vyhloubených nebo vypouklých drahokamech, gemmy (177) zvaných, jako na př. ženy obětující bohu Priapovi, zapalující mu oheň, tančící kolem jeho sochy, oddávající se smilstvu se samým Priapem, anebo bývá zobrazen sám fallus, kráčející na slepičích nohách nebo sloužící za jezdecké zvíře rozpustilému Amorovi a tak dále.

Počátek těchto výtvorů klásti dlužno až v dobu počínajícího zániku říše římské, kdy Římané počali už beze vší úcty ke svým bohům vyobrazovati je v nejmělejších scénách milostných.

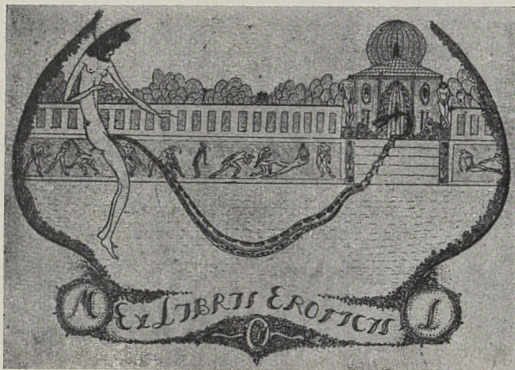
160

161

nábožensko-mystického rázu byly i jiné, čistě světského původu, jako hračky a různé užitkové předměty, jichž se užívalo v domácnosti, jako na př. svícny, osvětlující noci života, visací lampy v podobě ptačí, lví, vlčí, koňské, rybí, různé vásy, podnosy a t. d., jichž je v neapolském museu z bronzu a hlíny velké množství. Často v předu přenášecí lampy z otvoru, znázorňujícího vulvu, vyčníval knot, a fallus sám, na lampě umístěný, sloužil za olejníček, anebo celý tvar lampy takové představoval cunnus s plastickou výzdobou. Veliké falli umístěny bývaly též v ulicích nade dveřmi římských lupanárů.

Kult fallův nebyl však vzniklým křesťanstvím odstraněn, nýbrž kvetl ještě dlouho, a symbolu jeho užívalo se jako fetiše dále. Místo Priapa dosazen byl světec se vztýčeným fallem, který stavěn byl před křesťanské kostely zejména na poutních místech, a poutníci přinášeli mu oběti, obraceli se k němu o pomoc v různých svých záležitostech a bolestech. S těmito poutěmi a mysteriemi spojeny byly různé obětní dary, amulety a podobné a sloužily úplně téměř účelům jako za starověku. Při pohledu na tyto křesťanské drobnůstky

162

máme dojem, jako bychom měli před sebou groteskní fallické předměty římské, ač byly zhotoveny až v VI.-X. století po Kristu. Jsou to většinou reliéfní olověné brože a různé přívěsky, jež nosily ženy jako ozdobu. Také na různých mincích setkáváme se s těmito mužskými a ženskými erotickými symboly. Různí badatelé tvrdí a dokazují dokonce, že ani kříž není vynálezem křesťanským, nýbrž už tisíce let před Kristem existoval jako náboženský symbol fallický. Kolmé rameno jeho bylo

163

prý symbolem mužského, vodorovné ženského orgánu. Spojení obou ve způsobu kříže bylo symbolem manželství. Dokonce zachoval se i olověný kříž středověký, *cru x a u s a t a* zvaný, nalezený v San Agata di Gaeti u Neapole, sestávající z kruhovitě, reliefs ozdobené desky, z níž vyčnívají čtyři vztýčené fally ve způsobu kříže, z nichž jeden má poutko k zavěšení.

Užití fallu jako náboženského symbolu je nepoměrně častější nežli užití orgánu ženského, ač i tento vyskytuje se v groteskním zvětšení nebo jako symbol, zejména v kultu indickém. Amulety s vulvou měly význam prostředku omlazovacího.

Fallický kult trval v křesťanských zemích velmi dlouho. Ještě v XVI. století, když protestanté zmocnili se francouzských církví, nacházely se po městech takové fally. V Itálii, zvláště v Neapoli, nosí lidé nižší třídy v jiné formě; ze starořímského Priapa stal se křesťanský svatý Kosmas.

Zajímavé zprávy o tom přináší dílo „A discourse on the Worship of Priapus“ z r. 1785, v němž dočítáme se o pouti z roku 1780 do kostela sv. Kosmy a Damiána v Isernii u Neapole, při níž prodávaly se voskové fally, které ženy a dívky kupovaly a obětovaly sv. Kosmovi, prosíce jej o vyléčení neplodnosti a navrácení anebo zvýšení potence svých mužů nebo milých. Z toho je zřejmo, že původní kult Priapův zachoval se až do těch dob

164

pečlivě provedený akvarel, který je slušnější, ale i umělečtější. I Boucher namaloval na rozkaz Ludvíka XV. pro boudoir markýzky Pompadourky scénu, jak sličná dívka vybírá si fallus z koše jimi naplněného. Rovněž známá je karikatura „Čtyři periody lidského věku“ od neznámého autora z XVIII. století, na níž zobrazeny jsou satyricky čtyři fáse věku fallova ve způsobu koníků, na nichž sedí jezdci. Umělecky velmi cenná je terakotová soška asi z r. 1880, představující falla v podobě ptáka, kterou vytvořil Gedon pod názvem „Pán světa“.

Za velké revoluce francouzské, kdy hýřilo se předváděním všeho nestoudného, stalo se modou zobrazovati

V umění dochovalo se zobrazení fallické rovněž až po naše časy. Až příliš znám je na př. obraz Kaulbachův asi z r. 1875 „Wer kauft Liebesgötter?“, na němž stará babka prodává mladým ženám a děvčatům fally ve způsobu okřídlených ptáků, a který je tu vlastně karikaturou ženské smyslnosti. Karikatura tato není sice původní, neboť setkáváme se s ní u francouzských mistrů již dříve, ale stala se tak oblíbenou, že nalezla četné napodobitele. Tak na př. mnichovský malíř B. Genelli rovněž namaloval

t. zv. „Portraits d'apres nature“, podobizny různých vynikajících osob z doby současné i minulé, jako na př. Voltaire, Dantona, Rousseaua, hraběte d' Artois, Mirabeaua, hraběnky Lamothe, kardinála Rohana, vévody Orléanského atd., sestavené ze samých fallů a obnažených částí těl v nejnemožnějších spleteninách. Podobným fallickým portretem je zlatý medailon z doby renesanční, představující biskupa Giovia; jak vidět, ani tyto obrazy nebyly však výplodem velké revoluce.

K zobrazování tohoto druhu vedla umělec jediné satira, která je tím působivější a velkolepější, čím vážnější je osoba, kterou obraz představuje.

A z nové doby dlužno uvést na př. jen „Les Diableries érotiques“ od Poitevina z roku 1832, erotické dílo obsahující groteskní scény jen téměř ze samých fallů, dílo Ropsovo a j.

Nesmírné rozšíření fallického kultu a dochování jeho symbolického zobrazování uměleckého až po naše doby dalo ovšem podnět i k celé řadě ex libris, na nichž fallus hraje vůdčí roli. Ba, jak z příloh zřejmo, zobrazení fallu na erotickém ex libris jest vlastně nejčastějším motivem vůbec. Tážeme-li se proč, dostaneme od mnohých za odpověď, že k vůli erotice. V tom je však omyl.

Erotické ex libris není nakresleno proto, aby působilo eroticky, nýbrž jen aby označovalo knihu, že její obsah je erotický, a jako emblem erotický hodí se tedy fallus nejlépe k takovému označení zrovna tak, jako byly ve starém Římě nevěstince označovány fallem, upevněným nade dveřmi.

Formy zobrazovací bývají ovšem různé. Fallus zobrazen je dle starších motivů hned jako bůh, trůnící na oltáři (257) nebo na omšném podstavci v parku (96), nebo jako pták obklopený emblemy ženskosti (157, 159), jako pták na větvi, pod nímž na vodě pluje odznak ženského orgánu (128), jako labuť, je-li užito mytologického motivu Ledy (121, 210). Jindy zase vidíme jej jako vějíř zavěšený na krku smyslnosti dýšící krasavice (24), nebo jako symbol ve způsobě kaditelnice (19). Velmi originelním a drastickým je rozbrazení falla jako kohouta, rozběhnuvšího se po slepici (262). Někde vidíme jej zase jako ptáka oddávajícího se již smyslnému požitku ve spojení se ženou (124, 259), jindy zase jako „lintruse“ (279), záchranný maják lidstva v moři života (80), monstanci (183), k níž pohlíží

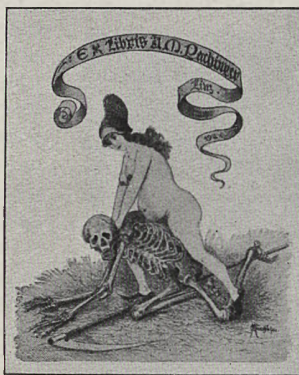

167

člověčenstvo s posvátnými city, jako „Spasitele světa“ (135), hlídače před erotickou bibliotékou, k níž přístup nedospělým není dovolen (182), globus (20), k němuž pojí se veškerá lidská kultura a civilisace, hříčka ženských rozmarů (27, 41), předmět touhy ženské smyslnosti (99, 146), personifikace neřesti (253), nestvůrné zvíře se ženským svým společníkem (245, 246), vrbový kmen sotvorem, představujícím vulvu (229), oběť prodávající se, která z něho tyje (50), okřídlený dvojůdec (206), studně života, z níž čerpá lidstvo nezbytnou vláhu k novému žití (118) nebo jako nos na symbolické škrabošce (30). Nejčastěji bývá však užíváno fallu jako jezdeckého zvířete, jež řídí na něm sedící žena na důkaz že „žena řídí celý svět“ (2, 27, 191, 218, 224, 228, 282). Na ex libris 193 vidíme dívku v punčochách a střevíčkách ve frivolní póse, držící v ruce květ callý (ďáblíku), jehož

pestík podobá se fallu, a na ex libris 188 ženský akt v parku, pohrávající si s fallem sochy Amorovy.

Na některých ex libris je zobrazeno více fallů v koncepci více nebo méně symbolické. Tak na jednom z nich jde na procházku párek fallů pod slunečníkem (136), na jiném představuje devět fallů kuželky, jež koulejší žena hravě všechny poráží (137), na jiném sklání se celá kytice fallů k dívce v jejich stínu ležící (145), na jiném je řada fallů fantastickou vidinou smyslné děvčete (131), na jiném tvoří řadu píšťal ve varhanách světového choru, motiv, připomínající Ropsovu „L'Organiste du diable, ou Sainte-Cécilie“ (7), na jiném

165

166

168

vyrůstá chomáč fallů ve způsobu hub kolem dívky v trávě sedící (227), na jiném plazí se kolem panovačné ženy v prachu falličtí otroci (39), opět na jiném rozjítřují fantasií smyslné ženy ve způsobu vlasatic (147), řadí se kolem ženského aktu jako hořící svíce mešní (109), anebo konečně znázorňují myšlenky zhýralcovy v podobě necudných tvorů na vlasech (56). Na ex libris 58 je zobrazeno více fallů ornamentálně velmi vhodně spojených.

169

ného amuletu „proti uřknutí“ a očarování. V románských zemích bývala nosena rovněž jako amulet kolem krku zavěšený nebo vsítý do šatů. Na zdech irských chrámů je symbolů jejich vytesáno velmi mnoho. Podobná zobrazení bývala ve středověku nad vchody do domů vůbec obvyklá. Na ex libris vidíme je na obr. 55, 108, 117, 157, 159, 231, 246.

Vedle plodidel a rodidel jsou však ještě jiné části těla lidského, zvláště ženského, jež snaží se umělec při zobrazování erotických ex libris uplatnit. Jsou to ženská ňadra, kyčle a hýždě, jež svojí plností jsou značným dráždivkem erotickým.

Ženská ňadra v cudném stavu panenském neměla by vlastně zrovna tak jako nahé tělo ženské jakožto vzor krásy působiti eroticky a byla jako taková odjakživa předmětem výtvarného zobrazování uměleckého a opěvována básníky všech dob a všech národů.

Nicméně nabyla postupem času erotické formy jednak rafinovaným užíváním šatu, odhalováním ňader, částečným nebo úplným přikrýváním ňader průhlednými látkami, jednak umělou úpravou nedostatků, jimiž příroda ženy opomenula obdařiti, a to

170

buď umělým zvětšováním plnosti ňader, nebo zmenšováním, resp. stahováním jejich okolí anebo obou způsobů současně. Tyto snahy soustřediti pohled mužův na přirozené nebo umělévnadyhořejší části těla ženského opakovaly se více méně v různých dobách všech věků nesčíslněkrátě. Původně hřál tu úlohu důvod zdravotní a kryl se s našimi pojmy krásy a hygieny. Teprve později dalo se tak z důvodů čistě erotických

171

pomocí šněrovačky, a kde ani ta nestačila, vhodným vyplňováním šatu vatou anebo i užíváním ňader umělých.

Toto umělé zvýšení půvabů hořejší části těla ženského podporovalo znamenitě nosení vysokých podpatků na obuvi, jež působí vždy na pěkné držení těla a zvláště prsou tím, že ňadra vypnou se ku předu. Je samozřejmo, že pohled na takto uměle rafinovaně upravené tělo ženino působí velmi smyslně.

V novější době, kdy bývalá šněrovačka pozbyla úplně svého významu, kult ňader přestal a jedině tím se vysvětluje, že ňadra ženská jsou na erotických ex libris tak řídkým motivem. Toliko na třech listech je vidíme,

172

na 152, kde je zobrazena moderní sfinx s kloboukem na hlavě, na 53 s okřídleným ženským poprsím a na 132 s kojící matkou, již manžel při zvucích kytary pje píseň rodinného štěstí.

Jak rozhodný vliv měl ženský šat na vývin a zdůraznění erotické stránky těla ženského, je nejlépe viděti u ženských kyčlí a hýždí, jež vedle krásných linií stehen i v umění hrály význačnou roli. Markantní příklad toho podává Venuše Kallipygos, slavná socha v národním museu neapolském, kde je zobrazena v mramoru Afrodita, ohlížející se přes rameno na zadní část svého těla. Dle Fuchse nelze tvrditi, že by bývalo úmyslem sochařovým zobraziti krásu Afrodity ve smyslu erotickém; je prý to prostě krásná žena, naprosto estetických forem, vystupující z lázně. I od Canovy pochází sousoší tří grácií, obrácených k diváku zády. Ale i četní malíři věnovali rovněž pozornost

těmto údům těla ženského. Zejména Rops zobrazil ženu v podobném postoji několikrát a užil hýždí ženských za motiv, jak to vidíme názorně na př. na leptu „Les phases de la lune“. Známá je též „hottentotská Venuše“, již sedí Amorek na značně vyvinutých hýždích po způsobu, jak ženy hottentotské děti své po celý den i při práci nosí, pečujice při tom o to, aby zadní partie jejich těl uměle byly zvětšeny.

Krása kyčlí a hýždí závoďí u mnohých básníků s krásou ňader, ba dokonce prý je i předčí, poněvadž krásu hýždí lze udržeti do pozdního věku. Kult krásných hýždí kvete zejména v Anglii, s čímž souvisí i zvrácenost flagelační, u nich tolik rozšířená.

Jako u ňader, tak i u kyčlí jevila se u žen v modě snaha uměle je zvětšiti a tím i erotismus jejich zdůrazniti, poněvadž po ňadrech jsou to právě „honzík“. Tento umělý hrbol, na nějž svazovaly se do zadu sukně, a který nosily všechny ženy, aniž si uvědomily, že měl význam erotický, neměl arci s krásou ani vkusem nic společného, ale nosil se přece, protože to bylo modou.

174

Uprostřed let 70. zmizel i „honzík“, ale ke konci 80. let objevil se znovu. Ještě později asi v letech 90. byly v modě těsně upiaté kyčle, hýždě a stehna, vosí pás s nahoru vyšňetrovanými, uměle zvětšenými ňadry, u kolenou úzký šat s vlečkou, takže dámy sotva mohly se pohybovati. Bylo to vyvrcholení erotismu v modě, která zdůrazňovala všechny partie těla, jež měly význam smyslnosti. Podobná móda měla veliký vliv i na pohlavní stránku člověka a přispěla nemálo k rozšíření homosexuálních zvráceností pohlavních, které jevily se nejokateji ke konci XVIII. a XIX. století ve způsobu tak zvaného paedicationis. Kult zadní části těla ženského rozšířen byl po celé Evropě a zaval podnět k četným motivům v erotické literatuře.

173

mohutné kyčle, jimiž žena liší se od muže, a čím rafinovaněji dovede význam jejich na odiv uvést, tím působí jimi erotičtěji. Snahy tyto vedly za renesance k užívání různých vyčpaných polštářků, jimiž kyčle pod sukni se obkládaly a vnady jejich uměle se zvětšovaly. Móda tato opakovala se i později, a to ke konci XVIII. stol. ve způsobu chomáčů stuh, mašlí, růžic a podobných ozdob, umístěných vzadu pod pásem a stažením sukne přes břicho, jež bylo napiato jak bubben. Později, zvláště v letech 70. vynalezen t. zv. „cul de Paris“, všeobecně známý pod názvem „turnýra“ nebo

175

176

177

Odtud také užití motivu toho na erotických ex libris 21, 65, 197, 265.

Značný počet erotických ex libris vykazuje vyobrazení koitu. Nejlepší značky toho druhu jsou ty, na nichž vyobrazen je dekorativně koitus ptačí (3, 81, 158). Jinak lze značky toho druhu rozřadit ve dvě skupiny, z nichž první obsahuje preludium ke koitu, druhá pohlavní styk samý. K první skupině patří ex libris 12, 29, 34, 94, 114, 166, 170, 200, 213, ke druhé 23, 47, 73, 78, 89, 92, 120, 141, 144, 205, 222, 223, 249, 269, 276, 278. Nejlépe vyhovují z nich účelu ex libris zase ty, které působí dojmem dekorativním, na příklad 23, 223. V každém případě jedná se u všech těchto listů o zdravé a přirozené ukojení pohlavního pudu, pohanějíci loď požitků na moři života s heslem „memento vivere“ (167).

Při motivech z erotické četby vyvěrajících byla zmínka o důsledcích této četby. Téhož motivu je řada erotických značek, při nichž sice kniha nesvádí, ale jsou to necudné myšlenky, vznikající z neodolatelnosti pohlavního pudu u lidí smyslnějších, které razí cestu fantasii k ukájení pudu cestou nepřirozenou. I tato pohlavní poblouzení byla motivem k románům erotickým, jako na příklad v Bonnetaina „Charlot s'amuse“, ačkoli již u starých Římanů zmíněna jsou u Martiala a Ovidia. Obrazně řešen je motiv tento na ex libris 8, 10, 14, 93, 98, 105, 106, 111, 179, 190, 192, 211. Týž motiv rázu mystického je na značce 251. Na ex libris 111, je na újmu dekorativnímu dojmu přílišná přeplněnost kresby.

Motivy téhož rázu jsou na ex libris 110, 215, 267, jenže místo ženy v nich jsou homosexualismus vrozenou náklonností, kterou zavinila příroda, a stává se takto náklonností chorobnou. Homosexualismus u žen sluje láska lesbická, safismus nebo tribadismus (178), u mužů řecká láska.

Všechny tyto druhy ukájení pudu nepřirozenou cestou kvetly od nejstarších dob až po naše dny, zvláště ve starověku a v novověku ve Francii na konci XVIII. století, kdy existovaly dokonce i sekty pobloudivých žen, které holdovaly těmto zvrácenostem, jako na příklad „Secte Anandryne“ v Paříži, která pořádala tajně nejpustší orgie. Je známo, že se jich zúčastňovaly i vznešené osoby, jako na př. princezna Borghese, královna Karolina Neapolská a j. Velkou scénu kněžek lásky lesbické popisuje Mirabeau v „Ma conversion“. V erotické literatuře je celá řada homosexuálních spisů, na př. „Gesamtabenteuer“, sbírka 100 méně erotických staroněmeckých povídek ve verších (179). I později vyšla celá řada německých spisů homosexuálního

179

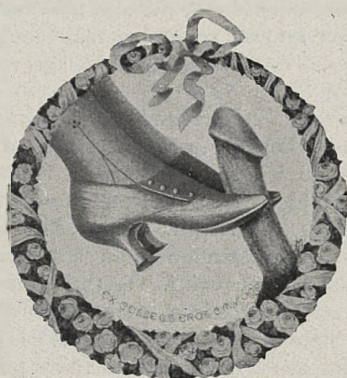

EX BIBLIOTHECA EROTICA
ZAZBMBENESSAZ

178

zastupuje muž. Co do koncepce a uměleckého podání přímo grandiosně působí značka Geigrova (267), na níž šašek s rolníčky rozesévá símě neřesti. Způsob řešení připomíná silně Ropsův lept „Satan jetant à la terre la pâture qu'elle attend“, na němž satan, vznášející se v noci nad zemí, rozesévá rovněž símě po veškeré zemi; kam dopadne, tam klíčí neřest. I Kubin řešil podobně thema „Die Geburt des Weibes“.

Jsou zvrácenosti pohlavního pudu, které bývají méně častými. Je to v první řadě homosexualismus, jehož dopouštějí se osoby téhož pohlaví. V čet-

180

EX LIBRIS EROTICIS
K. OBRAIL

181

obsahu, které napsali hrabě *Stadion*, *A. von Sternberg*, *Wolbrandt*, *Ulrichs*, *Strindberg*, *Willy*, Ital *Pallavicini*, Francouzi *Rachilde*, *Belot*, *Maizeroy* atd. Je také známo, že už *Lykurg* zřídil ve Spartě školu pro výchovu lesbiánek, a ženské i mužské kláštery nové doby bývaly pařeníštěm této zvrácenosti. Světovou událostí byl proces slavného anglického básníka *Oskara Wilda* (180)

Motivů lesbické lásky užito je na ex libris 33, 35, 40, 57, 62, 63, 100, 126, 214, 275; řecké lásky na listě 184.

182

Ale i s jinými zvrácenostmi pohlavními setkáváme se na erotických ex libris, ať zovou se fellatio (113, 274), cunnilingus (4, 104, 133, 272), nebo fetišismus, jehož odrůdu popsal a vylíčil *Rétif de la Bretonne* ve své autobiografii „Monsieur Nicolas“, v „Anti-Justiné“ a zvláště v „Le pied de Fanchette“ a v novelle „Le joli pied“ (18, 180); ale i jiní spisovatelé, jako na př. *E. Feydeau* („Memoires d'une Demoiselle de bonne famille“), anonymní pisatel v „La Gognelle“ a j. stali se jejími opěvovateli.

I flagelace stala se moderním dráždicím prostředkem k ukojení pohlavního chutiče a holduje jí nejvíce Anglie, kde přišlo se při vyšetřování na celé ústavy s úplným arsenálem bičů, metel a pod. mrskacích přístrojů. Nejpopověstnější majitelka takového ústavu byla *Theresa Barkleyová* v Londýně. Flagelantního char-

akteru jsou ex libris 22, 41, 156.

Nejodpornější zvrácenost jest sodomie, která zejména v Itálii nalezla veliké rozšíření. Kvetla tam už za dob římských, čehož důkazem jsou četné vykopávky, na př. zmíněná již mramorová skupina „Satyra a kozy“ z Herkulana. Sodomie hrála velkou úlohu i v samé mytologii římské. Zeus proměňoval se i ve zvířata, chtěl se zmocnit se k pohlavnímu styku některé z bohyní nebo nymf. Herodot a Plutarch zmiňují se dosti obšírně o tomto římském zvráceném pudu pohlavním. V nové době vyskytuje se zřídka, více však na venkově nežli v městech a to spíše následkem zvýšeného pudu pohlavního, není-li jinak příležitosti k jeho ukojení, nežli z chorobné zvrácenosti nebo ze zvyku. Obětmi jejími stávají se ponejvíce domácí čtvernožci a ptáci. V erotické literatuře je zvětčen *Balzac* svým „Une Passion dans le Désert“, ze starověku zachoval se nám *Apulejův* „Zlatý osel“ (187).

Motivu tohoto použito je k ex libris 26, 67, 129, 176, 212, 216, 217, 268.

Od maďarského malíře *M. de Zichy* pochází ex libris, o němž není jisto, bylo-li jako takové zhotoveno; představuje lidskou zvrácenost pohlavní (264).

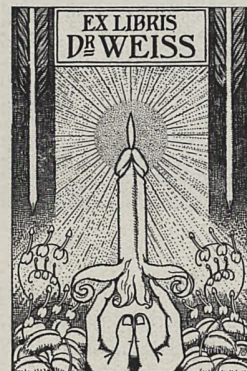
Velmi rafinovaně je řešeno ex libris, na němž žena bujných tvarů přivádí do extase markýze z anciem régime smyčcem ... (43).

Na vyobrazeních z doby renesanční mají všechny ženy úzká ramena, nepatrná ňadra a následkem toho horní část těla jakoby dozadu prohnutou a břicho silně ku předu vystupující, proto velká většina žen zdá se jako by byla těhotná, čemuž napomáhá moda nosení střevíčků bez podpatků. Ano i s obrazy těhotných žen setkáváme se velmi často. Odtud vysvětluje se také, že nad vyobrazením žen

184

těhotných tehdy nikdo se nepozastavoval. Již Eyck, Goltzius a Raffael užili motivů takových ke svým obrazům, Tizian rovněž. Nežrídka i Panna Maria byla vymalována s Jezulátkem viditelným v lůně jejím jako embryo, anebo s vypuklým břichem, od něhož vycházely světelné paprsky ve způsobu glorioly. Ale i v devadesátých letech XVIII. století v Anglii a v padesátých letech ve Francii bylo modou přesunouti turnýru ze zadu do předu, takže každá žena i děvče vzbuzovaly dojem, že jsou těhotné. Je však známo, že jsou též mužové zvrácených chutí, kteří vyhledávají ke svému ukojení jen ženy těhotné. Dr. M. A. Pachinger, známý

183

185

gynaekolog, sběratel a majitel ex libris tohoto druhu (103, 165, 185, 209) napsal obsáhlý vědecký spis o tomto předmětu.

Ve výtvarném umění setkáváme se velmi často také se spojitostí smrti a lásky jako nápadné a tudíž působivé protivy. Motivu tohoto bylo užito již ve středověku v cyklech „Totentänze“ zvaných, ale i jednotlivé obrazy starých i moderních mistrů pojednávají o tom. Odtud užiti motivu tohoto na ex libris 66, 88, 102.

Ale došlo ještě i k jiným absurdnostem. Dobře známa jest malá soška v bruselském museu „Ma n n e k e n P i s s“ zvaná. Podobná vyobrazení nacházíme často i na rytinách, obrazech i v plastice. Na ex libris užito jest tohoto thematicu na obr. 54, 72, 83, 140, 221. I tento motiv stává se zvrácenosti pohlavní.

Na některých erotických ex libris nalézáme i motivy divadelní. V prvním dojmu zdá se býti užiti takových motivů podivným a neodůvodněným. Všimneme-li si však historie divadla, nabudeme hned jiného názoru.

Křesťanství zatracovalo divadlo jako „školu nepravosti“ (Cyprian) nebo „shromáždění prostituce“ (Jeroným). A mělo k tomu vlastně i důvod, neboť církevní mysterie středověké, na př. t. zv. „Miracle-Plays“ v Anglii, zavedené ve XII. stol. byly dle Taina zrovna tak „hru-

bými bacchanaliemi“ jako sexuální divadelní hry „Merry old England“ zvané. Podobně bylo tomu i jinde, zejména v Německu. Tak zvaní „angličtí komedianti“, kteří v XVI. stol. přišli do Německa, byli lascivností svou pověstni. Věci dospěly tak daleko, že v letech 1642—1648 musila býti všechna divadla v Anglii násilně zavřena a herci rozprášeni nebo uvězněni. Po nastoupení Karla II. na trůn vrátily se staré časy, ba bylo ještě hůř. Na jevišti zavládl cynismus a nestoudnost, dvojsmyslné písně, oplzlé vtipy a narážky, a předváděny byly nejopzlejší pohlavní nestoudnosti. Básníci psali kusy s tendencí, jako by všechny ženy byly nevěstky a všichni mužové bohopustí zhýralci. Prototypem spisovatele nemravných divadelních kusů byl zmíněný již *Rochester*, jehož pověstná „Sodom“ předvedena byla na jevišti veřejně na dvoře královském, ač obsahuje i nepřirozené požítky pohlavního styku. Podobné kusy psali *Ferquhars*, *Wycherleys*, *Congreves* a jiní.

Na jevišti odehrávaly se scény neuvěřitelného druhu zvláště od roku 1660, kdy ženy poprvé objevily se tu jako herečky a bývaly engažovány přímo z nevěstinců, jako na př. v „Haymarkettheatru“, kde ředitel Samuel Foote doplňoval svůj personál ze „salonů“ Charlotty Hayesové, známé majitelky vznešeného nevěstince. Mnohé z těchto „hereček“ putovaly pak odtud přímo do harému králova, jako na př. pověstná Nell Gwiniová, jejíž jméno Thackeray spojoval se symbolem necudnosti na jevišti. Nebylo pak divu, že tyto a jim podobné „herečky“ počínaly si na jevišti velmi nestoudně a drze, takže stalo se zvykem, že dámy, navštěvující divadlo, přicházely tam s maskami na tvářích, poněvadž předváděné scény byly tak obscenní, že žádná žena nemohla býti bez uzardění hře přítomna. Z maskování toho vyvinulo se zase jiné zlo. Užívaly ho totiž i veřejné prostitutky a navštěvovaly pak divadlo jen za účelem lákání

188

189

a svádění mužův, takže královna Anna posléze maskování v divadlech zakázala. Neblahé tyto poměry udržely se však až do polovice XIX. stol., zvláště v t. zv. „Penny Theatru“, do něhož měla přístup i mládež.

Ne jinak bylo tomu ve Francii, kde vášeň divadelní — mimomanie — rozšířila se po celé zemi i po venkově. V XVIII. stol., zvláště v době předrevoluční a revoluční, byla divadla zaplavena oplzlostmi hlavně proti dvoru královskému a vznešeným osobám. Počet t. zv. „Pièces révolutionnaires“ byl velmi veliký. O pověstném „Théâtre gaillard“ byla již zmínka. Markýz de Sade dal provozovati obscenní své komedie svými spoluvězni

v Bicêtre a Charentoně. Ještě v dubnu 1791 existovalo dle Merciera v Palais Royalu veřejné divadlo, kde divoch s divoškou veřejně před obecnstvem obého pohlaví vykonávali koitus na jevišti. Když byli konečně oba zatčeni, vykloval se z „divocha“ pařížský apač z předměstí St. Antoine a z „divošky“ sprostá prostitutka.

V Německu vlivem Francie vládly tytéž poměry.

S nemravností na jevišti šla ostatně s rukou v ruce i necudnost v hledišti a kolem divadla. Již kolem antických divadel a cirků očekávaly kořist svou veřejné nevěstky nejnižšího druhu. Ve středověku bujela prostituce v Anglii „orange girls“ zvaná rovněž u vchoďů do divadel. Všechna menší divadla byla nejnebezpečnějšími a nejostudnějšími místy pro celé sousedství, jež se jen hemžilo veřejnými domy. Kult nevěstinců tak se zmohl, že i na jevišti v jistých divadelních kusech vypravena byla scenerie přesně dle vzoru vznešených veřejných domů.

Ale i ve velkých divadlech samých byly v Londýně v první polovici XIX. stol. zřizovány t. zv. „saloons“, sloužící výhradně jen prostitutci, hlavně v meziaktí. O nižší třídy bylo postaráno tím, že veřejným děvkám rozdávány byly dokonce volné vstupenky na galerie, které se jimi jenom hemžily.

Setkáme-li se tedy s erotickými ex libris, k nimž užito je motivů divadelních (157, 234), je to jen zcela přirozenou reminiscencí na doby minulé a zvláště na dobu druhého císařství, kdy u spisovatele Admédée Rollanda, jenž obýval vilu na periferii Paříže, zřízeno bylo na popud básníka *Lemerciera de Neuville* loutkové divadlo, na němž předváděny byly dvakrát měsíčně nejbizzarnější erotické scény pro úzký kroužek jeho přátel z kruhů spisovatelských. Lemercier byl při tom podniknu nejen ředitelem a spisovatelem, nýbrž i architektem, zedníkem, malířem a strojníkem. Zahajovací představení bylo 27. května 1862. Předváděly se kusy zvláště k tomu účelu sepsané od *H. Monniera, J. H. Tisseranta, Lemerciera, de Neuville, A. Glatignyho, A. Rollanda a J. Duboise (181)*.

S y m b o l i c k ý c h ex libris, jejichž kresba více nebo méně zřetelně naznačuje pouze to, co v jádře představuje, je větší počet. Značka 164 poukazuje na přísná opatření zákonná proti erotické literatuře, na znače 38 zobrazen je dívčí akt, jenž naleznuv v knihovně erotickou knihu, pochvaluje si nález významným posuňkem, těše se na četbu. Ex libris 65 poukazuje k síle pohlavního pudu u muže, který nebojí se ani nejnebezpečnějších překážek a nesnáží, aby úmyslu svého dosáhl. Na neřestnost ženy poukazuje značka 6. U mnohých ex libris bývá symbolika dosti nesrozumitelná, jelikož vyobrazení buďto vztahuje se k osobě majitelově a význam kresby je pak čistě individuální, anebo i všeobecný význam jejich je ztížen výtvozem umělcovým, jenž podal zase kus svého individualismu, tedy výtvor své fantasie, často jen jemu srozumitelný (13, 16, 19, 64, 75, 79, 263).

Jest přirozeno, že i mystika hraje úlohu při erotickém ex libris, neboť pohlavní výstřednosti byly s ní zvláště ve středověku v těsné souvislosti. Nábožensko-pohlavní mystika vyvrcholila v t. zv. kultu satanově, při čemž satan byl personifikací spojení starověkých kultů bohů Priapa, Pana a Satyra. Zavedením křesťanství církev pomocí asketismu odtrhla člověka

násilně od přírody. Ale příroda nedala si poroučeti, a proto musila církev povoliti, až konečně trpěla, aby pohanský kult přešel v kult křesťanský. Bacchanalie při slavnostech Cereřiných přešly ještě s větší rozpustilostí a nevázaností v kult procesí Mariánských a až po stol. XIII. slavil lid i s kněžími orgiové slavnosti jako zbytky kultu fallova. Vlastní kult satanův vznikl v jižní Francii a odtud rozšířil se po celé Evropě. Zplodila jej nenávist k učení křesťanskému. Zásadou vyznavačů jeho bylo odstraniti hříchů hříchem. Proto také kult

190

191

192

193

satanův jevil se na venek nesmiřitelnou nenávistí vůči kněžstvu, zneuctováním posvátných nádob tím, že se jich používalo k nejoplzlejším účelům, přisezným vzdáním se příslušenství ke katolické církvi, odřeknutím se křtu, zneuctěním hostie, poplíváním kříže atd. Když zuřila ve XIV. století černá smrt a zahnídl se při procesích flagelantism a epidemie taneční do únavy, vystupňovala se pohlavní hysterie až k nepřičetnosti a kult satanův octl se na vrcholu svého rozkvětu. Hlavním obřadem kultu satanova byla t. zv. černá mše, sloužená za nejbizarnějších a nejoplzlejších příznaků a jednání tajně v kostelích, při nichž odehrávaly se nejoplzlejší orgie. Přes velká pozdější pronásledování udržela se sekta i mezi kněžími dále a trvá tajně ve velkých městech podnes (182). I v Čechách objevila se v různých útvarech, jakými byly sekty Mikulášenců, Pikardů a Adamitů, proti nimž roku 1421 povstal i Žižka, aby je vyhubil. Ještě roku 1848 objevily se zbytky těchto sekt v chrudimském kraji pod názvem Marokáni, poněvadž očekávali vyhubení katolicismu z Marokka.

194

195

a vyzvednutou nohou, na níž sedí trpasličí akt mužský (71), dívka v akrobatické pose, již amoret urovnává hřebenem a kartáčkem chmýří na hrmě (69), fallus v podobě houpačky (48), nebo aeroplanu (49, 123), žertovná scéna milostná (281), lékař pohlavních nemocí, vlekoucí k operaci Amora (85), strašidlo v podobě fallu na záchodě z doby Boccacciovy (219), tanečnice nabodnutá na jednom z písmen jména majitelova (82), žertovná scéna pod stromem (70), stará panna, pozorující poletujícího motýlka v podobě fallu (220), Faun, fotografující ženský akt (90), vtip na pokoutní tisk (91), dívčí akt, laskající se s velikánským fallem a mottem: „Klein aber mein“ (99), nelitostná exekuce v žaláři (194), scéna, na které fotograf (majitel je známý umělecký fotograf německý) fotografuje dívčí akt v neslušné pose (155), a zloděj, kradoucí knihy, přibíty za to na šibenici za genitálie s mottem: „Wer mein Buch verschenkt, wird gehenkt“ (125).

Byla již zmínka o tom, jakou roli hrály v XVIII. stol. erotické pamflety, které měly ráz čistě politický. Již před revolucí bylo však po pařížských bordelech plno těch nejneucudnějších rytin politických, aniž by se byla policie o to starala. A zejména v letech 1790–1793 nabyla pamfletová horečka takového rozsahu, že každý návštěvník nevěstince dostal zdarma nejhorší karikatury na Ludvíka XVI., Marii Antoinettu a j. osobnosti; je příznačno, že na politické pohromy ve Francii měly vliv dokonce i - nevěstince. Za doby hrůzovlády nalézaly se takové hanebné obrazy nejen v bordelech, ale i u všech knihkupců, kteří nestyděli se ve svých výkladech, zejména v Palais Royal, veřejně je vystavovati, ačkoli na nich zobrazeny byly nejzvrácenější scény chlipnosti.

S politickým ex libris toho druhu setkáváme se toliko s jedním, které je erotickou satirou na poměry politické ve válečných letech 1914–1915 (277).

Konečně jest se mi zmíniti ještě o erotickém ex libris portretním, na němž vyobrazena jest sama jeho majitelka a sběratelka v intimní póse. Je to jediná značka, již ovšem z pochopitelných důvodů nebylo lze reprodukovati.

Některá z erotických ex libris nebyla umělcem komponována jako knižní značka, nýbrž jako obrazy, nemající s ex libris pranic společného. Jsou to tedy pouhé kopie erotických obrazů, k nimž připsán je jenom nápis a jméno majitelovo, který si prostě kresbu osvojil. Dvě z nich jsou známé erotické lepty Rembrandtovy

196

197

198

(203, 204), tři reprodukce Bayrosových kreseb, jež vytvořeny byly umělcem pro erotickou publikaci „FleurettensPurpurschnecke“ (21, 24, 43), jedno od téhož umělce, vypůjčené z Boccacciova „Dekameronu“, jím před lety ilustrovaného (44) a jedno reprodukce olejového originálu M. A. Franceschiniho (74). Kde je užito motivu dle některého starého obrazu nebo soulptury, přizpůsobeného umělcem po stránce dekorativní k ex libris, jako na př. na obr. 104, tam se už kresba lépe snese.

199

Zajímavá je statistika erotických

ex libris. Erotická značka knižní nejvíce rozšířena je v Německu, kde zúčastnilo se tvorby této 51 umělců, kteří vyhotovili úhrnem 148 ex libris, počítajíc v to i umělce rakouské a německé ze Švýcar a Čech. Od 24 českých umělců pochází 98 značek, což je jistě počet značný; uvážíme-li, že u nás domácí erotické literatury téměř není, musíme z toho souditi, že buďto je tu mnoho sběratelů erotik cizozemských anebo mají erotická ex libris jen k výměně, aby získali pro své sbírky zase erotické listy. V Maďarsku zhotovilo 14 maďarských umělců 21 značek, 9 italských kreslířů 10 značek, 4 španělských 6, 3 francouzských 3, 2 belgičtí 4, 3 polští 5, 2 američtí 2, 1 jihoslovanský 2, 1 ruský 1 a 1 holandský 2 značky.

Z českých kreslířů, požívajících zvuchného jména, zúčastnil se tvorby ex librisové jen nepatrný zlomek. Na prvním v tomto jeho pojetí, jak ukázal již dříve na neerotickém ex libris pro Karla Janského. Mohutné a smělé rysy rydla přispívají nemálo k oživení výrazu celého obrázku, jehož myšlenka — vyvrcholení ženské touhy smyslné —

EX LIBRIS EROT HUGO WOLF

200

je tu až podivuhodně vyjádřena. I druhý list pro Josefa Bláhu (53) je výstižným vyjádřením ženské smyslnosti jak v rysech obličeje, tak i v koncentraci pozornosti na řadra okřídleného fantomu. O ornamentálně dekorativním jeho ex libris pro S. K. N. (55) byla již zmínka. Ex libris toto je skutečně značkou par excellence, neboť nejen že myšlenkově vyplňuje výborně svůj úkol, ale i jako dekorativum knihy vyhovuje zcela požadavkům moderního ex libris. Je to asi nejstarší české erotické ex libris. Knižní značky Brunnerovy jsou dokladem, jak lze umělci vyhnouti se banálnosti, k níž může snadno svést jej erotiku.

Zcela jiného rázu i technického provedení jsou značky dřevorytce Františka Koblíhy (Praha), podivuhodného lyrika a mistra v rozvržení světla a stínu a rytmického členění ploch, vedle Váchala a Kulhánka nejméně známého a nejhledanějšího z českých umělců v cizině, zejména

201

202

EX LIBRIS

VOJTA PERNER
203

ovládá rydlo tou měrou, že dovede pouhými kontrasty černých a bílých ploch dodat kresbě dojmů úplně barevných. Dřevorytecké práce jeho vyznačují se pečlivostí v uměleckém podání forem, přesností a lehkostí technickou. Na svých erotických listech užívá výhradně jen ženských aktů v různém významu a pojetí. Kdežto z nejstaršího jeho ex libris pro L. Bradáče (144) vyzírá naturalism, vytváří se list pro K. Reinwalda (145) v symbolický význam (svazek fallů jako květy fantastické rostliny) tužeb smyslné ženy, který vyvrcholuje na čtyřech značkách pro Walthera Stohmanna-Tietze (146, 147, 148, 149) jako čistě moderní pojetí erotismu, jež nikde neuráží a přece vystihuje úplně to, co má říci.

Od Koblihy odlišuje se značně jak co do techniky, tak i co do tendence, druhý český dřevorytec Karel Němec (Nové Město na Mor.), jehož svérázné úměrnější rozdělení světla a stínu a bravurnější, smělejší rysy rydla, takže listy tyto řadí se k výtvorům dobrým.

Vedle Koblihy a Němce nejvíce zapustil kořeny v cizině v exlibrisovém umění Josef Váchal, primitivní

mystik nevyčerpatelné obrazotvornosti a neobyčejně silné individuality. Mysticism jeho, který sice účelu ex libris nejméně odpovídá, poněvadž knižní značka má býti významem svým zřetelná, nikoli rebus, k němuž je zapotřebí zvláštních komentářů, stal se nicméně tak oblíbeným, že počet jeho značek přesahuje již 200. Této oblibě těší se ani ne tak pro vnitřní obsah kresby, jako spíše proto, že je mistrem dřevorytu, opovrhujícím všemi obvyklostmi a poslouchajícím jediné neukázněnou svoji obrazotvornost, která ovládla úplně celé jeho životní dílo. Na knižní značky Váchalovy nutno tedy také hleděti jako na nerozlučitelnou součástku celé jeho umělecké tvorby. Pokud se týče erotických jeho listů, jsou i tyto narmoze myšlenkově málo přístupny, poněvadž motivy svými zabíhají do středověkých forem nábožensko-erotického pohlouzení, jako na př. ex libris pro Miladu Schulzovu (255), pro W. Stohmanna-Tietze (254), Ant. Lhotu (247), A. M. (248),

206

EX LIBRIS

RICHARD SLADKÝ
204

v Německu, jež zjemnělá sensibilita a snívá smyslnost přivedla k jemnému smyslu pro originální výrony lidské duše ve způsobě překvapující, nehledané a prosté symboliky. I tam, kde řeší Kobliha námět k ex libris obrazně, nepřestává výtvar jeho působiti plošně, zůstává prostým diskretním dekorativem, a značka jeho stává se pravou knižní značkou. Kobliha

205

207

M. P. (251); přístupnějšími jsou značky symbolické, na nichž Váchal buďto znázorňuje neřest vůbec, jako na př. na značce pro Schulze (253) a pro Josefa Portmana (250) a pro M. P. (252), anebo pornografii (249). Na druhém ex libris pro W. Stohmanna-Tietze zobrazena je humoristicko-groteskní erotika (256).

Velmi plodným na poli exlibrisovém je též *Josef Hodek*, jehož moderní, často primitivní technika přichází k náležité platnosti zvláště tam, kde ornamentální část přimyká se těsně ke kresbě a dodává celku svými

208

erotickými emblemy pěkného zbarvení. Vidíme to na př. na značkách pro M. S. (121), K. J. O. (275), K. K. (115), dr. W. W. (122), Q. Q. (111) a na anonymních listech 109 a 110, z nichž nejpůsobivější jsou ty, na nichž exotická výzdoba závodí s bohatou ornamentikou národů východních. Značky, na nichž v ornamentální výplni erotických emblemů není, jako na př. na jeho vlastní (113), a na listě 110 jsou méně působivé. Velmi zdařilá jsou též ex libris, na nichž použito jest pouze samotných genitalií jako motivu

209

řešeného ornamentálně, na příklad na listě 108 a 117. Obrazové značky pro P. B. (107), Mojmíra H. (112) a J. P. (119), nedosahují té dokonalosti a efektu jako listy jeho s ornamentálním doprovodem, ačkoli některé vynikají pěkným rozvržením ploch i myšlenkou, jako na př. list 112 a 119. — Náměty k erotickým značkám zkoušel Hodek různé. Počal původně jen s erotickými emblemy a užíval pak různých jiných motivů. Na ex libris 104 pro B. M. B. užil za thema zmíněného již antického sousoší „Faun a nymfa“, přidav k scéně dekorativní eroticko-symbolické sloupy, jež však plně dekorativnímu účelu jako orámování neodpovídají, ačkoli celek působí dosti dobře. Leptané listy se Hodkovi méně daří. Nedostihují té malebnosti a dekorativnosti jako jeho dřevoryty nejen z ex libris obrazových, jako na př. list pro M. P. (120), L. B. (106), K. Janského (114),

ale ani ty, které jsou řešeny dekorativně, jako na př. značka pro J. Kolečko (116). Ani thema nejsou tu šťastně řešena. Co do koncepce nejzdařilejší z nich je značka pro M. B. (105).

Podkladem k erotickým ex libris *Anny Mackové* (Praha) jsou jednak erotické emblemy, jako na př. na listě 157 a 159, jednak mytologické (160) a jednak milostné scény z říše ptačí, ale vždy řešené dekorativně. Bez odporu její nejhezčí značka jest vlastní její ex libris 158, pářící se párek holubů, která podána jest silně umělecky, s delikátním vkusem a švihně technicky, takže je jedním z nejpěknějších listů erotických.

I profesor *St. Kulháněk* (Kladno) užil jako doplňku ke svému erotickému ex libris pro M. K. párku pářících se holoubků, jenže podřadně. Hlavní část ex libris toho vyplňuje polibek dvou milenců (153), vyznačující se čistým pojetím uměleckým, s jakým u Kulhánka setkáváme se u všech jeho prací. Kresba působí jako knižní značka velmi

210

211

dobře. Druhé jeho erotické ex libris (154), dřevoryt pro M. L., nevystihuje již tak dobře erotismus a je také po stránce technické slabší.

Eduard Milén je sběratelům ex libris velmi dobře znám svými delikátními, lehce nahozenými skizzami litografickými. Jeho dva erotické listy pro B. Petrlíka (167) a autora této knihy (166) jsou téhož rázu; první je řešen na thema „Memento vivere“ s lodí života a jeho světlých stránek, druhý jako večerní erotická scéna před spaním.

Ruda Kubiček vytvořil velmi pěkný lístek pro B. B. B. (151), horlivého loutkáře, s jevištěm divadélka, na němž produkuje se v lascivním tanci jeho prima balerína. Ornamentální výzdoba na rozhrnuté oponě ukazuje, že na výjevy tohoto druhu jsou zrovna tak paragrafy jako na obsah knihy, kterou ex libris bude zdobiti.

Velmi plodným na poli erotického ex libris je *Karel Šimůnek* (Praha), jehož vrozený erotismus, zřejmý v celé jeho umělecké tvorbě, přichází k platnosti i na knižních značkách erotických, které řešil vesměs obrazově.

Ladné linie jeho kreseb působí značně smyslným dojmem i tam, kde není jeho úmyslem dojmu tohoto vyvolati (239). Libuje si hlavně v zobrazování poloobléčených dívek v erotických posách (233, 236, 237, 239, 242), méně zobrazuje erotické scény (234, 240, 283); i biblické a mytologické motivy podnítily jej k erotickým výtvorům (235, 238). Z ex libris jeho nejvíce přibližují se k pravým značkám knižním ta, jež řešena jsou plošně (233, 240).

Zdařilou a vtipně řešenou jest humoristická značka *J. Lhoty* pro K. J. O. (276), která působí v knize jako dekorativum velmi pěkně.

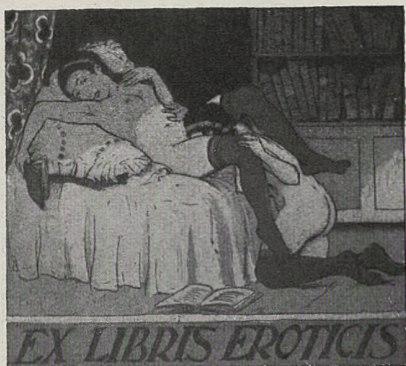
Jméno *Röhlíngovo* (Praha) má dobrý zvuk jak u nás, tak i za hranicemi. Ex libris jeho, jichž je již celá řada, nedosahují sice té dokonalosti jako jeho volné listy grafické, ale i na nich je viděti, že autor jejich ovládá rydlo dokonale a vyzná se ve všech grafických technikách. Mnohá ex libris jsou velmi pěkná a vytvořená s pečlivostí a přesností a

jistotou dokonalého umělce-grafika. Anonymní jeho erotické listy (211, 212, 213, 214, 215) jsou čistě obrazové značky, jejichž motivy jsou nehledané a mluví řečí až příliš srozumitelnou.

Téhož rázu a techniky jsou ex libris *Reného Ebnera* (Praha) pro Ant. Lhotu (62, 63).

Z *A. Moravcových* erotických listů pro M. J. L. (170, 171) vystihuje účel knižní značky dobře jak myšlenkově, tak i formou ex libris druhé, o němž byla zmínka na str. 42.

Em. A. Hruška neohlíží se ani dost málo na pravý účel ex libris, ani na technické obvyklosti. Řeší je plošně po způsobu zběžně načrtnutých skizz at perem nebo rydlem ve dřevě. Vytvořil v poslední době více návrhů erotických ex libris, z nichž pojaty jsou do této knihy jen ty, které jsou opatřeny alespoň monogramem

214

majitelovým, poněvadž o ostatních anonymních nelze s určitostí říci, budou-li vůbec někdy skutečnými ex libris. Nejstarší jeho erotická knižní značka (128), kreslená pro něj samého, není vlastně ex libris, nýbrž pouhou skizzou erotického obrázku, poněvadž nevyhovuje obvyklým jeho požadavkům. Dobrymi značkami naproti tomu jsou listy 127 a 130, ač je jim na újmu písmo nedbale nahozené, ke kresbě se nehodící, anebo špatně a neesteticky připojené. O ex libris 129 stala se již zmínka na str. 37.

V. Rytíř (Praha) nemá v erotice ani dosti temperamentu, ani fantazie. Vše, co vytvořil je banální a do erotické knihy, kde je zapotřebí (v pravé erotické knize, ne v pornografické) aspoň trochu jemnosti a delikátnosti, se nehodí (220, 221) až na list 219, jehož motiv vzat jest z dob Boccaccio-

vých, ježto ex libris to určeno jest pro překlady erotik z doby starší. Naivnost situace, v níž octla se královna s korunou na hlavě v „prevétu“ po staru velmi primitivně zařízeném, jsouc překvapena fallem odkudsi z neznáma se objevivším, úžas a leknutí její, vše je velmi případně podáno a celek působí dekorativně dobře.

V erotických značkách s nádechem humoristickým libuje si *Roman Hašek* (Praha), jenž zhotovil pro Jaroslava Petráka lístek s Faunem, fotografujícím nahý dívčí akt (90) a značka s narážkou na pokoutní tisk (91),

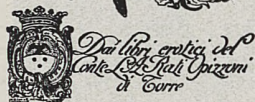
213

215

pro sebe vytvořil ex libris (89) s vtipnou scénou dívky a čertem, působící neodolatelnou komikou a vtípem. Jaro Beran (Liberec) použil rovněž humoristických motivů, z nichž myšlenkově nejlepší jest 49, na němž obrovitá postava muže v oblacích s fallem v podobě letícího aeroplanu je s jásotem vítána ženami v údolí hornaté krajiny. Značka 48 (houpačka) a 47 nejsou již tak vtipné a neodpovídají ani požadavkům správného rozvržení ploch.

T. G. Sýkora (Praha) je se svým ex libris pro E. A. H. (231), představujícím fallus ve známém abscentním kosočtverci a pro Emericha A. Hrušku s „Ledou“, (230), málo zajímavým, snad proto, že užil motivů až příliš často se opakujících, aniž se příliš namáhal pozměnit jejich formu.

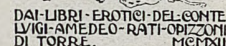

216

Překvapuje, že značka diletanta V. Fleissiga (Praha) pro J. Imlaufa (73), mající za motiv milostnou scénu s Faunem a dívkou, vyniká nad mnohé značky i malířů z povolání. Rovněž i ex libris jiného anonymního diletanta (46) řešená na motiv „Pornographus“ je dobré.

Konečně zhotovil ještě C. Carrik Tautenau (Praha) barevnou značku pro B. Bezděka (243), řešenou na motiv „Ledy s labutí“, která působí koncepcí i barevně dobře.

Jihoslovan Milovoj Uzelac, aklimatisovaný Pražan, vyhotovil dvě technicky virtuózně rytá erotická ex libris pro Jana Dlabáče (245, 246) z priapických emblemů, jež originalitou svojí řadí se k pracím francouzského mistra groteskního humoru Poitevína; potřebovala by však zjednodušení.

217

Z polských umělců zasluhuje ocenění architekt Juliusz Dzierzanowski (Varšava), jehož tři značky jsou rovněž zdařilými uměleckými drobnostkami. Jsou to ex libris 60, 61 a 285, na nichž zobrazeny jsou dívky ve svůdných pózách.

Symbolický list A. Wawrzynieckého (259) s karikaturou manželství, jemuž po svázání rukou štolou je dovoleno vše, je znešvařen nápisem a jménem majitelovým.

Ruské erotické ex libris je známo u nás toliko jedno od Basila Massjutina (Moskva). Představuje touhu muže po erotické literatuře, jemuž podává prase zakázané knihy (161). Ex libris to je charakteristickou ukázkou ruského ex libris z dob carských, ale v ohledu dekorativním je málo významné.

Z německých umělců nejproduktivnějším na poli exlibrisovém je Franz Marquis von Bayros (Víděň), ilustrátor a tvůrce velké řady erotických děl. (183) Kresby jeho prozrazují pilné studium děl Fragonardových

218

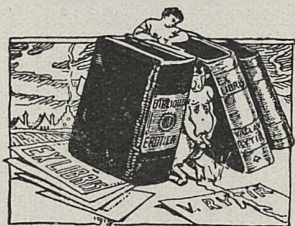
219

220

a Boucherových, jakož i japonské grafiky, jsou elegantního stylu, dýší jemnou delikatesou a působí lépe než nejnádhernější barevné obrazy. Nemají předchůdců. Mnoho jiných umělců snažilo se Bayrosa napodobit, ale ten zůstal přec jen dosud nepřekonatelným. Všechny kresby jeho mají nádech erotický, jehož docílují umělec i tam, kde erotický moment není jejich podkladem, a to pouhou zjemnělou měkkostí, harmonií linií, ušlechtilou krásou forem a zvláštní komposicí svých ideí. Promyšlené a přesné rozvržení prostoru, zejména

světých a stinných ploch, užívá-li techniky černobílé, a jemné, podrobné propracování i nejmenších podrobností, doplňují vždy obrazy v celek, jehož soulad působí na diváka neodolatelně. Odtud také příčina, proč je tak často vyhledáván ať už k ilustrování knih nebo hotovení ex libris. Bayros nepodceňuje totiž ani této užité grafiky a věnuje stejnou péči všemu, co vychází z jeho rukou. Vedle mnoha set ex libris všeobecného rázu nakreslil velkou řadu i erotických ex libris, jež pro knihy erotické hodí se snad ze všech značek tohoto druhu nejlépe, jsouce pro výzdobu jejich jakoby stvořeny, neboť už sám barokový styl, v jakém jeho ex libris po většině jsou kreslena, svou bohatou a smyslnou ornamentikou hodí se nejlépe k účelu erotických ex libris, zvláště pak už proto, že většina novotisků a překladů erotické literatury pochází právě z dob posledních Ludvíků ve Francii, kdy erotická literatura byla na vrcholku svého rozkvětu.

221

Erotika často svádí k výtvarům banálním. Ale u Bayrosa i tam, kde je erotikem, zůstává erotika čistě estetickou, idealisovanou krásou, a činí se mu bezprávi tvrzením, že je „odporně povrchním“, že kresby jeho obsahují „vnitřní chudobu“ a pouze „lechtivé situace a necudné slož-

222

ky sladounkých ornamentů“ (Neumann) a že svádí lidi k vůli své popularitě, neboť díla jeho mluví sama sebou a zvláště ex libris jeho požívají mezinárodní pověsti, mají četné objednatele u všech národů a náležejí k nejznámějším celého světa. Zůstane záhadou, je-li za svoji oblibu díky povinování své svědomitě a poctivě práci či osobitému stylu barokovému, který bezděky žádá erotiku, nebo nevyčerpatelné a neúnavné své umělecké obrazotvornosti. Pro barokovou dobu typickými jsou značky 8, 12, 16, 25, 32, 36. Ale i tam, kde Bayros thema zjednodušuje, kde zanechává ornamentiky a utíká se k technice černobílé, jsou značky jeho vrcholem harmonie linií a dokonale krásy, připomínající Beardsleye (22, 23, 24, 43). Proto není divu, že mnozí, chtějíce mít pěkný list tohoto druhu, vypůjčili si z Bayrosových děl obrazy, jichž pak užili za ex libris (21, 24, 43, 44).

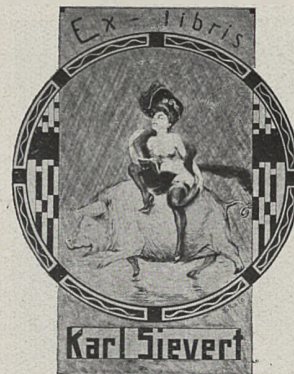
Ještě jednoduššími a přece právě touto jednoduchostí působivými jsou ex libris pouze skizzovitě načrtnutá a plošně řešená, na nichž krásná, ohebná a pružná štíhlost těl zvláště vyniká (15, 26, 30, 31). Již z této roz-

223

224

225

manitosti techniky, nevyčerpatelnosti nápadů a způsobu provedení vidíme neobyčejný talent Bayrosův, který jednou bude ztěžší nahraditelným a zůstane epochou v dějinách knižních značek.

Bayrosova erotika je zvláštní. Málokdy setkáváme se na jeho kresbách s vyobrazením normálního styku pohlavního a charakteristika tato jeví se i na jeho erotických ex libris. Ze čtyřiceti jeho značek toliko na dvou užito jest za thema koitu, a to na ex libris pro Alberta Rossa s připojením obvyklého u něho émblemu pro

pornografii, prasátka a zvonu s fallem místo srdce a posměškem na dívčí nevinnost, jímž čisté lilie berou za své (269), a na značce pro C. G. v. Maassen (23). Jinak libuje si Bayros v tomto směru buďto v pouhém erotickém sblížení osob obého pohlaví (12, 24, 29, 32, 34, 36, 44), v rafinovaně erotických, více méně intimních scénách (7, 8, 10, 14, 43) anebo v zobrazení zvrácenosti pohlavní lásky (18, 22, 26, 28, 33, 35, 40). Rovněž jeví sklon k zobrazení mysticko-symbolickému (9, 11, 13, 17, 19) a utíká se k symbolickému motivu pohlavních genitalií (7, 15, 20, 24, 27, 30, 39, 40, 41) anebo béře za vděk prostým a srozumitelným symbolismem (16, 25, 27, 31, 37, 38, 39, 41, 42). Zvonu s prasátkem užívá Bayros zejména tam, kde chce dát výraz všeobecnému erotismu (8, 25, 37). Knihy jako motivu najdeme u něho zřídka a užije-li jí, pak obyčejně jen jako věci podřadné (8, 9, 16, 20, 32, 35, 37).

Je-li Bayros mnohým až příliš jemným, jest *Willi Geiger* (Mnichov) proti němu až příliš drsným jak formou, tak i myšlenkou. Byly doby, kdy stál v uměleckém světě úplně osamocen, a to jak svojí osobitostí, tak i novým stylem, pro nějž nebylo u obecnstva zprvu pochopení. Dnes platí Geiger za prototyp německého moderního umělce, jenž vytvořil podobně jako Beardsley nový styl. Je znám i za hranicemi jako nepřekonatelný stylista a „fanatik výrazu“. Neschází mu ovšem na epigonech, je však nenapodobitelným. V pracích jeho jeví se silný groteskní talent, není však Ropsem, u něhož převládá vise, mystika a snaha podati obraz duševních nemocí lidstva, nýbrž básníkem bolesti a tvůrcem obrazů chorobných zvráceností lidských, vyvěrajících z fantastické předražďenosti duševní. Ex libris jeho působí dekorativně přes to, že jsou obrazová. Geiger vychází při kresbě jejich z názoru, že každá věc, ať živá či mrtvá, má svoji, byť uvědomělou či neuvědomělou grotesku, a grotesky této užívá s velkým zdarem, ať dotýká se jména nebo individuálních a charakteristických vlastností člověka, či čehos jiného. A jakým je Geiger v celé své tvorbě, takovým je i v erotice, kde smyslnost jeho přechází už v pathologičnost a povstávají listy, ač podivné, přece prvního řádu uměleckého. Jest si třeba jen všimnouti blíže na př. ex libris pro R. Schlüttera (80), na němž je zobrazen fallus jako záchranný maják lidstva v rozbouřeném moři života, symbolické značky „Die rote Parabel“ (79), a nejsilněji působivého ex libris Schulenburgova (267), o němž byla zmínka na str. 49. nebo značky pro H. W. Ratha, na níž „voyeur“ pozoruje lupou erotické spojení dvou těl (78), nebo primitivní

227

skizzy dvou pářících se ptáků (81), a nikdo nebude v pochybnostech o uměleckém citění Geigrově i při zobrazování drobných prací exlibrisových, jenž co do uměleckosti může býti označen jako nejhlubší a nejcharakterističtější exlibrisový umělec.

Pravým opakem Geigrovým je umělecký epikurejec *Martin E. Philipp* (Drážďany), jeden z nejoblíbenějších německých umělců exlibrisových. Duševně je blízkým Bayrosovi; obrazy jeho začínají tam, kde končí bayrosovské baroko, patří do copového stylu Ludvíka XVI. se svým oválovým orámováním, stuhami, květinami a prostými přídávky dekorativními. Ale i formou podobá se Bayrosovi, užívaje tak jako on nápadné štihlosti u ženských aktů, jež svými

jemně modelovanými liniemi přispívají nemálo k dekorativnímu výrazu kresby, jejíž krása spočívá však hlavně v dobře vyváženém rozvržení ploch a šťastně dekorativně myšlené kompozici. Pochází od něho velká řada velmi zdařilých značek.

Philipp má zvláštní názor na ex libris. Není přítelem výhradně ornamentální značky, ani v pravém slova smyslu čistě obrazové, ale jde střední cestou, spojuje velmi dovedně oba směry. Dle jeho názoru může býti

Phone 9826 Riverside

EX-LIBRIS

OF

SEÑOR ISMAEL SMITH

ETCHING
EX-LIBRIS
PORTRAIT
SCULPTOR

260 Riverside Drive
New York City
226

228

kresba úplně neodvislá od osobnosti majitelovy, ale ani nemusí mít vztahu k obsahu knihy. V případě tom je ovšem ponecháno umělci daleko širší pole myšlenkové a kompoziční, ať už je ex libris zhotoveno na objednávkou nebo z čistě individuální jeho představy. A odtud také užívá často místo jména majitelova pouze jeho iniciálky nebo počátečních písmen dle toho, jak se mu to ke kresbě hodí. Bývá tedy podobná část značky pouze jejím dekorativem. Neužívá také jednotného písma na svých ex libris. Téměř na každém má písmo jiný ráz; to proto, že je řeší současně s kresbou, aby s ní tvořilo organický celek.

229

Většina motivů na Philippových ex libris má podklad erotický; tedy též zjev jako u Bayrosa. Miluje i Philipp boudoirní scény, překvapuje rád modelky své při toaletě a při různých intimnostech. Odtud listy jeho, jsou duchaplnými kombinacemi jemné erotiky a zidealizovaného realismu v podání postav a scén, jsou tak oblíbeny a hledány. Směr tento pěstuje více mladších umělců německých.

Skutečná erotická ex libris Philippova mají též ilustrativní ráz jako všechny jeho ostatní knižní značky a jsou kabinetními kousky drobného umění grafického. Náměty k nim mají po většině ráz pikantnosti, nejsou však vtíravé ani triviální. Týkají se buďto ojedinělých postav ženských, zobrazených v situacích více méně eroticky intimních, jako na př. na značce pro Hugo Erfurtha s odpočívajícím ženským aktem (186) anebo na ex libris pro S. F. M., na němž zobrazen je muž, pozorující tajně sličnou dívku v erotické extasi (190), či dvou osob stejného pohlaví (192), anebo zamilovaných párků v situacích více méně svůdných (189, 271). Často sahá Philipp i k motivům týkajícím se pohlavních zvráceností (272) anebo ke groteskně symbolickým (188, 191, 193) anebo humoristickým (194). I biblického motivu užil Philipp k erotickému ex libris, ale jeho Salome (187)

není poslušným nástrojem matčiny pomstychtivosti, ani personifikací chlipné neřestnosti, jak na ni pohlížel Oskar Wilde, nýbrž spíše obrazem chladné Orientálky, která ve své chladnosti byla by s to vykonati sama to, čeho si na Herodovi vyžádala; nasvědčuje tomu meč v její levé ruce.

Čistě dekorativně a velmi příjemně působí ex libris *J. J. Vrieslândia* (Výmar), hledaného ilustrátora německého, z jehož prací dýše neobyčejně umělecké citění a zvláštní delikatesa. Oba tuto vyobrazené listy jsou ať myšlenkově nebo technicky stejně dokonalé kvality a patří k nejlepším značkám erotickým (257, 279).

Ne méně zajímavými jsou filosofické práce *Kurta Hasenohra* (Lipsko), plné hloubky myšlenek, mohutné obrazotvornosti a uměleckého pojetí, ať jeví se jako věčná píseň kosmická (87) nebo bizzarní nápad, jež autor nazval „Der grüne Faden“ (88).

Za to *Michel Fingesten* (Berlín) pojímá rád erotiku z lehčí stránky a jemný humor, dýšící z jeho listů (69, 70, 71), spojuje se někdy groteskní satirou (278).

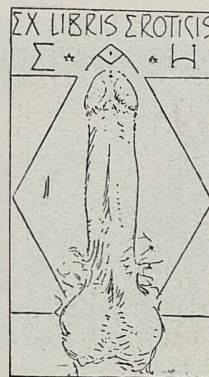
Silnou individualitou uměleckou je *Hans Zarth* (Mnichov), jehož značky, na první pohled až příliš drastické, svědčí o neobyčejně vyvinutém talentu uměleckém a o snaze vyjádřiti erotický účel ex libris co nejvýrazněji a s uměleckým espritem. Proto také všechny jeho značky, ať je to motiv Salome (266), nebo milostný zápas pohlaví (262), nebo symbolický obraz vítězící, ale neřestné ženy s poslušným mužem-pardalem (263), zanechávají v pozorovateli mohutný dojem. Zarth je také tvůrcem drastického ex libris politického (277), jako ironie na poslední válečné poměry, které zůstane jistě ojedinělou a bravurní satirou politickou z doby válečné.

230

Neobyčejně působivou jest knižní značka *Emila Praetoria* (Mnichov) pro Carla Mercka (196). Je to jedno z mála erotických ex libris, která skutečně vystihují účel knižní značky a nedotýkají se vůbec ani tělesných, ani smyslných motivů erotických, postrádá vši banálnosti.

Myšlenkově a invencí nejvíce přibližuje se k ní vlastní značka *Carla Mienzila* (Videň), známého sběratele japonských barevných dřevorytů (164), jehož jiný list pro A. M. Pachingra (165) jest spíše apoteosou

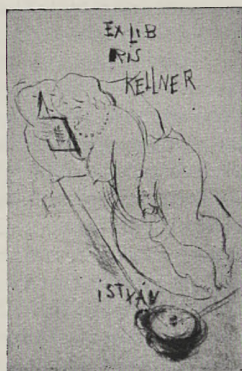
231

plodnosti zrovna tak, jako *Petersenova* značka (185) a ex libris *H. Franze Hiermanna* (Aschbach) pro téhož majitele (103).

Téhož motivu plodnosti užil i *Hans Rixner* (Štýr) na listě 209, reprodukovaného v barevné litografii. Od něho pochází zmíněné již erotické ex libris portretní s podobiznou majitelčinou a erotická značka pro Mary Bayerlacherovou (208), na motiv „Evina jablka.“

Lidská vášeň a touha posmyslném požitku znázorněna jest velmi dobře na ex libris *Georga Erlera* (Drážďany), s nádechem pikanterie (65), a známých dvou výborných grafiků *Alfreda Sodera* (227) a *Fritze Mocka* (Basilej), jehož listy technicky jsou velmi pěkné (168).

Také *K. F. Zähringer* dobře vyjadřuje motivem *Salome* (261) hrůznost lidské vášně.

232

233

234

Zajímavými značkami jsou stylisované erotické výjevy *Hugona Sittla* (Düsseldorf), z nichž první, řešená v elipse, (223), představuje dekorativní výplň s motivem koitu na ornamentálním pozadí, druhá fallický žertík s pěkně řešeným monogramem jména majitelova (224). Obě působí pěkně dekorativně.

Za to až příliš obrazně jeví se jinak švihně kreslené a delikátně podané ex libris *E. Ranzenhofera* (Viedeň) s rázem kresby pro pokoutní časopis (199); druhá z jeho značek jeví ráz ilustrativní (200).

Přítelem symbolismu jest *Max Bucher* (Mnichov), obnovitel ušlechtilého dřevorytu v Basileji, který na ex libris pro *C. F. Schulze-Eulera* dobře vystihuje často chorobnou obrazotvornost mozku lidského (56); v novější době přešel k dřevorytu dekorativnímu, a listy jeho vynikají výraznou, jednoduchou formou.

I Reihold Nägele (Stuttgart) je stoupencem symbolismu; jeho ex libris pro *H. W. Ratha* je záhadnou

a spleťou koncepcí těžko pochopitelných vidin (175); pochopitelnější je jeho značka pro *Leona Wolfa* (176), na níž vtipným užitím jména majitelova zobrazen je ženský sklon k nepřirozeným žádostem smyslným.

Hermann Bauer (Unterhaching) pohybuje se namnoze rovněž v ovzduší chimer. Na ex libris 4 zobrazil nepřirozenou zvrácenost, na značce 6 znázorněna jest neřest ve způsobu květu z genitálií vyrůstajícího, ex libris 5 představuje ženskou smyslnost, jeví se v časté změně mužův jí cele oddaných.

235

236

237

Fritz Gils (St. Gallen) použil za motiv *Medusy* s fallickými vlasy, o níž se bájilo, že kdo se na ni podívá, pohledem jejím zkamení, či v přeneseném slova smyslu, stává se otrokem jejích chtíčů (84). Čistá, ušlechtilá jeho symbolika je značně umírněná, nezapadá do extrémů a nesrozumitelnosti a podává zdravé jádro věci, takže výklad je vždy na první pohled zřejmý. Téměř všechna jeho ex libris jsou figurální a jeví silnou individualitu.

Kubinovi (Mnichov) jest žena Sfigou, t. j. věčnou hádankou, již nikdy nikdo nerozluští (152).

Čistě dekorativní značka Adolfa Odenwalda (183) a Hermana Delitsche (Lipsko) (58) jsou důkazem, jak lze prostou stylisací přispěti k dekorativnímu uplatnění motivů, jež by jinak při častém jich opakování pozbyly účinnosti. Zvláště pěkně působí barevná značka pro Waltera Mendelssohna (58). Delitsch je známý nadaný

kreslič písma a harmonie písma s ornamentem je charakteristickým znakem všech jeho ex libris, jak to vidíme i na tuto zobrazené značce.

Vynikající a svérázný talent je Sella Hasse (Wismar), jenž zhotovil řadu cenných listů, z nichž mnohé dýší dětskou prostotou, jiné zase prozrazují snahu řešiti myšlenky výrazem stylu gotického. Za to čistě naturalistická jest jeho erotická obrazová značka barevným leptem provedená, představující scénu z nevěstince (86).

Rovněž naturalisticky řešeny jsou značky F. Fischla s výjevem skatalogickým (72), Mathildy Ade (Mnichov), známé kreslířky z „Meggen-

dorfer Blätter“ a autorky nekonečné řady humoristicko-pohádkových ex libris, se symbolickým znázorněním obrany ženy před mužskou vášní (1), Cade Langeho (155) se scénou fotografickou, narážkou na zaměstnání majitelovo, který je uměleckým fotografem, R. Sternada (Víděň) s aktem dospívajícího hochy a vrbou, jejíž rozpuknutý kmen představuje fallus a současně cunnus, s remarquem, znázorňujícím erotické vzrušení hochovo (229); jsou to vesměs ex libris, jež vynalezla sběratelská horečka mnohých, pachtících se po obrázcích, nikoli po skutečných knižních značkách.

Velmi nadaným grafikem je R. Keller (Víděň), jehož volné listy grafické, kterými zaplavuje v poslední době veškeren trh umělecký, svědčí o velké zručnosti a uměleckém temperamentu. Bohužel jeho erotická ex libris nedostihují ani z daleka jejich kvality a brilantnosti. Škoda, že nevěnoval těmto ex libris větší péli. Z pěti jeho erotických značek jest 139 myšlenkově nejlepší a působí také pěkně úměrným rozvržením plochy. Na druhém místě možno uvést značku 138 s tančícím ženským aktem. Ostatní tři jsou groteskní fallické emblemy, z nichž prvá představuje kuželník (137), druhá mužský a ženský fallus pod slunečníkem (136) a třetí reprodukci známého vatikánského bronzu „Spasitel světa“ se ženským aktem na rameni (135).

Z nejnovější doby pocházejí čtyři erotická ex libris W. Helfenbeina (Drážďany). Jsou to erotické scény obrazové z tajů sultánova harému (92, 93, 94) a satira na bibliotéku čtenářky v lenošce sedící a čtoucí erotickou knihu (284). Ex libris tato jsou jako obrazy dokonalými výtvoři grafického umění, ale účelu ex libris neodpovídají.

Ekkehard Reuter (Göttingen) zhotovil erotická ex libris dvě, ale nikdo by neřekl, že pocházejí od jednoho a téhož umělce. Kdežto na prvním, plošně řešeném listě (205), vyobrazen je jednoduchými liniemi koitus dvou

238

239

240

241

242

243

Ex libris eroticis Pol. Bonelli

zdravých a silných jedinců smělymi rysy v pěkně řešeném obdélníku, druhé představuje grotesku zidealizovaného dvojčete, sedícího na zrcadle (206), dle všeho beze všech nároků na stránku dekorativní, která je tu úplně opomenuta. Písmo na žádném z těchto ex libris nevyhovuje, poněvadž není řešeno současně s kresbou, ani dobře umístěno.

Žiravou satirou na „vyšší povolání“ vyžilých představitelů „lepší“ společnosti je ex libris *W. Jaeckela*, které mluví beze slov; vyplňuje jinak pěkně obdélník, do něhož je vkresleno (133).

Pěkně řešeným dřevorytovým ex libris známého fallického thematicu je značka *Zdenka v. Srom* (Videň), prozrazující zručného dřevorytce a oduševnělého umělce (228).

V poslední době vynikl v exlibrisové tvorbě také *Georg Gelbke* (Drážďany), jehož humoristické, vtipné značky s tanečnicí, nabodnutou na jednu z písmen jména majitelova (82) a s ženským aktem, sedícím na kupě knih a zahánějícím podivným způsobem dav zevlujících a obtěžujících jej mužů (83) jsou velmi působivé a nakresleny velmi švihně.

Symbolická obrazová značka *M. Berndtové* (Berlín), představující dostaveníčko zamilovaného mladíka (51), je těžko pochopitelná a výtvarně slabá, za

to však obraz vepře s nevěstkou na zádech hřbetě na ex libris *K. Skaly* (Berlín) je až příliš výmluvným symbolem směru, který zoveme pornografií (225).

K pohlavním zvrácenostem se vztahující ex libris *C. P.* pro Knuta Reila se skupinou homosexuálních mužů (184) je obrazová skizza, nečinící nároků na dekorativní výzdobu knihy; ex libris *L. M.* pro H. M., na němž je zobrazen ženský akt s důtkami v ruce jako narážka na flagelantismus, obklopený pitvornými postavami (156) je pěkný list jak po stránce výtvarné, tak i účelné; obsahuje věnování: „Priapo optimo, maximo.“

Personifikaci erotické literatury je ženský akt z knihy vystupující, řešený dekorativně v obloukovité klenbě, na jejíž sloupech umístěny jsou fallické emblemy; značku navrhl sám majitel *Artur Wolf* (Videň) a provedl Bayros (42). Je to asi první ex libris erotické, pocházející z rukou Bayrosových.

Ex libris *H. H. Walthera* (Giessen), představuje spící dívčí akt, na jejíž vlnách kochá se hlava moderního Fauna (258). Pěkné elipsovité vyřešení motivu s písmem, tvořícím s kresbou příjemně působící celek, činí list vkusnou knižní značkou.

Konečně jest se ještě zmíniti o ex libris *J. Hajduka* (Berlín), které není sice kresleno pro knihy erotického obsahu, ale vztahuje se na erotiku svým velmi vtipným a humoristickým vyobrazením samého majitele dra. Bruna Sklarka, lékaře pohlavních nemocí, vedoucího za ucho křičícího a zpěčujícího se Amora k operaci, poněvadž ulovil si při svých spádech někde galantní nemoc. Ex libris toto je jak myšlenkově, tak i kresebně jedním z nejpěknějších knižních značek (85).

Dvě symbolická ex libris *Karla Huloffa* s vyobrazením mateřského štěstí (132) a smyslné ženy (131) jsou slabými výtvary jak po stránce umělecké, tak i technické.

Z diletantů vyleptal *M. M. von der Heyden* (Berlín) více erotických listů, z nichž však uměleckým požadavkům vyhovuje pouze 96 přes to, že akademická pósovitosť ženského aktu, věčícího sošku Priapovu jest obrazu na újmu a 102, řešený na thema: „Mortem vincit voluptas“. Případně eliptické orámování prvé značky činí obrázek teplejším i účelnějším. Z ostatních obrazových listů, označených hesly „Madame, est servie“ (101), „Comtesse de Lesbos“ (100), „Klein aber mein“ (99) a tři podobného genu (95, 97, 98) číší až příliš diletantism.

Moravský rodák z Brna pocházející, nyní v Mnichově žijící, jest architekt, malíř a básník *Emil Pirchan*,

244

245

246

247

jehož mladistvý talent dal podnět k výtvorům mnoha zdařilých plakátů, ilustrací, celé řady listů užité grafiky a ex libris. Kdo nepovažuje klišé jen za pouhý sběratelský a výměnný materiál, ale dovede dobrý, zinkografickou technikou zhotovený list stejně oceniti jako ex libris původní grafiky, tomu jistě zalíbí se drobné kresbičky Pirchanovy, provedené prostě, s náležitým střídáním a využitkováním ploch, působící harmonicky svou uceleností černobílého rozčlenění, jež mohou býti namnoze vzorem pravé knižní značky. I dobré a správné písmo na jeho listech působí velmi dobře, tvoříc s kresbou ucelený obraz. Jeho erotický list pro Theodora Lobmayera (195) je velmi vkusnou hříčkou dekorativní, dyšící jemnou erotikou.

248

Z německých umělců v Čechách žijících zúčastnili se tvorby erotických ex libris *Erdmann Rule* (Praha) a *Ant. Hofbauer* (Budějovice). Rulova značka pro L. Zelleru (218), působící dojmem dřevorytu, ač nepůvodní myšlenkou, jest přece pěknou a vkusně ucelenou knižní výzdobou. Hofbauer vyryl do dřeva a vyleptal v mědi velkou řadu erotických listů, které však zůstaly pouhými návrhy; k vůli charakteristice vyobrazeny jsou tu tři ukázkové značky, jejichž vtipné nápady zasluhují pozornosti. První dvě řešeny jsou na též motiv: chlipná žena očekává ukojení v prvním případě okřídleným fallem (124), ve druhém fallem

249

v podobě aeroplánu (123). První, dřevorytová značka je rozvržena úměrněji nežli druhá, a proto také celek její působí mnohem lépe. Dobře působí i list třetí (125). Všechny tyto tři značky jsou pěkné, třetí nejúčelnější.

Francouzských erotických ex libris je celkem málo. U nás známy jsou toliko tři listy, z nichž na prvním místě sluší uvést značku *Henry Andrého* (Paříž) s erotickou scénou slepice s kohoutem a měsíčkem, zakrývajícím rozhorlenou tvář slunce (3). Henry André patří jinak k nejpłodnějších francouzským exlibrisovým umělcům poslední doby. Rodem jsa Němec, jmenoval se původně Schulz. Je horlivým propagátorem techniky „černobílé“, která nenalezla však přes to ve Francii dosti půdy; ale i v rytině podal pěkné výtvoř. Ex libris jeho nejsou sice rovnocenná, ale většina jich je zdařilá, zvláště tam, kde dovedl uplatniti svůj talent ornamentální. Zmíněné erotické ex libris pro Couranda de Cognac je velmi pěkným dokladem účelné knižní značky.

Ex libris *René Préjelana* (Paříž) je sice švižně kresleno, ale spíše scénickým obrázkem nežli dekorativní ozdůbkou (197). Nejslabší je ex libris *René Wienera* (Nancy), jež nakreslil pro sebe (260).

250

Belgie může býti právem hrdá na svého moderního grafika *Armanda Rassenfosse* (Lutych), jehož práce v jistém směru blíží se značně Ropsovým a vynikají nejen myšlenkově, ale i životností postav, ladnými liniemi a technickým provedením. I erotická jeho ex libris dyší zvláštním kouzlem a virtuózním podáním. Zvláště lept pro Dra. J. Klübra (274), se satyrem a ženským aktem je mistrným dílem na poli erotickém a podán s průhlednou tendencí dokonalého umělce. Toliko s jemným nádechem erotickým podány jsou listy pro Etienne Kellnera (201) s dívčím aktem, tančícím na knize, a pro A. M. P. (202) s rovněž tančícím satyrem. — *E. H. Tielmanns* (Bruxelles) je už

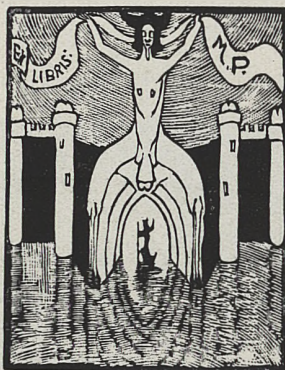

251

povrchnějším jak v koncepci, tak i v kresbě a technice, ačkoliv list jeho pro Constance R. (244) s dívčím aktem a růžemi ověnceným fallem působí dekorativně dobře.

Z Holanďanů dlužno zmíniti se rovněž o jednom umělci. Je to *Rembrandt Harmensz van Rhyn* (Amsterdam, 1606–1669), nejslavnější holandský mistr XVII. věku, jehož díla uchvacují svou živostí mnohdy více nežli práce Dürerovy a Michelangelovy. Rembrandt byl malířem zářícího světla, koloristou, jakých nalézáme

málo v dějinách umění. Nepřekonatelným zůstal v pracích svých leptem provedených, v nichž mluví k divákovi daleko intimněji nežli Dürer a v nichž dospěl k nejvyšší dokonalosti umělecké, jaké kdy bylo dosaženo. Rembrandt byl samotářem, obírajícím se nejraději sám sebou, svými myšlenkami, a odtud také tolik jeho autoportretů, portretů jeho ženy Saskie a nejbližších mu lidí. Vyryl i řadu erotických, zcela intimních listů: *L'espiègle, Le lit à la française, Le moine dans le blé (184), Le vieillard endormi, L'homme qui pisse, La*

252

253

254

femme qui pisse (184), Jupiter et Antiope, Joseph et la femme de Potiphar. Posledních dvou použili Vojta Perner a Richard Sladký (203, 204) k erotickým ex libris tak, že připojili k leptům prostě nápis a svá jména, a ještě k tomu typy ke kresbě se nehodícími. Způsobu tohoto nelze schvalovati, poněvadž není-li kresba myšlena a provedena už jako ex libris v jistém vztahu k osobě majitelově nebo ke knize, resp. k jejímu obsahu, zůstává pouhou ilustrací, která s ex libris nemá ničeho společného. Mnohým mohlo by se zdáti podivným, že i umělci takoví, jakým byl Rembrandt, sahali k motivům čistě erotickým. V každém uměleckém období bývají však chvíle, kdy smělost v erotice překračuje obvyklé meze předpisů mravnostních a dere se mimoděk do popředí jako vše ovládající přirozená síla, jako „elementární zákon života“, jemuž je všechno lidstvo podrobeno. V takových dobách ani ti největší umělci nedělají si svědomí z toho, zobrazí-li kus životní pravdy, vyvrané ských. Ex libris jeho působí zvláště gracesní symbolikou, plnou hlubokých myšlenek a bohaté fantasie, jakož i individuálním svérázem, jímž razí si cestu na své umělecké dráze. Erotické ex libris jeho známo je pouze jediné pro A. W. (52), symbolický list s kostlivcem, držící v rukou bublinu s líbajícím se párkem. - Italský mystik *Mario Reviglione* (Turin), zaujímající v moderní umělecké obci italské zvláštní, od ostatních umělců

255

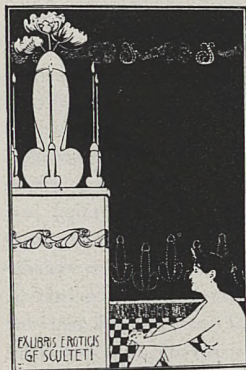

256

Z italských umělců vynikl v erotice nejvíce *Alfonso Bosco*, jeden z nejvýznamnějších mědirytců ital-

úplně odlišné místo, vyznamenává se charakteristikou, lehkou technikou a způsobem vyjadřování, jaký vidíme u Beardsléye. Původně ryl ponejvíce do dřeva, nyní zabývá se jen štětcem a pouze tu a tam kreslí ex libris, jež jemným a elegantním provedením podobají se anglickým rytinám, ač mají zcela italský charakter. Ženský akt na jeho značce pro L. A. R. Opizzoniho (207) je toho dokladem. - *P. Antonio Gariazzo* (Turin) piemontský talentovaný malíř, jenž se vrhl s mladistvým nadšením na leptání, vyryl více ex libris, zejména pro advokáta *Edgarda Rodinu*, jemuž zhotovil i erotický list (77), který však až na mírně erotické pojetí, jímž vyjádřen jest

ideál lásky v přírodě sluncem ozářené, neodpovídá svým až příliš obrazovitým provedením účelu a významu ex libris. - Zajímavým jest též hrabě *Buonaccorsi* (Berlín), jenž vytvořil pro dra Seppa Klübra ex libris, který patří k lepším značkám toho druhu (57) a přes silně erotické pojetí vyhovuje svým plošným, skizzovitě podaným zobrazením velmi dobře dekorativnímu účelu knižní značky. - Architekt *E. Ballatore di Rosana* (Turin) je švihný kreslíř, ale list jeho budí dojem neucelenosti a roztržitosti. Pro L. A. R. Opizzoniho nakreslil dva

257

258

259

erotické listy (216, 217), intimní scény s psem, z nichž prvému je značně na úkor znak s příliš těžkopádným nápisem pod obrázkem umístěný, druhý zatěžuje až příliš ornamentální část pod obrázkem. - Advokát *Edgardo Rodina* (Janov), známý sběratel a nadšenec exlibrisový, nakreslil erotické ex libris pro L. A. R. O. (210), myšlenkově dobré, ale s málo vkusným orámováním; kresba představuje „Ledu s labutí“. Druhé jeho ex libris (74) je reprodukce obrazu italského mistra *Marc Antonia Franceschiniho* (Bologna, 1648-1729), jehož originál „Omnia vincit Amor“ uschován jest ve florencké pinakotéce. - Méně významná je značka *Serrova* (Bologna) pro Gino Sabbatiniho (222), jejíž kresba - erotická scéna dvou milenců - je na první pohled nesrozumitelným rebusem, umístění její v trojúhelníku naprosto nemožné a celkový vzhled po stránce dekorativní uměleckým požadavkům nevyhovující. - *V. Di.* užil k námětu pro erotický list L. della Fontana scény z ráje - bez Adama - patrně jako symbolu ženské smyslnosti. Značka tato jest sice dobrá, ale vadí jí heraldický přídatek v levém rohu (59).

Španělsko nevykazuje rovněž velký počet erotických značek. Nejlepší z nich vyleptal akvaintovou technikou *Luis Garcia Falgás* (Barcelona), jehož práce na poli exlibrisovém velmi se cení a patří skutečně namnoze k nejlepším listům španělským vůbec. Vynikají

260

gášovy, ačkoli myšlenkově, zvláště značka 50 pro Josepha Monsalvatje je velmi vtipným a případným řešením moci i síly ženského vykořisťování mužské smyslnosti. U obou listů vadí nepřiléhavé nápisy, jejichž písmo kalí úplně celkový dojem. - List *J. Julibertův* (?) spíše odpuzuje svým drsným naturalismem (135), s jakým podána je postava nevěstky, a vymyká se tudíž rovněž účelu knihu zdobiti. Lepší a vhodnější je ex libris *Ed. Molase* (Barcelona), které nakreslil pro Gras Vilu, zobraziv ležící ženský akt, na jehož tváři a pohybu rukou je patrný účinek četby erotické knihy (169).

myšlenkově, kresebně i technickým provedením. Oba jeho erotické listy (66, 67), řešené plošně a působící velmi dobře dekorativně, jsou velmi krásnou ukázkou účelného ex libris a jemné, s pravým uměleckým vkusem podané erotiky. *Joseph Berga-Bouda* (?) je v pojetí už daleko drastičtější a také ani jeden z obou jeho listů (50, 282) nepůsobí tak dekorativně jako značky Falgásovy.

Maďarská erotická ex libris nevyznamenávají se většinou specificky maďarskou svérázností. Jedině Gara, Aiglon, Medgyes, Szenes a poněkud Kellner zachovávají svůj maďarský ráz. *Arnold Gara* (Budapešť) přes to, že už před lety snažil se uplatnit jako exlibrisový umělec, nevzbudil listy svými větší pozorností, nevykořistiv náležitě svých schopností, a proto také není vidět ani v jeho značkách vzestupu. Erotická značka jeho pro Leona Szemereho (76) je však pěknou ukázkou dekorativní výplně, jistě lepší nežli je list pro George Florence (75), jehož symbolism je nesrozumitelný a písmo málo vhodně řešené. - *Atila Aiglon Sassy* (Budapešť) má rovněž svůj samostatný styl; listy jeho patří k dobrým, ačkoli upadají do manýry často dosti fádni. Erotická jeho značka pro dra Kamilla Reutera (2), znázorňující rozsévání jedu (blínové plody) špatné lekтуры, vystihuje dobře knihu skutečně zdobiti. - Ex libris *Audora Szenesa* (Budapešť), na němž znázorněn jest účinek lascivní četby (232), je spíše skizzou zrovna tak jako všechny jeho leptané práce, vyznačující se asi zámyslnou povrchností a zkresleností. Není na něm ani stopy po snaze dekorativní a také písmo ke kresbě přičleněné svědčí o nepřilíh vyvinutém smyslu pro harmonii a delikátnost.

Všechna ostatní erotická ex libris maďarská odchyľují se od těchto svým všeevropským rázem. Značka *Viktora Belányiho* (Budapešť), představující obnaženou dívku, prohlížející si grafický list (45) nebyla by ani sama o sobě erotickou, kdyby nevyjadřovala remarkou nad kresbou to, co dívka na obrázku pozoruje; jde tu tedy o rafinovanou erotiku, jejíž účinek je jistě velmi dobrý. - Příjemně působí na oko měkká technika *Istvána Prihody* (Budapešť). Značka jeho (198) je směle a virtuózně načrtnuta a nádech silně akcentované erotiky uplatňuje dobře význam a účel kresby, takže lze list tento počítati k dobrým značkám tohoto druhu. - O ex libris *Gustava Dirnera* (68), jejímž autorem jest *Géza Farago* (Budapešť), jeden z nejpopulárnějších maďarských plakatistů, bylo již zmíněno, že nepatří sice mezi speciálně erotická ex libris, ale svým vtipným sujetem prodejné dívky shlížející se v zrcátko a nedbající, že v pozadí číhá na ni smrt s kosou, přec jen patří do tohoto oboru. Značka tato jak myšlenkově, tak i technicky je dokonalým uměleckým výtvozem, svědčícím o virtuózitě autorově, s jakou dovede zacházeti s ryjeckou jehlou. - *Michael de Zichy* (Budapešť, 1827—1906), slavný mistr maďarský, zakladatel malířské akademie budapeštské, dvorní malíř a osobní přítel cara Alexandra II., proslul svými obrazy a ilustracemi k dílům Byronovým, Lermontovým, Petöfiho atd. Byl miláčkem žen, zejména na petrohradském dvoře carském, a autorem

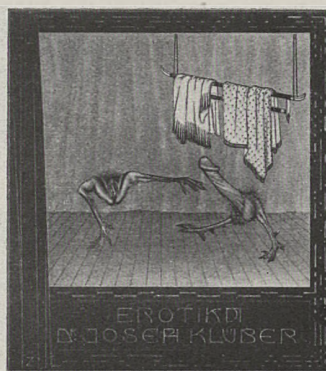

263

několika cyklů erotických kreseb, v kterémžto oboru připomíná Ropse a Goyu. Z přítomných dvou erotických ex libris nezdá se ani jedno býti kresleno jako knižní značka. Ex libris 264 je jistě kopie kresby z erotického cyklu „L'Amour“ (185), značka 265 je dle všeho některá z četných jeho studií, k níž přidán je dodatečně nápis a jméno majitelovo. Kopie prvá nezdá se býti prací Zichyovou, nýbrž někoho jiného. Reprodukce kresby druhé je zřejmou vlastní jeho prací. - Lept *Jenö Kováče* (Budapešť), znázorňující ženský akt a květ lilie s pestíkem podoby fallovité (150) jako obrazový nevyhovuje plně svému účelu. Za to značka *Lájoše Náдора* (Budapešť)

261

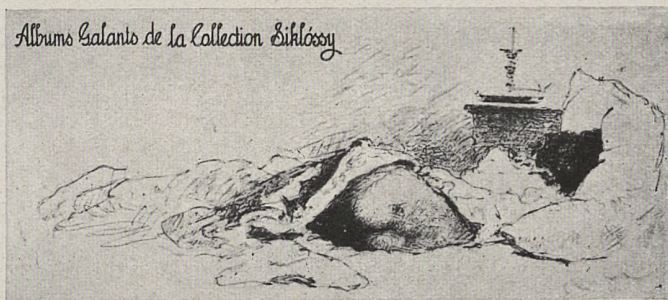

262

264

pro dra Hollaendra (174), představující vtipné spojení fallu s ženskými rodidly ve způsobu listnatého tropického stromu s ovocem, zasazeného do země, jest vhodnou dekorativní značkou knižní. Eliptické doplnění kresby vhodným písmem zvyšuje dekorativní ráz obrázku. - Vzorem neucelenosti a roztržitosti kresby, jaká nemá býti, jsou ex libris *Ferd. Honsiho* (Budapešť) a *O. Mucka* (?). Prvé z nich (126) může býti i vzorem nedostatku myšlenky a vtipu, neboť pouhé nahromadění nahoty bez ladu a skladu v erotickém rozvášnění, není ještě vhodným theme-tem k luštění erotické značky, zvláště když ani dekorativní stránka a správnému rozvržení plochy není dbáno. Druhá dvě (172, 173) prozrazují aspoň vtipnou myšlenku. - Symbolický list *Erdera Vilmóse* (Budapešť), jehož vzorem byl dřevoryt Hanse Baldunga „Aristoteles a Fylis“ z r. 1575, představující ženský akt s bičikem a hruškou, jedoucí na nahém starci (64), nevystihuje dobře vztah svůj k erotické knize, stává se takto pouhou hádankou. - Posledním z umělců, kteří nakreslili erotická ex libris, je *Stephan Kellner* (Budapešť), nyní majitel uměleckého závodu v Budapešti, jehož ex libris (141) prozrazuje typ maďarských značek, ale podán jsa až příliš skizzovitě a bez ohledu na správné rozřešení prostoru a dekorativní stránku, vymyká se nadobro požadavkům knižní značky vůbec. Podobným výtvo-rem je ex libris 140, jež i myšlenkově svědčí o neporozumění účelu erotické knižní značky. Ex libris 142 a 143, představující glorifikaci neřesti, jsou rovněž pouhými obrázky pro ilustrovaný časopis.

265

Z amerických erotických ex libris zřejmě je střizlivost. Jak z listu *Ismaele Smitha* (New-York), tak i ze značky *Wilbura M. Stoneho* (New-York) viděti, že pověstná americká nedůtklivost ve směru erotickém uplatňuje se i zde, leč ne ke svému neprospěchu. Prvá značka (226) řešena je na často vyskytující se thema „Ledy s labutí“ a je velmi vhodným dokorativem knihy. O Stoneově ex libris (273) byla již zmínka. Ex libris toto vyhovuje úplně i po stránce dekorativní zvláště proto, že písmo jeho přimyká se těsně a velmi vhodně ke kresbě, s níž tvoří jako mimovolná výplň pozadí pěkný celek. —

Ke konci lze říci ještě jenom tolik, že erotické ex libris je jako výplod nejnovější doby teprve v začátcích, takže typ a forma jeho není samozřejmě ještě ustálena. V jakém směru vyvine se dále, o tom nelze dnes usuzovati. Přes to, že vládne v něm chaos a mnohé neodpovídá ani knižním ani uměleckým požadavkům, zůstanou erotická ex libris nynější nejen zajímavým dokumentem doby, v níž se zrodila, ale i vítaným a hledaným materiálem těm, kdož projeví snahu pokusiti se o vytvoření pravé, vhodné dekorativní knižní značky erotické na základě toho, co dosud bylo vytvořeno. Chtěje zachovati tento materiál, z něhož jistě mnohé listy upadnou brzy v zapomnutí a nebude jich lze vůbec dosíci, pokusil jsem se sestaviti tuto monografii ve snaze, aby byla co nejúplnější. Přes to nepodařilo se mi získati vše, poněvadž mnohá erotická ex libris zůstávají majitelem utajena a celá řada značek novějších dostala se mi do rukou až po odevzdání rukopisu do tiskárny, takže nebylo jich lze ani reprodukovati, ani do textu zařaditi; jsou však uvedeny v soupise na konci textu.

POZNÁMKY

1. „Philobiblon“, Londýn, 1832, 8° (J. B. Inglis).
2. Vyšla v Paříži u Serého 1851-53 v 6 sv. v 8°. Německé překlady: „Geschichte der Prostitution“ (přel. Ad. Stille a B. Schweigger), asi 1900, 6 sv., v. 8°; týž 1902; týž 1914, lex. 8°. - Český překlad vyšel roku 1904 v 6 dílech u Fr. Radouška v Uh. Hradišti v lex. 8°.
3. Byly vydány v Paříži u Martinona 1854 ve 2 sv. v 8°, po druhé v Bruselu 1854 v 8° s 20 rytinami, po třetí tamtéž ve 4 sv. ve 12° s ilustracemi.
4. Giovanni Boccaccio (1313-1375), jeden z trojhvězdi literatury italské, napsal více spisů, z nichž však největší sláva a pověstí dobyl mu „Decamerone“, vytištěný po prvé r. 1471 v Benátkách ve fol. - První německý překlad pod titulem „Hie hebt sich an das pūch vo' / seinem meister In greckisch / genant decameron, daz ist cen / to novelle in welch Vn' hun / dert histori oder neüe fabel in / teutsche Die der hoch geleerte / poete Johannes boccaccio ze li / ebe vnd früntchafft schreibet / dem fürsten vnd principe gale / otto“ vyšel asi r. 1472 v Ulmě v překladu Heinricha (Arigo) Steinhoewela s 3 dřevoryty ve fol. Vydání toto počítá se mezi největší rarity. Od té doby přeložen byl do němčiny ještě mnohokrát, jakož i do všech téměř jiných jazyků. Nejvzácnější a nejhledanější jsou vydání z roku 1782-84, 1843. Český vyšel po prvé r. 1881 v překladu F. Karafiátové u Al. Hynka v Praze a r. 1898 u téhož v překladu J. J. Benešovského-Veselého, ale oba překlady jsou velmi chatrné, poněvadž je v nich setřeno s novel všechen básnický pel, jímž právě honosí se originál. R. 1923 začal vycházeti nákladem J. Živného v Praze první úplný a věrný překlad od Arnošta Procházky. Německý překlad byl r. 1864 konfiskován zemským soudem ve Vídni, r. 1889 v Opavě a r. 1889 ve Lvově.
5. Pietro Aretino (1492-1557), slavný i pověsný básník, nejsilnější erotik italské renesance. Žil u dvora papeže Lva X. (1513-1521), jenž objednal si u slavného mistra Giulia Romana 16 kreseb erotických. Romano je nakreslil a odevzdal Marcantoniovi Raimondimu, aby je vyryl do mědi. Zatím Lev X. zemřel a po něm nastoupil Kliment VII., jenž r. 1524 rozkázal mědirytiny Marcantoniovy, plotny i otisky zabavit a vinníky potrestati. Giulio Romano zatím odcestoval do Mantovy, čímž ušel trestu. Marcantonio byl zatčen a uvězněn, ale Aretino se ho ujal a pomocí kardinála Ippolita di Medici vymohl mu u papeže odpuštění; byl však mědirytinami tak nadšen, že zbásnil k nim 16 sonetů jako doprovod. Byl-li Aretino za to papežem potrestán vypovězením z Říma, jak se tvrdí, nelze dokázati; má se však za to, že se tak nestalo. Jisto jest, že původní kresby Romanovy, resp. mědirytiny i s plotnami zmizely; zachovaly se toliko Aretinovy „Sonetti lussuriosi“, vysvětlující kluzké obrazy Giulia Romana. V novější době (1907) vydáno bylo sice ve Vídni u C. W. Sterna „16 Zeichnungen zu den wollüstigen Sonetten des Pietro Aretino“ jako soukromý tisk, ale není prokázáno, jsou-li reprodukce totožné s rytinami ze XVI. století. Aretino za své sonety zván byl od svých vrstevníků „il divino“ (božský). „Sonetti lussuriosi“ vyšly v německém překladě dra H. von Semmerring r. 1907 v Berlíně v 8° pod titulem „Die wollüstigen Sonette des Göttlichen Pietro Aretino“, ale jen ve velmi omezeném počtu výtisků. Kromě „Sonetti lussuriosi“ napsal Aretino ještě více jiných kluzkých spisů, z nichž důležitý jsou především „Ragionamenti piacevoli“, lascivní dialogy, namířené hlavně proti kněžstvu, které přeloženy byly po prvé do němčiny Fernandem Xuaresem asi roku 1665 pod titulem „Italiänischer Huren-Spiegel“ a vyšly v m. 8°. Týž překlad vyšel i r. 1672 v Norimberku v 4°. V nejnovější době vydány byly r. 1903 pod názvem „Die Gespräche des göttlichen Pietro Aretino“ v překladu H. Conrada ve 2 sv. v Lipsku nákladem Inselverlagu, s iniciálkami M. Behama v 8° ve 850 výtiscích, a „Dichtungen und Gespräche des Göttlichen Aretino“ v překladu téhož v Brixenu r. 1904 v 8° jako soukromý tisk. Roku 1907 vyšly v Sieně (?) „Geschichten aus Aretino“ s 15 ilustracemi Bayrosovými (ps. Choisi Nerac) a portretem Aretinovým dle Tiziana ve v. 8° od téhož překladatele. „Die Gespräche“ obsahují toliko Aretinovy „Ragionamenti“; v „Dichtungen“ jsou zařazeny „Die wollüstigen Sonette, Die Fahrende Hure, Gespräche der Maddalena und Giulia über die verschiedenen Arten der Liebe oder „Puttana errante“, a „Der Zoppino“.
6. Lord Byron (1788-1824), „Don Juan“ vyšel po prvé v Londýně r. 1820-1824; první německý překlad od O. Gildemeistra vyšel v Bremách r. 1845 ve 2 svazcích v 8°, český překlad od V. A. Junga u J. Otty v Praze r. 1904 v 8°.
7. J. W. Goethe (1749-1832), „Das Tagebuch“ vyšel po prvé r. 1810 v 8° jako soukromý tisk ve 24 osmiřádkových strofách s mottem: „Alia tenui; sed iam quum gaudia adirem, Admonuit dominae deseruitque Venus“. Čtvrté vydání bylo roku 1880 ve Vídni konfiskováno. Pěkné vydání vyšlo též r. 1904 v Lipsku u A. Weigla v 8°.

8. Guy de Maupassant (1850-1893).
9. John Cleland (1703-1789), „Memoirs of a woman of pleasure“, vyšly po prvé ve 2 sv. v Londýně u G. Fentona r. 1749 ve 12⁰ s 13 mědirytinami. - Německý překlad pod titulem „Die Memoiren der Fanny Hill“ (přel. Erich Feldhammer) vyšel ve 2 sv. se 2 titulními dřevoryty a 6 barevnými obrázky Bayrosovými ve Vídni u C. W. Sterna r. 1906 („Paphos, im Jahre der Cythere“) v m. 8⁰ v 800 subskribovaných výtiscích. Rovněž jako soukromý tisk vyšel spis tento pod titulem „Fanny Hill oder Geschichte eines Freudenmädchens“ v překladu dra M. Insenbiela (R. Fiedlera) r. 1906 v 8⁰; vydání toto bylo roku 1906 konfiskováno. Mimo to vyšel spis tento ještě několikrát, ale v chatrných překladech.
10. Honoré G. R. comte de Mirabeau (1749-1791), „Le Libertin de Qualité, ou confidences d'un prisonnier au Chateau de Vincennes“, 1783, 8⁰, 8 obr.; teprve druhé vydání z r. 1865 má titul: „Le Libertin de Qualité, ou Ma Conversion“, 12⁰. Mirabeau napsal totiž knihu tuto za pobytu svého ve vězení vincennském. - První německý překlad vyšel r. 1906 jako soukromý tisk pod titulem „Meine Bekehrung“ ve sbírce „Dokumente zur Sittengeschichte der Menschheit“ (přel. dr. Franz Deditius) v Berlíně u W. Schindlera v 8⁰ v 500 výt.
11. Rétif de la Bretonne (1734-1806), „L'Anti-Justine, ou Les Délices de l'Amour. Par M. Linguet (= Rétif), av. au et en Parlem“. Epigraf: „Casta placent superis. - Manibus puris sumite (cunnos)“. Paříž, 1798, 2 sv., 60 ilustrací, 8⁰. Druhé vydání vyšlo v Amsterdamě roku 1798-1864 se 14 rytinami, třetí a čtvrté v Londýně 1904. - Německý překlad vyšel po prvé r. 1906 pod titulem „Anti-Justine“ v překladu dra Martina Insenbiela (R. Fiedlera) jako soukromý tisk ve sbírce „Das Geheimkabinett. Eine Sammlung seltener Erotica und Curiosa aller Zeiten und Völker“, v 8⁰ ve 400 výt.
12. Titus Petronius Arbitr byl skladatelem satirického románu z doby Neronovy. Dle všeho je totožný s Gaiem Petroniem, pověstným labužníkem a mistrem v umění nejráfinovanějšího požitkářství všeho druhu. Román jeho, nadepsaný „Satirae“, obsahoval 20 knih, ale nezachoval se nám v celku, nýbrž jen v několika zlomcích, z nichž největší je t. zv. „Coena Trimalchionis“, pocházející z 15. a 16. knihy. Ličí se v ní soukromé scény vrstevníků, ilustrující přepych, nádheru, nevкус, pokleslost mravů, pohlavní a rozkošnický život tehdejší. - Německy vyšla kniha ta nejprve pod názvem „Begebenheiten des Enkolp. Aus dem Satyricon des Petron“, v překladu W. Heinseho roku 1773 v 8⁰. Tento první překlad je velmi hledaný a vyskytuje se velmi zřídka. Pod tímto i jinými tituly vyšlo několik vydání, poslední roku 1904 v Insel-Verlagu v Lipsku ve 140 výtiscích v 8⁰. Německé vydání z r. 1909 obsahuje 6 erotických kreseb Fr. Christopha, vydání z r. 1796, přeložené A. Gröningem, bylo dle sdělení justičního rady G. Graveho příbuzného překladatelova, rodinou Gröningovou celé skoupeno a z rozhořčenosti nad obsahem knihy spáleno na hranici. Pěkné české vydání vyšlo pod titulem „Petroniovy Satiry, pokud se zachovaly v rukopise leidenském, bernském a trogirském, obsahující z celého díla zlomky knih XV. a XVI. a vypravující „Příhody Enkolpiovy“, u L. Bradáče v Praze r. 1923 v 8⁰ v překladu Karla Hrdiny. I „Hostina u Trimalchiona“ vyšla v českém překladě Fr. Šebely a Ad. Veselého roku 1908 nákladem L. Veselého v Praze, po druhé r. 1913 u Adolfa Perouta v Mor. Ostravě v 8⁰.
13. Horatius Quintus Flaccus (65-8 př. Kr.), satirický básník římský, kárající současnou dobu. Velkou část jeho erotických básní přeložil do němčiny Joachim Meier von Perleberg (1661-1732). V českém vydání básní Horatiových v překladu O. Jiráni básně erotického obsahu jsou vypuštěny.
14. M. Valerius Martialis (44-104 po Kr.), proslulý římský epigramatik, od něhož zachovalo se 14 knih epigramů; každá kniha má průměrně 100 epigramů, k nimž spisovatel bral látku ze života, neštitě se ani těch nejhnusnějších jeho stránek, takže ličení jeho je značně kluzké, zejména v knize 11. Epigramy jeho jsou neocenitelnou pokladnicí kulturně historických dokumentů doby staré. Vyšly po prvé pod názvem „Epigrammata“ v Římě asi r. 1471 ve 4⁰, pak 1515, 1547 atd. Vydání z r. 1701, Amsterdam, u G. Gallata, 8⁰, obsahuje přídavek „Obscoena“. - Německých edicí je několik. Nejúplnější zní „Des Marcus Valerius Martialis Werke“, přeložil dr. Willmann, Kolín, u P. Schmitze, 1825, 8⁰. Do češtiny přeložil některé z epigramů F. L. Čelakovský.
15. Aristophanes, slavný básník řecký (450-380 př. Kr.), složil 54 komoedie, z nichž jsou známy tituly 43. Celých dramat zachovalo se 11, zlomků 968. Značně erotikou je jeho „Lysistrata“, která vyšla anglicky s 8 ilustracemi od A. Beardsleye jako soukromý tisk. Německý a anglický překlad vyšel pod titulem „Lysistrata“ s těmitéž ilustracemi roku 19?? jako soukromý tisk, český překlad pod názvem „Lysistrata, komoedie Aristofanova“ v překladu Aug. Krejčího roku 1911 v Praze v „Bibliotéce klasiků řeckých a

- římských“ (sv. 19.). Pařížské vydání ilustroval Fr. Kupka. L. Bradáč na Král. Vinohradech vydal r. 1921 Beardsleyovy ilustrace k „Lysistratě“ v albu.
16. Lucian (Lukian), řecký rhétor a sofista ze Samosaty v Syrii (125-190 po Kr.). Zachovaly se po něm 82 spisy, z nichž nejznámější jsou jeho erotické „Hovory prodávajících“, jež vyšly německy pod titulem „Hetärenengespräche“ (přeložil Wieland), Lipsko, asi 1870, 12°, po druhé vyšly v překladu Franze Bleie r. 1906 v Lipsku u Julia Zeitlera s 15 kresbami G. Klimta jen pro subskribenty ve 450 výtiscích. Mimo to otištěn byl německý překlad „Die Lesbierinnen“ v časopise „Der Amethyst“ r. 1905 na str. 14-16. Český překlad pod názvem „Lukianovy Hovory prodávajících“ vyšel r. 1900 u Al. Hynka v Praze v překladu Jana Hraše v 8°. Spis tento patří k nejlepším dokumentům, ličícím antické mravy.
 17. Eduard Fuchs (nar. 1870) sepsal a vydal: „Illustrierte Sittengeschichte vom Mittelalter bis zur Gegenwart“, Mnichov, Alb. Langen, 1909, 3 sv., 4°, obsahující přes 450 ilustrací a asi 60 příloh, sestávajících ze vzácných a nejkrásnějších dokumentů k dějinám mravnosti od polovice XV. stol. I. díl pojednává o době renesanční, II. díl obsahuje „Die galante Zeit“ a III. „Das bürgerliche Zeitalter“. Ke každému dílu vyšel doplněk jako soukromý tisk pro učence, sběratele a bibliofily, v nichž jsou obsaženy reprodukce erotických kreseb a obrazů, jichž nebylo lze z pochoptitelných příčin veřejně vydati. Mimo to vydal roku 1904 v Berlíně u H. Hofmanna & Comp. jako soukromý tisk ve 4° „Das erotische Element in der Karikatur. Ein Beitrag zur Geschichte der öffentlichen Sittlichkeit“ se 202 ilustracemi a 32 přílohami ve 4°. Velmi důležitý tento spis byl censurou zapovězen, ale zase propuštěn a jest jedním z nejhledanějších nových děl toho druhu. Vyšel i ve francouzském překladě, rozšířený o 30 ilustrací pod titulem „L'élément érotique dans la caricature“, Vídeň, 1906, 4°. - „Geschichte der erotischen Kunst“ jest přepracovaný a rozšířený, soukromý tisk téhož díla s 385 ilustracemi a 36 přílohami; vyšel v Berlíně roku 1908 ve 4°. Pokračování vychází právě u Alb. Langena v Mnichově. - Rovněž zajímavým je „Die Frau in der Karikatur“, Mnichov, A. Langen, 1906 ve 4°, se 446 ilustracemi a 60 přílohami. S Alfredem Kindem vydal u téhož nakladatele rovněž důležité dílo kulturně historické „Die Weiberherrschaft in der Geschichte der Menschheit“, 1913, 4°, se 665 ilustracemi a 90 přílohami ve 2 svazcích, k nimž vydán byl jako soukromý tisk doplněk s 317 erotickými ilustracemi a 34 přílohami.
 18. Dr. Eugen Dühren (pseudonym dra Ivana Blocha; nar. 1872) napsal a vydal: „Der Marquis de Sade und seine Zeit. Ein Beitrag zur Kultur- und Sittengeschichte des XVIII. Jahrhunderts. Mit besonderer Beziehung auf die Lehre von der Psychopathia sexualis“, Berlín a Lipsko, H. Barsdorf, 1900, 8°; konfiskováno v Lublani 1900, v Král. Hradci 1901. - „Neue Forschungen über den Marquis de Sade und seine Zeit“, Berlín, 1904, 8°. - „Das Geschlechtsleben in England“, Charlottenburg, H. Barsdorf, 1901, 8°, 3 svazky. - „Rétif de la Bretonne, der Mensch, der Schriftsteller, der Reformator“, Berlín, Max Harrwitz, 1906, 8°.
 19. Dr. Friedrich Krauss, „Anthropophyteia. Jahrbücher für folkloristische Erhebungen und Forschungen zur Entwicklungsgeschichte der geschlechtlichen Moral“, 10 sv., Lipsko, 1904-1913, 4°. Jsou to ilustrované ročenky, vydávané jako soukromé tisky, obsahující bohatý materiál ke studiím pohlavního života ve způsobu erotické poesie lidové, písní, povídek, anekdot, přísloví, pořekadel, rčení, obyčejů a zvyků, sebraný vynikajícími badateli lidopisnými, lékařskými a právníckými.
 20. Vydává od roku 1899 dr. Magnus Hirschfeld v Lipsku.
 21. Vydavatelem je dr. Friedrich S. Krauss ve Vídni; vycházejí od r. 1906-07.
 22. Německý překlad: „Das Kamasutram des Vatsyoyana. Die indische Arts amatoria“, přeložil Dr. Richard Schmidt, Lipsko, 1897, v 8°; po druhé tamtéž r. 1900, po třetí r. 1907.
 23. Byly přeloženy do všech řečí. První německé vydání neúplné z roku 1706 znělo: „Curieuse Arabische Nächte und Liebes-Händel von einer Sultanin in tausend Nacht-Gesprächen erzehlet“, a vyšlo v Lipsku u J. L. Gleditsche. Byl to však překlad z francouzštiny. První německý překlad původního vydání arabského textu vyšel r. 1837-41 pod názvem „Tausend und eine Nacht. Arabische Erzählungen“ v překladu dra. G. Weila s 2000 ilustracemi a vignetami (dřevoryty) ve 4 sv. ve Stuttgartě, 4°. Ilustrace pořízeny byly dle vydání francouzského. Překlad tento není však rovněž úplný. První úplný překlad německý vyšel r. 1906-13 pod názvem „Das Buch der Tausend Nächte und der einen Nacht“ od Caryho von Karwath v 17 sv. v 8° s erotickými ilustracemi Choisy Le Conin (Franze von Bayros). Této krásné knihy vyšlo jen 520 výtisků jako soukromý tisk, obsahující i erotické povídky, dosud nikdy neuveřejněné, jichž censura by jinak nepropustila. Insel-Verlag v Lipsku vydal rovněž r. 1906-07 nezkrácený německý překlad

- „Die Erzählungen aus den Tausend und ein Nächten“ přeložené F. P. Gravem s úvodem H. von Hofmannsthal a pojednáním prof. K. Dyroffa o původu knihy; vyšla ve 12 sv. v 8°. Čtyři až do r. 1906 nikde neotiskované erotické povídky uveřejněny byly v „Amethystu“ na str. 237-242. - České neúplné a chatrné překlady jsou: „Tisíc a jedna noc. Arabské a perské pohádky“, přeložil Josef Pečírka, 6 sv., 1860-62 v Praze, m. 8° a „Tisíc a jedna noc. Arabské pohádky“, přel. dr. J. Mrkos, ilustroval F. J. Hetteš, Praha, 1922, 8°.
24. Lucius Apulejus (nar. v letech 126-132 p. Kr.), „Metamorphoseon s. de Asino aureo libri XI.“ - Po prvé přeložen byl do němčiny někdy před r. 1500. Překlad nemá titulu, ale končí se slovy: „Hye endet der guldin esel lucium apuleium in kriechischer zungen beschriben darnach durch pogium florentinum in latin transferirt vnd zu letst von niclas von wyle geteutschet“. Z r. 1509 pochází překlad pod názvem „Ein hübsche history von L. Apulejus in gestalt eines esels verwandelt“, 4°. Naposledy vydán byl v překladu W. Löwingra u A. Wolfa ve Vídni r. 1919 pod titulem „Der goldene Esel“ v bibliofilské úpravě s bohatou obrazovou výzdobou od Alexandra Rothauga v m. 4°. Český překlad vyšel r. 1924 pod titulem „Lucius oslem“ v překladu J. Žemly v Praze u J. Švába v 8°.
25. Caius Valerius Catullus (86 př. Kr. - 56 po Kr.). V němčině vyšlo mnoho překladů jeho děl pod různými tituly. Nejvýznamnější jsou „Joachim Meiers von Perlberg, Durchl. Römerin Lesbia, Das ist, Alle Gedichte des berühmten Lateinischen Poeten Catullus“ etc., Lipsko, 1690, u Moritze G. Weidmanna, 8°, s titulní rytinou a „Gedichte“, úplné vydání, přel. K. Uschner, Berlín, 1866, 8°.
26. Albius Tibullus (54-19 př. Kr.). Z četných německých překladů zasluhují zmínky: „Der galante Römer Tibullus“, 1707, 8°, s 13 obr. „Die Elegien des Albius Tibullus in modernen Rhythmen von Georg Fischer“, Ulm, 1882, 8°.
27. Publius Ovidius Naso (43 př. - 17 po Kr.). Spisy jeho byly přeloženy do němčiny mnohokrát pod různými tituly; zmínky zasluhují: „ Erotische Gedichte“, Frankfurt, 1815, přel. Joh. Isaak Gerning, m. 8°, „ Erotische Werke“, 3 sv., přel. A. Berg, Stuttgart, 1866, 8°. „Kunst der Liebe (Ars amandi)“, Berlín, u Jul. Barda, 1907, 8°, přeložil A. von Gleichen-Russwurm, s titulní kresbou Christophovou. Z těchto věcí v češtině vydáno bylo toliko „Umění milovati (De arte amatoria libri tres)“; rozměrem originálu přel. Ivan Bureš, vydal L. Bradáč na Král. Vinohradech r. 1921 ve v. 8°, a „Jak léčiti lásku“ (Remedia amoris), přeložil Ivan Bureš, Praha, 1924, 8°.
28. Decimus Junius Juvenalis, „Die Satiren“ (přel. F. G. Findeisen), Berlín a Lipsko, G. J. Decker, 1777, 8°. Nové, úplné a zlepšené vydání pořízeno bylo roku 1838 v Hamburku pod titulem „Satiren“ (přel. W. E. Weber), v 8°.
29. „Priapeia“ jsou básnická opěvování Priapa, boha rolí, sadův a zahrad. Skládali je i básníci řečtí. Tak je známo na př. o alexandrijském básníku Eufroniovi z Chersonesu, že skládal priapeia. U Římanů byly to původně veršiky ve způsobu epigramů, jež psávány byly po stěnách chrámů Priapových. Později tvořily odrůdu literatury básnické. Z básniček těchto zachovalo se nám celkem jen 85. Jsou to po většině velmi oplzlé, ale vtipné a duchaplné veršiky, pocházející dle všeho asi z doby Augustovy. Jen u tří z nich lze určitě autora: 81. a 83. pochází od Tibulla, 3. od Ovida. Tiskem vydána byla tato priapeia pod titulem „Priapeia sive diversorum poetarum in Priapum luxus, illustrati commentariis G. Schoppi Franci“, Frankfurt, 1596, 8°, atd. Německý překlad zní: „Drei und vierzig priapeische Lieder“, Stuttgart, Scheible, 1874, 8°, přel. dle Büchelerova kritického textu. Též: „Carmina Priapeia“ (přel. Alexander von Bernus), Berlín a Lipsko, Schuster & Loeffler, 1905, 8°. Soukromý tisk.
30. Franco Sacchetti (asi 1335 - po 1410), „Delle novelle“, 2 sv., Florencie, 1724, v. 8°. - Německý překlad od Dr. H. Floerkeho vyšel ve 3 sv. pod titulem „Novellen des Franco Sacchetti“, Mnichov, u G. Müllera, 1907, 8°, v 800 výtiscích.
31. „LHeptameron“ Markety z Valois nebo z Navarry, dcery Karla Orleánského a Louisy Savojské, sestry krále Františka I. Francouzského (1492-1549), vyšel po prvé tiskem v Paříži roku 1559 ve 4°. - První německý překlad pořídil W. Förster a vyšel s ilustracemi pod titulem „Der Heptameron. Erzählungen der Königin von Navarra“ roku 1886 v Berlíně u R. Jacobsthal v 8°. Roku 1896 byl skonfiskován ve Lvově. V nejnovější době přeložil jej do němčiny pod titulem „Das Heptameron oder die Erzählungen der Königin Margarete von Navarra“ Alfred Semerau a vydal jej G. Müller v Mnichově roku 1909 ve sbírce „Perlen älterer romanischer Prosa“ se 74 ilustracemi a 144 vignetami od Freudenbergera ve 2 sv. a 850 výtiscích. Výbor v českém překladě Karla Rudimského vyšel pod titulem „Povídky královny Navarrské (Heptameron) I., Pacov, u P. Plačka, 1915 jako XVIII. sv. „Edice erotické“.

32. Giovanni Franc. Straparola di Caravaggio (zemřel 1557), „Le piacevoli notti“, 2 svazky, (1551-1553), 8°. - První německý překlad zněl „Die Nächte des Straparola von Caravaggio“ a vyšel ve 2 sv. se 2 mědirytinami ve Vídni u Albertiho r. 1791 v 8°. Roku 190? vyšel nový překlad od dra A. Semeraua pod titulem „Ergötzliche Nächte“, Lipsko, 8°; třetí, totéž vydání, v Berlíně 1904, v 8°, a poslední v Mnichově u G. Müllera r. 1908 ve 2 sv. se 16 obrázky v 8° pod tímže titulem. Kniha byla po vyjití skonfiskována, ale konfiskace později zrušena.
33. Giovanni Battista Gelli, „I Capricci del bottaio“, 1546, 8°, „La Circe“, Vinegia, 1558, 8°. Německý překlad: „Anmuthige Gespräch, La Circe, & Capricci del Bottai“, Cöthen, 1606, 8° a „Anmuthige Gespräch, La Circe nenandt“, 1620, 8°.
34. Ippolito Guarinoni (1573-po 1613); německé vydání knihy jeho vyšlo pod titulem „Die Grewel der Verwüstung Mensch / lichen Geschlechts“, Ingolstadt, u A. Angermayra, 1610, fol.
35. Girolamo Morlino (žil na počátku XVI. stol.), „Novellae“, 1520, 4°. Byly skonfiskovány a v Neapoli veřejně spáleny, proto jsou velmi vzácné. Německy vyšly pod titulem „Die Novellen Girolamo Morlinis“ v překladu A. Wesselskiho se 4 kresbami Bayrosovými v Mnichově u G. Müllera, 1907, 8°. - Mimo to vyšly německy „Das Reich der Kypris“ v překladu dra A. Semeraua r. 1906 v 8° jako soukromý tisk, „Der Streit um die Perle“ v „Amethystu“, 1906, na str. 92-95 a „Vier (erot.) Erzählungen aus d. Lateinischen“ v „Die Opale“, 1907, na str. 125-128.
36. Pietro Bempo (1470-1547), „Carmina“ vyšly v Benátkách r. 1552, překlad básně „Priapus“ vyšel v „Die Opale“, Lipsko, u J. Zeitlera, 1907, na str. 189-190, přel. Albert Wesselski.
37. Achilles Tatius Alexandrinus, Erotika, sive de Clitophontis & Leucippes amoribus libri VIII. Opera & studio Cl. Salmasii. Lugd. Batavor., apud Franciscum Hegerum, 1640, 12°. Německy vyšlo pod titulem „Theatrum Amoris, oder Schawplatz der Liebe, Vierdter Theil: Darinnen beschrieben Die sehr anmüthige Histori von keuscher vnd beständiger... Liebe Clitophonis vnd Leucippe“, Frankfurt a. M., 1631, 8°.
38. Napsal první italskou komedii v prose „La Calandria“, Siena, 1521, 8°, která přes kluzkost scén byla veřejně dávana na jevišti. Francouzský překlad pochází z r. 1586, je však okleštěn. Německy vyšla kniha pod titulem „Die Calandria“, eine Komödie in 5 A.; přel. Paul Seliger, Lipsko, J. Hegner, 190?, 8°.
39. Guillaume Dubois (1656-1723), kardinál a ministr. Napsal „Mémoires secrets“ a zanechal korespondenci plnou oplzlosti.
40. Du Perron, vlastně Jacques Davy (1556-1618), biskup evreuxský, pak kardinál, napsal kromě četných galantních veršů satiru na homosexuálního krále Jindřicha III. „Description de l'Isle des Hermaphrodites nouvellement découverte, avec les moeurs, lois, contumes et ordonnances des habitans d'icelle“ (bez místa a bez data); 2. vyd. vyšlo r. 1724.
41. Agnolo Firenzuola (1493-1548), „Opere“, 5 sv., Milán, 1802, 8°. - Německá vydání: „Gespräche über die Schönheit der Frauen“, přel. Paul Seliger, Lipsko, u J. Hegnera, asi 1902, 12°. Byly v Lipsku konfiskovány, ale opět propuštěny. Roku 1910 vyšly v Mnichově „Novellen und Gespräche“ v překladu Alb. Wesselskiho ve 2 sv. v 8° s 5 kresbami P. Rennera a 11 podobiznami. Česky vyšly „Podivné hry lásky“ r. 1912 u Karla Janského v Praze v překladu V. Rovinského, ale po konfiskaci v druhém vydání.
42. Matteo Bandello, mnich, později biskup agenský, vynikající básník z doby renesanční, žil v roce 1480-1561. Roku 1854 vyšly jeho „Novelle“ ve 3 sv. v Lucce ve 4°. - Německý překlad vydán byl po nejprv r. 1818-19 v 8°. Roku 1906 vydáno bylo 16 novel pod titulem „Das Reich der Kypris“ v překladu dra A. Semeraua jako soukromý tisk v 8°, který byl lipským soudem skonfiskován, ale konfiskace později zrušena. R. 1903 vyšly pod titulem „Künstler-Novellen aus der Renaissance“ v překladu P. Saligera v Berlíně v 8°. Novely ty mají velkou literární a kulturně historickou cenu; jsou psány ve stylu Boccacciova „Dekameronu“. Česky vyšly tři novely v překladu O. Kirschnera r. 1912 nákladem K. Janského v Praze v 8° a „Výbor novell“ v překladu V. Rovinského r. 1911 u J. Otty v Praze v m. 8°.
43. Messire Pierre de Bourdeille, Seigneur de Brantôme (asi 1540-1614), „Mémoires.... contenans les vies des dames illustres (ou galantes) de France de son temps“. Leyde, 1665, u J. Sambixe ml. v m. 8°. - Německy vyšly po prvé pod titulem „Aus dem Leben galanter Frauen“ v překladu L. v. Alvensleben r. 1851 ve 2 svazcích v 8°. Roku 1904 vyšel německý překlad memoirů od W. A. Kastnera s historickými a kritickými poznámkami v Lipsku ve v. 8° a současně jiný překlad dra A. Semeraua. Roku 1905 vydal je v překladu G. Harsdoerffera Insel-Verlag v Lipsku v 8°. - R. 1911 vyšly v českém

- překladě Julie Dvořákové pod titulem „Galantní dámy“ v Moderní bibliotéce v 8°, ale jen jejich první část.
44. Antonio Cornazzano (1431-1500) napsal kabinetní kousek renesanční novelistiky, který vyšel po prvé v Benátkách roku 1518; první německý překlad vyšel u G. Müllera v Mnichově roku 1906 v 8° pod titulem „Die Sprichtwort-Novellen des Placentiners Antonio Cornazzano“ (přeložil A. Wesselski), v 850 výtiscích pro subskribenty.
 45. Poggius Florentinus, vlastně Francesco Poggio Bracciolini (1380-1459) stal se pověstným svými „Facetiae“, jež vyšly po prvé pod titulem „Fr. Poggii facetiarum liber“ v Římě asi r. 1470 ve 4°. Kniha byla přeložena do mnoha jazyků. Německy vyšla po prvé r. 1906 v Mnichově u G. Müllera v 8° pod titulem „Die Facezien des Poggio Fiorentino“ v překladu Hannse Floerkeho jako soukromý tisk.
 46. Antonius Panormitanus čili Panormita, vlastně Antonio Beccatelli z Palerma, milec císaře Zikmunda, krále Alfonse Sicilského, velkovévody Kosmy Florenckého atd. (1394-1471), napsal sbírku několika set latinských epigramů a elegií, obsahujících mnoho kluzkých básní pod názvem „Hermaphroditus... quia utriusque sexus membra genitalia omnem libelli materiam faciunt“, která byla vytištěna po prvé teprve 320 let po jeho smrti v Lipsku u dědiců J. Grossa v 8°. Německy vyšel „Hermaphroditus“ po prvé r. 1824 v překladu F. C. Forbergově v Koburgu v 8°, r. 1908 po druhé jako soukromý tisk v překladu téhož u Ad. Weigla ve v. 8° s obrázky.
 47. Giacomo (= Jacopo) Casanova čili chevalier de Seingalt (1725-1798), jeden z největších erotiků světa, syn hercův, spisovatel a dobrodruh, nar. v Benátkách, zemřel v Duchcově v Čechách jako bibliotekář hraběte Waldsteina, kde napsal pověstné své memoiry, přeložené téměř do všech jazyků. Po prvé vyšly německy pod titulem „Aus den Memoiren des Venetianers Jacob Casanova de Seingalt, oder sein Leben, wie er es zu Dux in Böhmen niederschrieb. Nach dem Original-Manuskript bearbeitet von W. v. Schütz“ ve 12 sv. v Lipsku u F. A. Brockhause r. 1822-28 v m. 8°; sv. 4.-10. ve zkráceném znění.
 48. „Gargantua a Pantagruel“ vydán byl v německém překladě ponejpr r. 1785-1786 v Hamburku u B. G. Hoffmanna pod titulem „Abendtheuerliche Geschichtsklitterung von den Thaten und Rathen der lang-, dick- und wohlbeleibten Helden und Herren Grossmaul, Gargantua und Pantagruel, Sultane von Wursthwelt“. Pak byl přeložen častěji. Česky vydána byla část jeho v Praze u Ant. Reise r. 1912 v bibliofilské úpravě pod titulem „Hrůzyplný život velikého Gargantuy, otce Pantagruelova, složený kdysi panem Alkefribasem, filosofem quintessence. Kniha plná Pantagruelismu“, ve v. 8°.
 49. Tento prototyp galského ducha měl podivné osudy; ušel šibenici, k níž byl r. 1457 odsouzen pro krádež, tím, že složil baladu „Les Pendus“. Německý překlad jeho spisů vyšel r. 190? pod titulem „Die Werke Maistre François Villon“, přel. K. L. Ammer, Lipsko u Jul. Zeitlera v 8°.
 50. Epigramy jeho přeložila do němčiny Marketa Beutlerová, a překlad vydán v pěkné úpravě r. 1908 pod titulem „Clément Marot's Epigramme“ u G. Müllera v Mnichově ve 350 výt. s 55 vignetami Paula Rennera v m. 4°; tisk a výzdoba knihy byly ve stylu gotickém. První německý překlad vyšel pod názvem „Das Kurtzweilige Leben von Clement Marot (přel. J. Larsenius (r. 1660 ve 12° s titulní mědirytinou a portretem.
 51. „Mémoires du maréchal duc de Richelieu, pour servir a l'histoire des cours de Louis XIV., de la régence du duc d'Orléans“ etc., Londýn, de Boffe, Paříž, Buisson, 1790, 8°. Německý překlad vyšel několikrát, nejlepší r. 1790-94 pod titulem „Memoiren des Marschalls Herzogs von Richelieu, als Enthüllung der Geschichte der französ. Hofes unter Ludwig XIV.“ etc. Vyšel v 9 svazcích v Jeně u Maukeho v překladu J. C. Hessa, ve v. 8°.
 52. Kniha vyšla pod pseudonymem Jo. Meursius v Grenoble u Nicolase asi 1660, Spisovatel byl advokátem v Grenoble a slynul zkažeností mravů. Napsal též kluzké básně latinské. Německy vyšla kniha ta po prvé jako druhý svazek sbírky „Priapische Romane“ pod titulem „Die Frauenzimmerschule in sieben Gesprächen“ v r. 1791-97 v Římě u Serapha Cazzovulvy (vlastně v Berlíně u Himburga) v 8°. Roku 1913 vydána byla pod titulem „Die Dialoge der Luisa Sigea“ v překladu M. L. jako soukromý tisk ve v. 8°.
 53. Napsal „Les Aventures de Télémaque, 1699.
 54. Jean de la Fontaine jest autorem kluzkých „Contes et nouvelles en vers“, Paříž, Claude Barbin, 1656, 12°, jež dočkaly se mnoha vydání i ilustrovaných. Roku 1811 vyšel první a jediný dosud úplný německý překlad pod titulem „Schwänke und Märchen“ v Bostonu (Berlíně u Rückerta) v 8°.
 55. La vie privée, libertine et scandaleuse de Marie Antoinette d'Autriche, reine des Français, depuis son arrivée en France jusqu'a ce jour“, Paříž, 1792, 12°, 3 sv. se 26 oplzlými mědirytinami. - „La Messaline

- française, ou les Nuits de la duchesse de Polignac, et aventures mystérieuses de la princesse d' H (énin) et la R (eine), Paříž, 1790, 12°.
56. Louis Petit de Bachaumont (1690-1771), „Mémoires secrets pour servir à l'histoire de la république des lettres“, Londýn, 1777-89, 36 sv., 12°.
 57. Mathieu François Pidanzat de Mairobert (1727-1779), „L'Espion anglais (Observateur anglais), ou Correspondance secrète entre milord All'Eye et milord All'Ear“, Amsterdam, 1777-8, 8°, 4 sv.
 58. Barthélemy Imbert (1747-1790), „Chronique scandaleuse, ou Mémoires pour servir à l'histoire de la génération présente“, Paříž, 1784, m. 8°.
 59. „Le Philosophe cynique, pour servir de suite aux anecdotes scandaleuses de la cour de France, Londýn, 1771, 8°. - „Gazette noire“, Londýn, 1784, 8°. - „Gazetier cuirassé“, Londýn, 1771, 8°. Atd.
 60. „Vénus la populaire, ou Apologie des maisons de Joie“, Londýn, u A. Moora, 1727, m. 8°, nové vydání v Bruselu u firmy Gay & Doucé, 1881, 8°, s rytinou J. Chauveta.
 61. „Le rideau levé, ou l'éducation de Laure“ vyšla ve 2 sv. se 6 oplzlými rytinami r. 1786. První německý překlad od doktora H. Larsena (ps.) vyšel pod titulem „Der gelüftete Vorhang oder Laura's Erziehung“ r. 1909 v 8° v Budapešti.
 62. „Errotika Biblion“ vyšla původně v Římě „de l'imprimerie du Vatican (Neufchâtel)“ r. 1783 v 8°. První německý překlad vydán byl pod titulem „Erotica Biblion“ v překladu H. Conradta v Lipsku v nakladatelství „Der Spiegel“ asi r. 1908 jako soukromý tisk ve 400 výt. v 8°. Mirabeau napsal ji za pobytu svého ve vězení vincennském.
 63. „Jacques le fataliste et son maître“, 4 sv., Paříž, Leprieur, 1797, se 4 erotickými obrázky. První německý překlad pochází z r. 1792, tedy z doby o pět let dřívější než originál byl vytištěn; vyšel pod titulem „Jacob und sein Herr, aus Diderot's ungedrucktem Nachlasse“, Berlín, u Joh. Fr. Ungera v 8° ve 2 dílech, s pěknou titulní vignetou a titulní rytinou; přeložil jej W. Ch. S. Mylius. Zmíněné první vydání francouzské bylo teprve r. 1825 skonfiskováno a zničeno.
 64. „Bijoux indiscrets“ vyšly po prvé v Paříži roku 1748 ve 3 sv. ve 12°. První německý překlad pod titulem „Die geschwázige Muscheln“ pochází z r. 1776 a byl vydán ve 2 svazcích v 8° ve Frankfurtě a Lipsku (Augsburg, u Maurachera) v překladu J. B. v. Knoll. Roku 1906 vyšel pod titulem „Die geschwätzigen Kleinode“ v překladu L. Schmidta se 7 ilustracemi Franze von Bayros jako soukromý tisk v 1000 výt. u G. Müllera v Mnichově v 8°. Je to nejpůvabnější vypravené vydání tohoto nejfrivolnějšího francouzského satirického románu XVIII. stol., který přes kluzkou látku patří mezi nejzábavnější a nejzajímavější plody světové literatury, v němž Bijou (klenot), nejdrahocennější poklad každé ženy a dívky, vypravuje své příhody; pomocí kouzelného prstenu zkouší pak sultán Mongogul nectnosti všech zajímavých dámiček své říše. Sultán Mongogul jest Ludvík XV., Erguebzer = Ludvík XIV., Mirzoza = Pompadourka, Sélim = Richelieu, Maninenbanda = Marie Leszczyńska. Kniha tato byla r. 1825 ve Francii zakázána.
 65. „La Religieuse“ vyšla po prvé v Paříži roku 1796 v 8°, roku 1824 a 1826 bylo soudně nařízeno ji zničit. Německý překlad vyšel po prvé roku 1797 pod názvem „Die Nonne“ v Basileji u Samuele Flicka v 8°. I v Německu byl zapovězen soudním výměrem v Lipsku roku 1906, pak v Lublani roku 1899. Spisovatel bičuje v knize nemravný klášterní život své doby.
 66. Anne Claude Philippe Tubières, comte de Caylus, spisovatel četných erotických knih, hlavně ve verších. Připisuje se mu též účast na vydání „Les Amours de Sainfroid Jesuite, et d'Eulalie fille dévote“, Haag, 1729, jedné z nejfrivolnějších knih, plné erotických rytin, pojednávající o historickém případě jesuity Jeana B. Girarda a Kateřiny Cadièrové. Od Cayla pocházejí též lascivní rytiny k dílu „Thérèse philosophe“ od markýze d'Argens, v níž smyslnost spojena jest s bezbožností. Psal také pověstné hry pro „Théâtre gaillard“, Londýn, 1788, 2 sv.
 67. François Marie Arouet de Voltaire, „La Pucelle d'Orléans“, Louvain (Frankfurt), 1755, 8°. První německý překlad vyšel roku 1763 v Londýně u dědiců Elzevirových v 8° pod titulem „Das Mädgen von Orleans, ein Heldengedicht in 18 Gesängen“ s 8 necudnými rytinami. Pěkné vydání vyšlo r. 1905 pod titulem „Die Jungfrau von Orleans“ v překladu Fedora v. Zobelitz v Berlíně v 8°. „La Pucelle“ byla vydána v němčině několikrát.
 68. „Candide“ vyšel po prvé r. 1778 v Berlíně, německy po prvé pod titulem „Offenherz oder die beste Welt“ v překladu dra Ralffa r. 1792 v Žitavě u Schöpse.
 69. „L'Odalisque“, Constantinople, u I. Bectase, 1796, 32°, vyšla německy ponejprv r. 1920 ve Vídni pod názvem

- „Die Odaliske. Ein erotisches, schwülkomisches Buch, übersetzt aus dem Türkischen von einem ausserordentlichen Mitglied der lustigen Fakultät für die unterhaltlichen Wissenschaften vom Phallus, vom weiblichen Schoss, von runden Hinterbacken und züngelnder Kunst“ se 4 rytinami v 16°.
70. Pierre A. F. Choderlos de La-Close, „Les Liaisons dangereuses, ou Lettres recueillies dans une société“, Amsterdam, u Duranda vnuka, 1782, 12°. První německé vydání pochází z roku 1783 a vyšlo pod názvem „Die gefährlichem Bekanntschaften oder Briefe gesammelt in Einer Gesellschaft und zur Belehrung einiger anderen bekant gemacht“ (přel. E. F. Bonin), Lipsko, u F. G. Jacobäera ve 4 svazcích s rytinou v 8°. Naposledy vydal knihu tuto v překladu Franze Bleie Hyperion-Verlag v Mnichově r. 1909 ve 2 sv. pod titulem „Gefährliche Liebschaften“ v 800 výtiscích v 8° s 13 mědirytinami od Fragonarda, Gérarda a Monneta dle francouzského vydání z roku 1796; kniha tato je velmi pěkně vypravena. Výbor dopisů těchto v českém překladě vydal pod titulem „Nebezpečná přátelství (Výbor z dopisů)“ v překladu Kamila Grunda r. 1914. Přemysl Plaček v Pacově ve sbírce „Edice erotická“ v malé 8°. Výbor obsahuje pouze 5 nejméně erotických listů.
 71. Claude Prosper Jolyot de Crébillon fils, „Le Sopha, conte moral“, 2 svazky, Haag, 1742, 8°. První, nanejvýš vzácný německý překlad tohoto pověstného románu vyšel pod názvem „Der Sopha. Moralische Erzählung“ v jednom svazku s titulní rytinou, Pekin (vlastně u Langeho v Berlíně), 1765, 8°. Dočkal se pak celé řady různých vydání. Kniha byla roku 1903 v Německu konfiskována.
 72. „Tanzai et Néadarné, histoire Japonaise“, 2 sv., Pékin Chez Lou-Chou-Chu-La (Paříž), 1734, 12°. Po druhé vyšla r. 1735 pod titulem „L'Écumeire, histoire Japonaise“, 2 sv. s frontispicem, Londýn, 12°. Německý překlad: „Der Schaumlöffel, eine Japonesische Geschichte“, 2 sv., Kolín, u Petra Hammera 1750, 8°, po druhé pod titulem „Tanzai und Neadarne oder der Schaumlöffel“, Berlín, 1785, u Fr. Maurera, 8°.
 73. Jean Bapt. Jos. Villart de Grécourt, „Contes et poésies diverses“, Lausanne a Paříž, 1746, 2 sv., 8°. Vybrané básně v německém překladě vydány byly po prvé v Paříži u Delaunoyové r. 1787 pod titulem „Grécourt's auserslesene Werke“ ve 2 svazcích v 8° se 2 erotickými rytinami. Značně rozšířené vydání ve 2 sv. s titulní a 6 dalšími rytinami od Bolta a Jury v 8° vyšly v Paříži (vlastně v Berlíně u Himburga) roku 1797.
 74. L'abbé Clade-Henri de Foisée de Voisenon, „Exercices de dévotion de M. Henri Roch avec Mme. la Duchesse de Condor“, Vaucluse, 1786, malá 8°. Německy: „Die Andachtsübungen des Herrn Heinrich Roch mit der Frau Herzogin von Condor“ s frontispicem Ropsovým, Mnichov, 1908, malá 8°, soukromý tisk ve 350 výtiscích.
 75. Jean Bapt. Louvet de Couvray, „Une année de la vie du Chevalier de Faublas“, Londýn, 1787, 12°. Německy vyšel po prvé v Berlíně a Londýně (vlastně v Lipsku u Schneidera) roku 1788 v 8° pod názvem „Ein Jahr aus dem Leben des Chevalier von Faublas“. Roku 1799 vydán byl pod titulem „Die Schule der Liebe“ s rytinami od Juryho v Berlíně (vlastně v Erfurtě u Henningera) v 8° a r. 1811 pod názvem „Parisernächte“, Paříž a Lipsko (vlastně v Erfurtě u Henningera) v malé 8°. První úplný překlad od dra Julia Grammonta (ps.) ve 4 sv. se 4 rytinami ve 12° vyšel roku 1848 ve Stuttgartě pod názvem „Liebesabenteuer des Marquis von Faublas“; vydání toto vyskytuje se velmi zřídka, ježto téměř celý náklad byl hned po vyjití policejně zničen. I v Praze vyšla kniha tato pod titulem „Leben und Abenteuer des Chevalier Faublas“ r. 1898-1900 s ilustracemi Coeurdama u Al. Hynka v 8°. Faublas byl konfiskován r. 1867, 1874, 1884 ve Vídni a 1875 ve Welsu.
 76. J. Charles Gervaise de La Touche, „Histoire de Dom Bxxxxx, portier des Chartreux“, Řím, u Philotana asi 1742, 2 svazky, 12°; dočkal se velmi častého vydání. Ilustrovaný německý překlad vyšel po prvé roku 1878 pod názvem „Der Klosterpförtner“ v Berlíně v 8°. Druhé vydání vyšlo asi roku 1890 v Chicagu (?) ve 12°, třetí, úplné, pod názvem „Der Karthäuser Pförtner (portier de Chartreux) oder die Memoiren des Dom Bougre genannt Saturnin, von ihm selbst erzählt“; vydal je dr. Willy Heine r. 1907 v Berlíně v 8° jako soukromý tisk ve 500 výtiscích. Kniha tato jest z nejoriginelnějších plodů erotické literatury a líčí se v ní nanejvýš drasticky bezuzdný a prostopášný život kartusiánských mnichů z polovice XVIII. století; byla přeložena do mnoha jazyků.
 77. Abbé Ferd. Galiani, „Correspondance inédite pendant les années 1765-1783 avec Mad. d'Epinay, le Baron d'Holbach, le Baron de Grimm, Diderot et autres“, 2 sv., Paříž, u J. G. Dentu 1818, v. 8°. - Německy: „Die Briefe des Abbé Galiani“, přel. H. Conrad, 2 sv., Mnichov a Lipsko, 1907, 8°, 6 portretů.
 78. „Oeuvres de Gentil-Bernard“, Paříž, 1834, 8°.

79. Jean Bapt. de Boyes, Marquis d'Argens, „Thérèse Philosophe, ou Mémoires pour servir à l'histoire de Docteur Dirrag et de Mademoiselle Eradice, 2 sv. se 14 obscenními obrázky, Haag, 1748, 8°. Německý překlad vyšel po prvé pod názvem „Therese als Philosoph“, 1796, 8°, po druhé (přel. H. Conrad) roku 1908 pod názvem „Die philosophische Therese oder Beitrag zur Geschichte des Paters Dirrag und des Fräuleins Eradice“ s 12 obrázky jako soukromý tisk. Historickým podkladem této knihy je proces La Cardière proti jesuitovi Girardovi z r. 1730-31.
80. „La Foutromanie. Poème lubrique, à Sardanopolis, aux dépens des amateurs“, 1775, 8°. Báseň tato sestává ze 6 zpěvů a 600 veršů. Censor Le Noir dostal nejpřísnější rozkaz vládní, aby zamezil její rozšíření, ale přes to podařilo se uvést několik výtisků za vysokou cenu do obchodu. Jinou prací Meilhanovou je „Parapilla“, překlad italského originálu „Il Cazzo“.
81. Vévoda Richelieu žil 1696-1788 na rozdíl od kardinála téhož jména, který žil 1585-1642.
82. „Les Aphrodites, ou fragment thali-priapiques, pour servir à l'histoire du plaisir“, Lampsaque, 1793, 8° s 8 rytinami; první německý překlad od E. D. Lotyho (ps.) vyšel v Paříži r. 1908 pod názvem „Les Aphrodites. Thalipriapeische Fragmente. Beiträge zur Geschichte des Liebesgenusses“ jako soukromý tisk ve 2 sv. 8° ve 300 výt.
83. „Le Diable au Corps“ byl vydán až po smrti spisovatelově r. 1803 pod pseudonymem Cazzoné v 6 sv. s 20 erotickými kresbami Monnetovými ve 12°; ponejprv přeložen byl do němčiny G. Cordesmühlem (ps.) pod názvem „Der Teufel im Leibe“ a vyšel ve Vídni r. 1906 v 8° jako soukromý tisk ve 500 výt. Jiný německý překlad od H. Conradta s 12 rytinami od Ropse vyšel r. 1908 v 8° rovněž jako soukromý tisk v 1000 výt. pod titulem „Pandaemonium“, 6 sv., 1908. 8°.
84. „Félicia“ byla přeložena a vydána r. 1908 drem. A. Semerauem pod titulem „Liebesfrühling. Blätter aus dem Tagebuch der Marquise von Montrevers“, (Korinth im Jahre 5861), asi 1908 v 8° ve 500 výt. jako soukromý tisk.
85. „Mon noviciat, ou les Joies de Lolotte“, 2 sv. se 2 obrázky, Berlín, 1792, 18°. V německém překladě vyšel r. 1797 pod názvem „Mein Noviziat“ s titulní erotickou vignetou v Římě u Serapha Cazzovulvy (v Berlíně u Himburga) v 8°. Německé vydání z r. 1863 bylo z nařízení úřadů zničeno.
86. Donatien Alphonse François Marquis de Sade, „Justine, ou les Malheurs de la vertu“, Holandsko, Libraires associés, 1791, 2 sv. v 8°, s titulním listem od Chéryho.
87. „Juliette, ou la Suite de Justine“, 1796, 8°. Také vyšla „La Nouvelle Justine, ou les Malheurs de la vertu, suivi de l'Histoire de Juliette sa soeur, ou les Prospérités du vice“, Holandsko (Paříž u Bertrandeta?), 1797, 10 sv. v 18° s titulním obrázkem a 104 ilustracemi. Německých překladů je několik; první vyšel r. 1874 pod titulem „Justine und Juliette, oder die Gefahren der Tugend und die Wonne des Lasters.“ Není to však překlad úplný, nýbrž jen výtah. První nezkrácený překlad vyšel r. 1904 v pěkné úpravě ve 2 sv. v 8° pod názvem „Justine und Juliette“ (přel. René Leukh). Třetí svazek obsahuje pouze ilustrace, jichž jest 94 dle Sadem navržených kreseb původního francouzského vydání z r. 1797. Roku 1905 přeložil dílo to Raoul Haller pod titulem „Justine und Juliette. Die Leiden der Tugend und die Wonnen des Lasters“; vyšlo jako soukromý tisk v 550 výtiscích 8° ve 4 svazcích, z nichž tři obsahují pouze text, čtvrtý 103 rytiny dle návrhů Sadových. Překlad M. Isenbiela (dra Fiedlera) z roku 1906 má název „Die Geschichte der Justine oder die Nachteile der Tugend. Die Geschichte der Juliette oder die Vorteile des Lasters“, a vyšel ve Vídni ve 2 sv. se 103 dřevorytovými reprodukcemi dle francouzského vydání v mapě jako soukromý tisk v 550 výtiscích.
88. „La Philosophie dans le boudoir, ou les Instituteurs libertins. Dialogue“, Londýn (Paříž) 1795, 2 sv., m. 8°, s titulním a 4 lascivními obrázky. Německý překlad vyšel po prvé v Londýně r. 1794 (?) v 8° ve 2 sv. se 6 kresbami. Druhý překlad vyšel v Lipsku u Karla Mindeho r. 1878 ve 12° pod titulem „Die Schule der Wonne“, byl však zemským soudem ve Vídni zapovězen. Jiné vydání vyšlo roku 1907 v Budapešti v překladu dra A. Schwarze pod titulem „Die Philosophie im Boudoir oder spezielle Unterweisung in der Liebes-Philosophie und der höheren und raffinirten geschlechtlichen Wollust“ ve 2 sv. v 8° jako soukromý tisk v 500 výt.
89. „Les 120 Journées de Sodome, ou l'Ecole du Libertinage“, Paříž, Club des Bibliophiles, 1904, 4°. Německý překlad tohoto díla vyšel r. 1908 pod titulem „Die hundertzwanzig Tage von Sodom oder die Schule der Ausschweifung“ (přel. Karl von Haverland), 2 sv., Vídeň, 8°, 200 výt. s četnými erotickými vignetami Diezovými.

90. Dr. Eugen Dühren, „Neue Forschungen über den Marquis de Sade und seine Zeit“, Berlín, u Maxe Harrwitze, 1904, 8°.
91. „Les Nuits de Paris, ou le Spectateur nocturne“, Londýn, 1788-1794, 8 sv. v 8° se 17 mědirytinami. Německý překlad pod titulem „Parisische Nächte, oder Der nächtliche Zuschauer“ vyšel ve 3 částech s titulní rytinou v Hamburku u Hoffmanna & Campeho r. 1789-91 v 8°; je to však pouhý výtah z originálu, ale přes to velmi vzácný.
92. „Monsieur Nicolas“, 1794-97, 16 sv. v 8°. Německý překlad vyšel po prvé r. 1801-04 v 8° v Hlohově u Günthera ml. pod titulem „Philosophisches System der gesamten Physik oder die Philosophie des Herrn Nicolas“ (přel. F. J. A. Gerstner). Nejnověji přeložena byla kniha do němčiny r. 1905 Jul. Nestlerem, A. Schurigem a P. Aretinem (ps.) pod titulem „Monsieur Nicolas. Das enthüllte Menschenherz“ a vyšla v Sieně a Berlíně v 6 sv., z nichž však pátý dosud nevyšel. Ale ani překlad vydaných částí není úplný. Úvod napsal Franz Blei.
93. „Les Contemporaines, ou Aventures des plus jolies Femmes de l'age présent“, Paříž, u Belina, 1780-82, 8°, 17 sv. V německém překladu vyšly pod titulem „Die Zeitgenossinnen, oder Abentheuer der artigsten Frauenzimmer des gegenwärtigen Zeitalters“ v překladu W. Ch. S. Mylia v 11 sv. s 11 titulními rytinami a 11 vignetami Endnerovými, Berlín, u Ch. F. Vossa a syna, 1781-87, 8°. - Úplná kniha se všemi obrázky je velmi vzácná. Knize této podobnou je „Le Palais -Royal“, ve 3 dílech, z nichž první část „Les filles de l'Allée-Des-Soupirs“ přeložena byla i do češtiny a vyšla r. 1910 v m. 8° pod titulem „Dívky z aleje vzdechů“ v překladu Fr. Šedivce s předmluvou Franze Bleie v „Moderní bibliotéce“ v Praze.
94. „Le Paysan perverti, ou les Dangers de la Ville“, 1775, 4 sv., 8°. V německém překladu vyšla kniha tato pod různými tituly: „Paysan perverti“, 1778 (přel. J. A. Engelbrecht), „Das Verderben des Landmanns, oder Die Gefahren der Stadt“, Riga, u Hartknocha, 1783, 8°, (přel. F. L. W. Meyer; je to pouhý výtah ve 2 sv.), „Die Gefahren der Stadt“, tamtéž, 1784 a 1785, „Der verunglückte Bauer oder Die Gefahren der Stadt und Sucht nach Grösse“, 4 části, Gera, u Rotheho, 1784-89, 8°, přel. C. Ch. Nencke, „Der ausgeartete Landmann oder die Gefahren der Stadt“, 1800-01, Zeitz, W. Weber, 8 sv., 8°.
95. „La Paysane Pervertie, ou les Dangers de la Ville“, Paříž, u Duchesna, 1784, 4 sv., 8°. Německy: „Das verführte Landmädchen, oder die Gefahren der Stadt“, Berlín a Libava, u Lagarde & Friedricha, 1786, (přel. F. W. L. Meyer), 4 části se 4 rytinami v 8°.
96. „Le Pied de Fanchette, ou l'Orpheline Française“, Paříž, u Humblota, 1769, 3 části ve 3 svazcích, 12°; vydání toto je velmi vzácné. Roku 1776 vyšla kniha pod titulem „Le Pied de Fanchette, ou le Soulier couleur de rose“ v Haagu o 2 částech v 1 svazku ve 12°; toto druhé vydání je změněno i v obsahu. Pod tímž titulem vyšla kniha po třetí v Paříži r. 1786 (1794) ve 2 sv. ve 12°. se 2 rytinami a věnováním: „À Mme Léveque, femme d'un marchand de la rue Saint Denis“, a po čtvrté v Paříži roku 1801 ve 3 sv. s třemi obrázky v 18. Vydání z r. 1881 má titul „Contes de Restif de la Bretonne. Le Pied de Fanchette, ou le Soulier couleur de rose“ s bibliografickou poznámkou Octava Uzanna; vyšla v Paříži u A. Quantina v 8°. Německé překlady jsou známy tři: „Fanchettens Fuss oder die französische Waise. Eine moralische Geschichte in drei Theilen“ (Hamburk, u Herolda, 1770, 8°, přeložil J. A. Engelbrecht; po druhé vydána byla roku 1777 a po třetí roku 1828 tamtéž. V češtině vyšla r. 1921 „Půvabná nožka“ v překladu F. K. Merklina v „Hyperionu“ Karla Janského v Praze ve 12°, která není však překladem knihy „Le Pied de Fanchette“, nýbrž překladem novely „Le Joli Pied“ z Rétifových „Les Contemporaines“ (svazek V.-VI., novela 32.).
97. Elsa Lafièvre (ps.), „Schuhgeschichten“, Lipsko, 1906, 8°, s barevnou obálkou od Rafaela Kirchnera, atd.
98. „Sodom“ Antverpy, 1684. Z tohoto vydání nenalezl se však dosud ani jediný jeho výtisk. Za to existují dva rukopisné opisy, jeden v městské bibliotéce v Hamburku, druhý t. zv. Harleian Manuskript, ale neúplný (schází titul, prolog a epilog, a kus končí se čtvrtým aktem) v britském museu v Londýně. - Německé překlady jsou dva. První dle hamburského rukopisu s úvodem dra L. S. A. M. v. Römer, Paříž, u H. Weltera, 1904, m. 4°, druhý v překladu T. Marquarda pod titulem „Sodom, ein Spiel in Versen“ s mottem: „Mentula cum vulva saepissime jungitur una Dulcius est melle, vulvam tractare puellae“ a se 16 ilustracemi od Julia Klingra, Lipsko, 1909, fol.; vyšlo jako soukromý tisk.
99. „The New Epicurean“, Londýn, 1865, 8°, s kolorovanou litografií, v 500 výt.
100. „Phoebe Kissagen“, Londýn, 1866, 8°, 8 obrázků, 500 výtisků.
101. „The Ups and Downs of Life“, Londýn, 1867, 8°, se 7 erotickými obrázky.

102. „Schimpf vn' Ernst / heiset das Buch mit name / durchlaufft es d'welt handlung mit / ernstlichen vnd kurtzweiligen exem / plen, parabeln vnd hystorien / nützlich vnd güt zů besse- / rung der menschen, Strassburg, u J. Grieninger, 1522, fol.
103. „Das Rollwagen büchlin“, Basilej a Wolfenbüttel, 1555, 8°.
104. Koniášův „Klíč kacířské bludy k rozeznání otvírající“, odd. „Index librorum Venerea vel obscoena“, strana 18.
105. Celandier (asi Johann G. Grassel) žil na počátku XVIII. století; nejznámější z jeho erotik jest „Der verliebte Studente“, Kolín, u P. Marteauxe, 1708, 8°.
106. Christian Hofmann von Hofmannswaldau (1617-1679).
107. Daniel Casper Lohenstein (1735-1783).
108. Johann Friedrich Ernst Albrecht (1752-1816).
109. Christian Althing, vlastně Chr. Aug. Fischer (1771-1829).
110. Karl Friedrich Bahrdt (1741-1792).
111. Johann Jacob W. Heinse (1746-1803).
112. Dr. Eduard Griesbach (1845-1906), „Der neue Tannhäuser“, Berlin, u Reichardta & Zandera, 1869, 8°, druhé vydání v Berlíně u Dümmlera, 1871, m. 8°; atd. Roku 1885 vyšlo ve Stuttgartě a Berlíně ve 4° přepychové vydání s orig. leptem od Maxe Klingra a guachovým obrázkem od Maxe Liebermanna, jakož i s titulním orámováním a ozdůbkami dle italského prvotisku.
113. „Leipzig im Taumel. Nach Original-Briefen eines reisenden Edelmannes“ s rytinou, Lipsko, u Cramera, 1799, 8°. Druhé vydání vyšlo r. 1905 v Münsteru u P. Toblera v 8° jako soukromý tisk pro subskribenty.
114. „Briefe über die Galanterien von Breslau“, Gotha, u Ettingra, 1785, 8°; novotisky pro subskribenty vyšly ve Vratislavi v 8° r. 1899 a 1904.
115. Vyšly ve 2 dílech se 2 erotickými titulními vignetami r. 1787 v 8°; později vydány byly ještě několikrát, naposledy r. 1908 v Lipsku v 8° jako soukromý tisk pro subskribenty ve 400 výt. v pěkné úpravě.
116. „Die hübsche Andalusierin“, po prvé přeložená do němčiny drem A. Semerauem vyšla v Mnichově roku 1907 s 8 erotickými obrázky Bayrosovými v 600 výt. v 4°. Originál vyšel tiskem r. 1528.
117. Sepsal pověstné „Contes drolatiques“, které vyšly v němčině po prvé pod titulem „Die Dreissig sehr drolligen und sehr kuriosen Geschichten genannt Contes Drolatiques“, Mnichov, u R. Piper & comp., 1907, ve 2 sv. Český překlad vyšel r. 1908 v Praze v „Moderní bibliotéce“ pod názvem „Šprýmovné povídky“ v překladu Jana Hraše v 8°, ale jen první část; po druhé vyšly pod titulem „Rozmarné povídky“ ve 3 dílech v Praze u Hejdy & Tučka r. 1912 v překladu dra Jos. Novotného s ilustracemi Wenigovými ve v. 8°.
118. Známy je kluzký jeho román „Fanny“. V češtině vyšla jeho „Šílená vášeň“ v překladu Ot. Auředníčka r. 1894 u J. L. Kobra v Praze.
119. Napsal „Lettre à la Présidente (Voyage en Italie)“, Brusel, 1907, 100 výt. Německý překlad vydán byl pod titulem „Brief an die Präsidentin (Reise in Italien)“ v překladu dra Willyho Heina r. 1906 v m. 8° jako soukromý tisk nákladem spolku „Vereinigung deutscher und österr. Bibliophilen“.
120. Kockových románů je velká řada. V německém překladě vyšly po prvé pod titulem „Gesammelte neuere humoristische Romane“, Vídeň, 1868, v 8°, 130 svazků. - V češtině vyšly: „Dobrák“ (1853), „Voják a kněžna“ a „Trojlístek pařížských studentů“ (1854), „Zamilované pletky“ a „Bílý dům“ (1865), „Ani nikdy...“ (1879), „Čtverácké kousky pana Gustava“, „Hrbáček“ a „Uprchlá láska“ (1893), „Děvče s třemi spodničkami“ (1895), „Violetta“, „Pan Zelenka“, „Syn mé ženy“ a „Slečny z obchodů“ (1898), „Démon žárlivosti“ (1899), „Hezké děvče z předměstí“ (1906), „Švarná mlékařka z Montferneilu“ (1912).
121. Napsal erotickou knihu „Lesbiánky“, jejíž originál byl r. 1864 vytištěn pouze ve 130 výtiscích a je dnes velkou vzácností. V německém překladě vyšla r. 1909 v Lipsku ve v. 8° pod titulem „Die Lesbierinen. Ein Dialog“ s 9 erotickými lepty od Féliciena Ropse; je to první a úplný překlad dle francouzského originálu od Paula Mareina; vyšel jako soukromý tisk ve 350 výtiscích. Kniha byla r. 1912 konfiskována. Z roku 1860 pochází také německý překlad, ale neúplný, velmi nedbalý a ve špatné úpravě, který vyšel v Paříži asi 1890 (?) pod titulem „Zwei Gougnotten“ v m. 8°.
122. Napsal „Un rêve d'amour“, 1840 a „Confession générale“ 1840-46, 6 svazků.
123. Napsal „Compendium erotique“.
124. O autorství Hugově vysloveny byly pochybnosti. Německý překlad zní: „Der Roman der kleinen Violette“, přeložil Fritz Mauthner (ps.), Mnichov, 1909, 8°, soukromý tisk v 750 výtiscích.

125. „Les cousines de la colonelle par Madame la Vicomtesse du Coeur-Brûlant“, Paříž 1886, 8°, 2 svazky. Německý překlad pod titulem „Die Nichten der Frau Oberst“ vyšel r. 1905 v překladu M. Isenbiela (dra Fiedlera) jako soukromý tisk ve 400 výt. v 8° ve sbírce „Das Geheimkabinet“. Souborné vydání spisů Maupasantových bez tohoto díla vyšlo česky u J. R. Vilímka v Praze v letech 1909-1913 v 8°.
126. V němčině vyšla od něho dvě díla: „Schwester Madelaine und Anderes“ (přel. L. Wechsler), Lipsko, u Dickmanna, a „Die Rächerin. Pariser Sittenroman“, Lipsko, tamtéž, 19??, v 8°. Obě knihy byly v Rakousku konfiskovány. I román „Gaga“ (1885) stihán byl pro nemravnost.
127. Napsal více frivolních románů, jako: „Les filles d'Eve“, 1852, „Les femmes comme elles sont“, 1861, „Mademoiselle Cléopâtre“ 1864, „Les grandes dames“ 1868, „Les femmes démasquées“, 1895 atd. Do němčiny přeložena byla „Mademoiselle Cleopatra. Pariser Sittenroman“ ve 2 sv., Vídeň, 1865, 8°.
128. Napsal erotický román „Là-bas“, Paříž, 1891. Německý jeho překlad vyšel pod titulem „Dort unten“ v Lipsku u Reného Schikeleho r. 190? ve 3. vyd. v 8°. Byl konfiskován, ale opět propuštěn. Česky vyšel pod titulem „Tam dole“ v překladu Otokara Levého r. 1919 v Praze u Al. Srdce ve v. 8°.
129. V německém překladě vyšla jeho „Die Liebe im Menschen“ (přel. dr. Paul Adler), Lipsko, u J. Hegnera, 1900, 8°; po druhé v Basileji v 8°; konfiskována v Lipsku.
130. Nejznámější od něho jest „Aphrodite. Moeurs antiques“, s ilustracemi Zierovými, Paříž, 1901, 8°. Německý překlad zní „Afrodite. Ein antikes Sittenbild.“ Přeložil G. v. Joanelli ilustroval A. Calbert, Praha u Al. Hynka, 189?, 8°; po druhé vyšla v Budapešti u J. Grimma r. 1898 v 8° s ilustracemi G. Siehenovými. Český překlad pod titulem „Afrodita“ vycházel v sešitech nákladem S. K. Neumanna, ale vyšly jen tři sešity, jelikož další vydávání bylo censurou znemožněno. Po druhé vyšla kniha r. 1901 v 8° v překladu J. J. Svátka u Al. Hynka v Praze, ale s vynecháním erotických míst. - Louys napsal též „Mimes des courtisanes de Lucian“, Paříž, 1899, 8° (3. vyd.), jež vyšly německy pod názvem „Gespräche der griechischen Hetären“ v překladu G. v. Joanelliho s ilustracemi Courdedama u A. Hynka v Praze r. 1902 a „Les chansons de Bilitis“ s 300 rytinami a 24 barevnými obrázky, Paříž, 1900, 8°; do němčiny přeloženy byly pod titulem „Die Lieder der Bilitis“ v překladu F. Wagenhofena, Budapešť, u G. Grimma, 1900, 8°. Po druhé vyšly v Lipsku u Jul. Zeitlera v překladu R. Hübnera r. 1907 v 8° v 500 výt. Český překlad pod titulem „Písň Bilitiny“ (přel. Jar. Pasovský) vyšel r. 1910 v „Moderní bibliotéce“, byl však konfiskován. Písně tyto jsou velkolepá mystifikace, poněvadž je sepsal sám Louys, nikoli Bilitis, přítelkyně Saphina, jak tvrdil autor.
131. Německý překlad „Intime Scenen“, Budapešť, u G. Grimma, 8°, byl ve Vídni 1893 konfiskován. V češtině vyšly překlady: „Kniha lásky“, 1893, „Láska jež slzí a se směje“, 1893, „Rozpustilé novelky“ (Ot. Auředníček), 1894, všechny u J. L. Kobra v Praze v 8°, pak „Zlaté chmýří“, 1911, „Slečny Ménechmeovy“ 1914, „Historky do koupele“ (přel. O. Jílovská), 1916, všechny u P. Plačka v Pacově v m. 8° ve sbírce „Erotická edice“, „Košílka paní Balbínky“ (přel. J. R. Wenig) u M. Látha v Praze 1920 v 8°.
132. „Le journal d'une femme de Chambre“, 1900 a j.
133. Čtyři kluzké básně z cyklu „Femmes“ a čtyři z cyklu „Hommes“ přeložil do němčiny H. A., a otištěny v časopise „Die Opale“ I. r. 1907, Lipsko, u Jul. Zeitlera, na str. 129-136. Originál vstupní básně z „Femmes“ otištěn byl v „Amethystu“ r. 1606 na str. 72-73; překlady čtyř erotických sonetů z „Femmes“ otištěny byly v „Die Opale“ II. (přel. K. L. Ammer) 1907 na str. 113-114.
134. „Gamiani ou deux nuits d'excess, Par Alcide, baron de M****“, Brussel, 1833, 4°, s bar. obrázky. Německý překlad vyšel pod titulem „Gamiani oder zwei Nächte in Ausgelassenheit“, Holandsko (Altona, Verlags-Bureau) 1873, 2 části, m. 8°, po druhé „Zwei tolle Nächte“, (přel. H. Conrad) Lipsko, 1905, 8°, 1000 výtisků. Kniha byla konfiskována r. 1895 ve Vídni.
135. „Examen subi par Mlle. Flora à l'effet d'obtenir son brevet de putain et d'être admire au bordel de Mme. Lebrun“, par M. L. P. (Louis Protat), Milán, 1885, 18°, s frontispicem od Ropse. První německý překlad zní „Examen, bestanden durch Mademoiselle Flora, um ihr Diplom als Hure zu erhalten und zugelassen zu werden zum Bordel der Mme. Lebrun, 61 bis, rue de Richelieu, à Paris“. Europäische Pippelgesellschaft, 1891. 8°. Tento nanejvýš obscoenní spis byl r. 1897 ve Vídni konfiskován.
136. „The Story of Venus and Tannhäuser“, Londýn, 1907, 4°. Německý překlad zní „Die Geschichte von Venus und Tannhäuser“, Mnichov, u H. v. Weber 1909, 4° ve 246 výt. V nejnovější době vyšla kniha tato pod tímže titulem r. 19?? v 8° se 7 ilustracemi autorovými v 350 výt.

137. Vyšly v Moskvě (vl. v Londýně), 1871, 8°, s obscenními ilustracemi, 150 výtisků.
138. Vyšlo v Londýně 1882, 8°, se 4 obscenními obrázky jako soukromý tisk.
139. „Flossie, a Venus of fifteen, by one who karew this charming, goddess and wors hipped at her shrine“, Londýn 1898, 8°, soukromý tisk. Německý překlad zní „Flossie, die fünfzehnjährige Venus. Von Einem, der die entzückende Göttin gekannt und an ihrem Altar geopfert hat“ (přel. dr. Richard Werther, ps.), Berlin, 1908, v 8°. Spis tento patří k nejoplzlejšími erotickým spisům anglickým.
140. Vyšly v Bruselu 1874 ve 12°.
141. Vyšly v Dublinu 1870 v 8° v 1000 výt.
142. „Aus den Memoiren einer Sängerin“, 2 sv., Boston (Altona, Verlagsbureau), 1868, 12°, konf. ve Welsu r. 1876, ve Vídni 1895. Vydání z r. 1909, Budapešť, soukromý tisk, v 8°, v 600 výt. s ilustracemi Bayrosovými je pěkné. Poslední německé vydání pochází z r. 1909 a je vydáno v Amsterdamě v 8° jako soukromý tisk spolku „Vereinigung der Holländischen Bibliophilen“.
143. „Die reizenden Verkäuferinnen, oder Julchens und Jettchens Liebes-Abenteuer auf der Leipziger Messe“, Baltimore (Stuttgart, A. Scheible), 1850, 8°, 2 sv. Kniha vyšla naposledy r. 1905 v Amsterdamu v 8°. Roku 1895 a 1898 byla konfiskována ve Vídni, r. 1893 v Brně.
144. Vyšly tři svazky, každý s frivolní titulní rytinou a 16 obrázky v Římě u S. Cazzovulvy (v Berlíně u Himburga) r. 1791-97 v 8°. První svazek obsahuje překlad Cleandovy „Fanny Hill“ pod titulem „Frauenzimmer von Vergnügen“ (viz pozn. 9.) druhý jest překlad Jo. Meursiovy „Die Frauenzimmerschule in sieben Gesprächen“ (viz pozn. 52.) a třetí překlad Nerciatova „Mon Noviciat“ (viz pozn. 85.).
145. Erotická ale nesmyslná dobrodružství mladého ženského lékaře; spis vyšel po prvé asi r. 1895, po druhé r. 1909 ve zlepšeném vydání J. J. Nauhausa ve Vídni ve 2 sv. v 8° jako soukromý tisk v 1000 výtiscích.
146. „Im Taumel der Wollust. Bekenntnisse eines unkeuschen Josef“, 2 sv., Berlin, 1907, 8°, jako soukromý tisk ve 400 výt. nákladem spolku „Vereinigung deutscher und österr. Bibliophilen“.
147. „Josefine Mutzenbacher oder Die Geschichte einer Wienerischen Dirne von ihr selbst erzählt“ (napsal Felix Salten = Salzmann?). Soukromý tisk z r. 1906 v 8°, vydání v 1000 výtiscích.
148. „Kupidova střela aneb knížka užitečná, v níž se všeliká chlipnost a bujnost těla zapovídá, potupuje“ atd., Praha, 1590 v 8°. Třetí, poslední její vydání vyšlo r. 1921 ve 12° nákladem R. Březiny v Praze v pěkné úpravě.
149. Koniášův „Klič kacířské bludy k rozeznání otvírající“, 1749, str. 356, jakož i „Index bohemicorum librorum prohibitorum“, 1767, str. 147.
150. Vyšel tiskem po prvé r. 1823 v Hankových „Starobylych skládáních“, díl V., str. 78-122, obsahuje však „změny upravené v zájmu mravnosti veřejné na rozkaz censury od prof. A. V. Svobody Navarovského“ (dr. Č. Zibrť); druhé vydání vyšlo ve „Světové knihovně“ jako sv. 1204 ve 12°.
151. Rukopis na pergameni v Českém museu, 6 listů v 8° z XIII. století. Otištěn byl po prvé v „Starobylych skládáních“ díl V., strana 198-219. Roku 1920 vyšel tiskem u Karla Janského v Praze jako VI. svazek „Hyperionu“ ve 12°.
152. Byla vydána r. 1913 v bibliofilské úpravě s erotickými dřevoryty Hodkovými v 75 výtiscích v lex. 8°.
153. Originál otištěn byl po prvé v „Les Marges“ r. 1910 jako výňatek z anglického zápisníku Flaubertova. R. 1911 otiskla ne dosti úplný a přesný překlad německý revue „Pan“ v Berlíně, byl však skonfiskován; velmi krásné bibliofilské vydání vyšlo v Bilovicích r. 1912 vydáním S. K. Neumanna ve 310 výt. v m. 4°.
154. Vyšel r. 1909 v bibliofilské úpravě v Boučkově „Nové edici“ v překladu K. Stuny s ilustracemi Fr. Kysely v 8°; po druhé vydán byl pod titulem „Čtverák pierrot“ r. 1919 v překladu Jos. Marka drem Ant. Dolenským v Praze ve 12°.
155. Vyšly r. 1916 v 8° v překladu Jana Dlabače s ilustracemi Ot. Štáfla u Grossmanna & Svobody v Praze.
156. Vydal ji Zd. Woldan v Praze r. 1914 v 8° vlastním nákladem jako soukromý tisk, který však ještě před vydáním byl konfiskován; kniha vyšla pak v opraveném vydání s vynecháním konfiskovaných míst a stala se tak bezcennou; obsahuje ukázky erotických děl francouzských básníků.
157. Viz poznámky 2, 4, 6, 12, 13-16, 23, 24, 27, 31, 41-43, 47, 48, 70, 93, 96, 117, 120, 125, 128, 130, 131, 153-156.
158. Přeložil Josef Permanič, vyšlo r. 1923 v Praze u Borského & Šulce v 8°.
159. Vyšlo v Praze 1924 v 8° nákladem vlastním.
160. Přeložil Jar. Suda, vyšlo r. 1923 v Praze u Jar. Havránka v 8°.

161. Přeložil B. Ulricus, vyšlo r. 1924 v Praze u A. V. Nováka v 8°.
162. „La garçonne“, přeložil Jar. Nevole, vydal „Máj“ v Praze 1923 v 8°.
163. Album 15 perokreseb, vyšlo pod pseudonymem Choisy le Conin jako soukromý tisk pro subskribenty v 510 výtiscích ve 4°.
164. Pojmenování tohoto zákona pochází od trestního případu z roku 1891, kdy stál před soudem kuplířský párek manželů Heinzových. Případ zavedl příčinu k návrhu na ztrestání trestního zákona, což vyvolalo dlouhé debaty ve sněmovně zvláště proto, že západní strany parlamentární usilovaly o ztrestání předpisů nejen proti prostituci, kuplířství, oplzlým oznámením časopiseckým, nemravným spisům a obrazům a zprávám ze soudní síně, ale i proti uměleckým plodům literárním a výtvarným. Proti tomu ohradili se ovšem spisovatelé, umělci, i všichni pokrokoví a svobodomyšlní lidé, jejichž mluvčím byl hlavně H. Sudermann.
165. „Catalogus Librorum in Austria Prohibitorum. Verzeichniss der in Oesterreich bis Ende 1895 Verbotenen Druckschriften mit Ausschluss der politischen Tages- und der slavischen Literatur“, Vídeň, 1896, lex. 8°.
166. „Catalogus von Ende 1895 bis Ende 1901 für den Buchhandel wichtigen Verbotenen Druckschriften“ etc., Vídeň, 1902, lex. 8°. Soukromý tisk.
167. Seznam tento sestavil a vydal po první H. Nay (pseudonym Hugona Hayna) r. 1875 v Lipsku pod názvem „Bibliotheca Germanorum erotica“ v lex. 8°. Druhé, značně rozšířené vydání vyšlo roku 1884 rovněž v Lipsku v lex. 8° a obsahovalo asi 10.000 titulů erotických spisů. Roku 1912-14 vyšlo v Mnichově u G. Müllera třetí, úplně přepracované vydání, které obsahuje osm svazků lexikálního formátu o 5166 stranách a asi se 50.000 tituly erotických a kuriosních děl. Vydal jej též Hugo Hayn za spolupráce Alfreda N. Gotendorfa. Vydání toto nabylo důležitosti zvláště tím, že obsahuje nejen výpočet spisů, ale i různé kritické, bibliografické a jiné poznámky.
168. M. Le C. d'I (deville) [J. Gay], „Bibliographie des ouvrages relatifs à l'Amour, aux Femmes, au Mariage et des Livres Facétieux, Pantagruéliques, Scatalogiques, Satyriques“ etc., Turin, J. Gay & Fils, 1871, 8°, 6 sv. Roku 1897 vyšlo IV. vydání, z něhož vypuštěny byly četné erotické spisy, aniž známo proč.
169. „Clavis Haeresim claudens et aperiens. Klíč Kacířské Bludy K rozeznání otvřrací / K vykořenění zamýkací“ atd., Hradec Králové u Jana Klimenta Tybely, 1729, ve 12°. Druhé rozmnožené vydání vyšlo tamtéž r. 1749 ve 12°. Sepsal jej Ant. Koniáš S. J. První část druhého vydání obsahuje knihy kacířské, část od strany 162. má titul „Index Librorum Venerea vel obscena tractantium, non secundum nomina Authorum, sed secundum titulum vel Objectum libri, ordine alphabetico digestus“. Roku 1770 vyšel od téhož Koniáše dodatek pod titulem „Index bohemicorum librorum corrigendorum ordine alphabeti digestus“, Praha, 1770, v 8°; kniha vyšla už po smrti spisovatelově na rozkaz arcibiskupa pražského.
170. Vyšly ve 2. sv. se 70 ilustracemi a faksimilemi titulních listů a vignet v 8° jako soukromý tisk ve Vídni a Lipsku u C. W. Sterna jen pro subskribenty.
171. Týž sepsal a vydal pak „Mémoires de ces Dames et de ces Messieurs“, Amsterdam a Paříž u Segarda 1776, 8°, 2 sv.
172. Vyšla v Grenoble u J. H. Peyronarda v 8°.
173. „Der Amethyst. Blätter für seltsame Kunst und Literatur“, Vídeň, 1905-06, m. 4°; vydával jej dr. Franz Blei. Vyšlo jen 12 sešitů s četnými uměleckými přílohami jako soukromý tisk pro subskribenty.
174. „Die Opale. Ein Jahrbuch für Kunst und Literatur“, Lipsko, u Jul. Zeitlera 1907, 4°, vydáním doktora Franze Bleie, s iniciálkami, titulní kresbou a vignetami od W. Tiemanna a 25 uměleckými přílohami; vyšel jen jeden ročník (4 sešity) pro subskribenty.
175. „Eros. Monatshefte für erotische Kunst“, red. Fritz Karpfen, 2 ročníky, Vídeň, u firmy Frisch & Co., 1919-21, 4°; vydány jen pro subskribenty.
176. Ex libris toto je barevný lept, jehož bylo vytištěno pouze pět výtisků, načež plotna zničena.
177. Vyhroubené gemmy slují intaglie, vypouklé kameje; měly význam jako šperky a jako amulety.
178. Lesbická láska pojmenována dle ostrova Lesbos, na němž prý ženy lásky této výhradně holdovaly. Je to láska ženy k ženě. S a f i s m u s je pojmenování téže lásky dle řecké básničky z Mytilen na Lesbos, která žila asi 600 let před Kr., zvrácenosti této byla oddána a pěla ódy na ni. - První německý překlad básní jejích (přeložil Jacob Stählin) vyšel v Lipsku roku 1734 u B. Ch. Breitkopfa v 8° pod titulem „ΣΑΠΦΟΥΣ ΜΕΛΗ“. Ódy její vyšly německy několikrát. T r i b a d i s m u s je odrůda lásky lesbické.
179. „Gesammtabenteuer. Hundert altdeutsche Erzählungen“, Stuttgart a Tübingen u J. G. Cotty, 1850, 8°; vydal F. H. v. d. Hagen. Novotisk vyšel roku 1904 v Lipsku ve 3 svazcích v 8°.

180. Oscar Wilde (1856-1900), slavný básník anglický, stal se obětí mravnostního pokrytectví anglického, byv r. 1895 odsouzen na dvě léta do káznice pro homosexuální poměr, který prý udržoval s lordem Alfredem Douglasem, synem markýze of Queensberry.
181. Tyto divadelní hry vyšly tiskem v německém překladu dra Franze Deditia r. 1906 jako soukromý tisk ve 300 výt. ve sbírce „Dokumente zur Sittengeschichte der Menschheit“, vydávané drem Willy Heinem, pod titulem „Das erotische Theater der Rue de la Santé“ v 8°.
182. O satanově kultu v Paříži pojednává J. K. Huysmans v „Là-bas“ (Paříž, 1891; viz pozn. 128.) a „En route“ (Paříž, 1887). Obšírné vyličení černé mše najdeme u Sada a ve dra Emila Lamenta a P. Nagoura „Okultismus und Liebe“, Berlín, H. Barsdorf, 1902, 8°.
183. Narodil se r. 1866 v Záhřebu, pochází však ze starošpanělského rodu vojenského; studoval na akademiích ve Vídni a v Mnichově. Zemřel 4. dubna 1924 ve Vídni.
184. O těchto dvou se tvrdí, že nepocházejí od Rembrandta.
185. Michael von Zichy, „Liebe. Vierzig Zeichnungen“, Lipsko, 1911, fol., soukromý tisk; vyšlo ve 300 výtiscích.

L I T E R A T U R A

- Bayle Pierre, Sur les obscénités, přeložil Alfred Kind, Wilmersdorf-Berlin, 1908.
- Dühren Eugen dr., Der Marquis de Sade und seine Zeit. Ein Beitrag zur Cultur- und Sittengeschichte des 18. Jahrhunderts, Berlin und Leipzig, 1899.
- Dühren Eugen dr., Neue Forschungen über den Marquis de Sade und seine Zeit, Berlin, 1904.
- Dühren Eugen dr., Das Geschlechtsleben in England mit besonderer Beziehung auf London, Berlin, 1903, 3 sv.
- Dühren Eugen dr., Rétif de la Bretonne, der Mensch, der Schriftsteller, der Reformator, Berlin, 1906.
- Fuchs Eduard, Das erotische Element in der Karrikatur, Berlin, 1904.
- Fuchs Eduard, Geschichte der erotischen Kunst, München, 1908.
- Fuchs Eduard, Illustrierte Sittengeschichte vom Mittelalter bis zur Gegenwart, Berlin-Zehlendorf, 1912, 6 svazků.
- Fuchs Eduard und Kind Alfred, Die Weiberherrschaft in der Geschichte der Menschheit, München, 1913, 3 svazky.
- Geschlecht und Gesellschaft, Zentralorgan für Sexual-Wissenschaft und Sittenreform, Berlin, 1906-1915.
- Grand-Carteret John, Die Erotik in der französischen Karrikatur, Wien, 1909.
- Hayn Hugo, Bibliotheca Germanorum Erotica, München, 1884, 2. vyd.
- Hugo Hayn und Gotendorf Alfred N., Bibliotheca Germanorum Erotica & Curiosa, München, 1912, 8 svazků.
- Moll Albert dr., Handbuch der Sexual-Wissenschaften, Leipzig, 1912.
- Rode Walther dr., Erotische Literatur, Wien und Leipzig, 1912.
- Rudeck W., Geschichte der öffentlichen Sittlichkeit in Deutschland, Berlin, 1902.
- Schindler Willy, Blätter für Bibliophilen, Berlin, 1908.
- Schindler Willy, Das erotische Element in Literatur und Kunst, Berlin, 1907.
- Schumann Adolph, Geschichte der erotischen Literatur der Deutschen, Leipzig, 1905.
- Stern Bernhard. Illustrierte Geschichte der erotischen Literatur aller Zeiten und Völker, Wien und Leipzig, 1908, 2 svazky.

SOUPIS EROTICKÝCH EX LIBRIS

P o z n á m k a : Číslice značí pořadí, v němž jsou reprodukce zařazeny v knize ; L = lept, D = dřevoryt, Db = dřevoryt barevný, Lt = litografie, Ltb = litografie barevná, H = heliogravura, Z = zinkografie, Zb = zinkografie barevná, A = autotypie, Ab = autotypie barevná, F = fotografie, S = světlotisk

1. Ade, Mathilde, München, Ex libris eroticis Hans Wolff, H.
2. Aiglon, Atilla de Sassy, Budapest, Ex libris Dr. Reuter Kamillo, Z, 1911.
3. André, Henry, Paris. Erotique bibliothèque „Eclipse“, Z, 1898.
4. Bauer Hermann, Unterhaching, Ex libris eroticis Hanns Heeren, I., 1921.
5. ” ” Hermann Bauer, L, 1919.
6. ” ” (anonymní), L.
7. Bayros, Franz von, Wien, Ex libris Erny Carmen („D'Accord“), S, 1907.
- 8.-9. ” ” Jos. L. Dirick, H, 1910.
10. ” ” de Mme. Durut, A, 1917.
11. ” ” Ernst Haas, A.
12. ” ” Adolf Herbst, S, 1909.
13. ” ” Rudolf Keller, H.
14. ” Istvan Kellner, H, 1915.
15. ” Ex libris Stefan Kellner, H.
16. ” ” Dr. G. Klein, Z, 1905.
17. ” Ex libris eroticis Dr. Josef Klüber („Femina hominis voluptati crucifigata“),
S, 1907.
18. ” ” Karl Hanns L., H.
19. ” ” eroticis Carolus Georgius Felix Langenscheidt, Z. 1906.
20. ” ” Dr. Rudolf Ludwig, H, 1907.
21. ” Ex bibliotheca erotica Ph. v. M., H.
- 22.-23. ” ” Carl Georg von Maassen, Z, 1904.
24. ” Ex libris C. Müller, H, 1909.
25. ” Ex libris eroticis K. J. Obrátil, H, 1910.
- 26.-27. ” Ex libris Lic's L. A. R. O., H.
28. ” C. R. Paravicini, H, 1911.
29. ” H. B. R., H.
- 30.-31. ” Ex libris H. Rosen, H.
32. ” A. S. („Platz für das Leben“) S, 1907.
33. ” Livres galants. Collection de Ladislav Siklóssy, H.
34. ” Ex libris eroticis Ladislav Siklóssy, H.
35. ” Bibliothèque galante Ladislav Siklóssy, H, 1914.
36. ” Ex bibliotheca Walther Stohmann-Tietz, H, 1914.
37. ” Ex libris Fürst W., H, 1912.
38. ” ” Karl Wehle („Gut!“), H, 1911.
39. ” Aus den Büchern A. W., Hb.
40. ” Ex libris Artur Wolf, Hb, 1911.
41. ” Ex bibliotheca erotica Artur Wolf, H, 1910.
42. ” Ex libris Art. Wolf, H, 1911.
43. ” Ex bibliotheca erotica Gerhard Wunderlich, H, 1911.
44. ” Ex bibliotheca erotica F. W. van Z., Z.
45. Belányi, V., Budapest, Ex libris K. I., L.
46. Anonym, Ex libris (anonymní), L, 1914.
47. Beran Jaro, Liberec, Ex libris eroticis Jaro Beran, D, 1922.
- 48.-49. ” ” J. B., D. 1923.

50. Berga-Bouda, Joseph, Ex libris eroticis Joseph Monsalvatje, L, 1910.
51. Berndt, Marg., Berlin, „ E. Hartenstein, Z, 1918.
52. Bosco, Alfonso, ? Ex libris A. W., L.
53. Brunner, V. H., Praha, „ Josef Bláha, Z, 1904.
54. „ „ Jan Emanuel Kolečko, Z.
55. „ „ eroticis S. K. N., Z.
56. Bucherer, Max, München, S. F. Schulz-Euler, Z.
57. Buonaccorsi, Berlin, Ex libris eroticis Dr. Sepp Klüber, L, 1915.
58. Delitsch Hermann, Leipzig, Ex libris eroticis Walter Mendelssohn, Zb, 1912.
59. Di. V., ? , Ex libris Luigi della Fontana, Z, 1920.
- 60.-61. Dzierzanowski, Juliusz, Varszava, Ex libris eroticis (anonymní), L.
- 62.-63. Ebner, René, Praha, Ex libris eroticis Ant. Lhota, L.
64. Erder Vilmós, Budapest, Ex libris László Reiter, Z, 1917.
65. Erler, Georg, Dresden, (anonymní), L.
66. Falgás, Luis Garcia, Barcelona, Ex libris Joan Baucis, L, 1919.
67. „ „ Miguel Gras Vila, L, 1910.
68. Faragó, Géza, Budapest, Ex libris Gustavi Dirner, L, 1903.
69. Fingesten, Michl, Berlin, Ex libris eroticis Dr. Bonte, L.
70. „ „ Fritz Kleeberg, L.
71. „ „ Aribert Schwabe, A.
72. Fischl, F., ? (anonymní), L.
73. Fleissig, V., Praha, Kniha Jindř Imlaufa, Db, 1914.
74. Franceschini, Marc Antonio, Roma, Ex libris eroticis Edgardi Rodina, A, 1911.
75. Gara, Arnold, Budapest, Ex libris Florence George, Z, 1900.
76. „ „ eroticis Leonis Szemere, L a Z, 1911.
77. Gariazzo, ? Torino, Ex libris eroticis E. Rodina, L, 1911.
78. Geiger Willi, München, Ex libris Hanns Wolfgang Rath, Z, 1910.
79. „ „ eroticis C. F. Sculteti („Die rote Parabel“), Zb, 1904.
80. „ „ R. Schlüter, L.
81. „ „ Waldi, L.
82. Gelbke, Georg, Dresden, H. Erfurth, L.
83. „ „ Ex libris H. E., L.
84. Gils, Fritz, St. Gallen, C. H., L.
85. Hajduk, August, Berlin, Ex libris Dr. Bruno Sklarek, Z.
86. Hasse, Sella, Wismar, „ Victor Singer, Lb.
87. Hasenohr, Curt, Leipzig, „ eroticis Jorge Monsalvatje, L, 1910.
88. „ „ Heinrich Rebensburg, L, 1910.
89. Hašek, Roman, Praha, „ Roman Hašek, A, 1915.
- 90.-91. „ „ Jaroslav Petrák, F, 1915.
- 92.-94. Helfenbein, v. Walther, Dresden, Ex libris eroticis M. M. v. d. H., L.
95. Hayden, M. M. v. d., Berlin, Ex libris eroticis M. M. v. d. H., Z, 1920.
96. „ „ Bibliotheca erotica (anonymní), L, 1921.
97. „ „ M. M. v. d. H., L.
98. „ „ Ex libris eroticis M. M. v. d. H., L, 1921.
99. „ „ anonymní („Klein aber mein“) L, 1921.
100. „ „ Bibliothèque de Mme. la Ctsse de Lesbos, L.
101. „ „ Bibliothèque erotique (anonymní), („Madame est servie“), L.
102. „ „ (anonymní), (Mortem vincit voluntas), L.
103. Hiermann, Franz H., Aschbach, Ex libris A. M. Pachinger, Z, 1911.
104. Hodek, Josef, Plzeň, Ton biblion erotikon B. M. B., D, 1913.
105. „ „ B. M. B., L.
106. „ „ Ex libris eroticis L. B., L. 1913.

107. Hodek Josef, Plzeň, Ex libris P. B., D.
108. " " eroticis J. D., D, 1923.
109. " (anonymní), D, 1914.
110. " " "
111. " Ex libris eroticis (anonymní), D, 1914.
112. " " Mojmir H., D, 1913.
113. " " Jos. H., D, 1914.
114. " " K. Janský, L, 1913.
115. " " K. K., D.
116. " " Jan Kolečko, L.
117. " " A. L., D.
118. " " A. M., D.
119. " " J. P., D.
120. " " M. P., D, 1913.
121. " " M. S., D, 1913.
122. " " Dr. W. W., D, 1914.
123. Hofbauer, Anton, České Budějovice, Ex libris Hofbauer, L, 1923.
124. " " A. H. („Ah bon!“), D, 1921.
125. " (anonymní), („Wer mein Buch verschenkt, wird verhengt“), D, 1923.
126. Honsi, Ferdinand, Budapest, Ex libris eroticis P. A., Z, 1913.
127. Hruška, E. A., Praha, J. H., D, 1923.
128. " Ex libris eroticis Emmerich Al. Hruška, Z, 1918.
129. " J. M. („Prasečiny“), D, 1923.
130. " Ex libris M. J. L., D, 1923.
131. Hulloff Karl, ? , Ex libris eroticis Baronis de H., L, 1920.
132. " " M. M. v. d. Hayden, L, 1921.
133. Jaeckel W., ? , " C. Müller („Der hohe Beruf“), Z, 1913.
134. Julibert, J. i Gual, Barcelona, Ex libris Miguel Gras Vila, L, 1919.
135. Keller R., Wien, Ex bibliotheca erotica E. L. B., L.
- 136.-137. Keller R., Wien, Ex eroticis Dr. J. L., L.
138. Keller R., Wien, Ex libris Ly, L.
139. " (anonymní), L.
140. Kellner, István, Budapest, Ex libris eroticis J. K., L, 1913.
141. " J. K., L, 1913.
- 142.-143. " (anonymní), Z, 1917.
144. Kobliha, František, Praha, Ex libris L. Bradáč, D, 1912.
145. " " K. Reinwald, D, 1913.
- 146.-149. " " Walther Stohmann-Tietz, D.
150. Kovács, Jenő, Budapest, Ex eroticis J. M. K., L, 1913.
151. Kubiček, Ruda, Uh. Hradiště, Ex libris B. B. B., Lt, 1921.
152. Kubin, Alfred, München, Ex libris A. Pachinger, Z, 1911.
153. Kulhánek, Stanislav, Kladno, Ex libris eroticis M. K., L, 1920.
154. " " M. L., D.
155. Lange, Cade, ? , Ex libris eroticis, Hugo Erfurth, L.
156. M. L., ? , Ex libris H. M., („Priapo optimo, maximo“), Z.
157. Macková, Anna, Praha, Ex libris eroticis Rolf Erikson, D, 1921.
158. " " A. M., D, 1915.
159. " Z erotik K. J. O., D, 1921.
160. " Ex libris eroticis (anonymní), D, 1922.
161. Massjutin, Basil, Moskva, Ex libris B. A. Pawlowsky, Z, 1914.
162. Medgyes, László, Budapest, Ex libris eroticis L. M., L, 1914.
163. " " Ernő Wolf, Z, 1914.

164. Mienzil, Carl, Wien, Ex libris Carl Mienzil, Z.
165. " " A. M. Pachinger, A.
166. Milén, Eduard, Brno, " K. J. Obrátil, Lt, 1920.
167. " " B. Petrlik („Memento vivere“), Lt, 1920.
168. Mock, Fritz, Basel, Ex libris eroticis Dr. Josef Klüber, Lb, 1914.
169. Molas, Ed., Barcelona, Biblioteca erotica M. G. V., L, 1921.
170. Moravec, O., Praha, Ex libris eroticis M. J. L., D, 1922.
171. " (anonymní) „Svininy“, L, 1922.
172. Muck, O., Budapest, Ex libris eroticis Stefan Kellner, Z, 1917.
173. " " " " Z.
174. Nador, Lajos, Budapest, Dr. Hlaender, Z, 1917.
175. Nägele, Reinhold, Stuttgart, Hanns Wolfgang Rath, L.
176. " " Leo Wolf, L.
177. Němec, Karel, Nové Město, Ex libris Mojmir Helcelet, D, 1913.
178. Obrátil, K. J., Uh. Hradiště, Ex bibliotheca erotica B. M. Beneš, Z, 1910.
179. " " B. E., L, 1910.
180. " " Ex collect. erot., C. M. V. O., 3b A, 1914.
181. " " Ex libris eroticis K. J. Obrátil, Z, 1909.
182. " " Bibliotheca erotica Oskar Wagner, L, 1913.
183. Odenwald, Ad., Berlin, Ex libris Dr. Weiss, Z, 1911.
184. P. C., ? ?, Ex libris Kurt Reil, L.
185. Petersen, ? ?, Ex libris eroticis Dr. Pachinger, A.
186. Philipp, Martin E., Dresden, Ex eroticis Hugo Erfurth, L.
187. " " Ex libris " " L., 1918.
188. " " Ex eroticis Evel, L., 1923.
189. " " Ex libris eroticis H. K., L.
190. " " Ex bibliotheca erotica S. F. M., L.
191. " " Ex eroticis Oss., L.
192. " " Ex libris D. P., L.
193. " " " eroticis Rumac, L, 1923.
194. " " " Šimsa, L.
195. Pirchan, Emil, München, Ex libris Theodor Lohmayer, Z.
196. Praetorius, Emil, München, Ex libris eroticis Carl Merck, Z.
197. Préjelan, René, Paris, Ex libris Dr. J. E. Salaba, Z.
198. Prihoda, Istvan, Budapest, Ex libris eroticis Dr. J. M. K., L, 1913.
199. Ranzenhofer, E., Wien, De la Bibliothèque artistique d'Etienne Kellner, L.
200. " " Ex libris eroticis Hugo Wolf, Z.
201. Rassenfosse, Armand, Liège, Livres galants Etienne Kellner, L. 1913.
202. " " Ex libris A. H. P. („Ab hominibus nihil exspecto“), L.
203. Rembrandt, Paul, Amsterdam, Ex libris Vojta Perner, A.
204. " " " Richard Sladký, A.
205. Reuter, Ekkehard, Göttingen, Ex libris eroticis Karl Kühnle, L.
206. " " " Ekkehard Reuter, Z.
207. Reviglione, Mario, Torino, Dai libri erotici del Conte L. A. Rati Opizzoni di Torre, Z, 1908.
208. Rixner, Hans, Steyer, Ex libris Mary Bayerlacher, Z, 1911.
209. " " " Pachinger, Ltb, 1909.
210. " " " eroticis meis Fanny S., A, 1911.
210. Rodina, Edgardo, Sori-Genova, Ex libris prohibitis L. A. Rati Opizzoni, Z.
- 211.-215. Röhling, V., Praha, Ex libris eroticis (anonymní), L, 1913.
216. Rosana, E. Ballatore, di Torino, Dai libri erotici del Conte Luigi, Amadeo Rati Opizzoni di Torre, Z, 1908.
217. " " " " Zb, 1912.
218. Rule, Erdmann, Praha, Ex libris Leo Zeller, Z, 1910.

219. Rytíř, Václav, Praha, Ex libris eroticis K. J. Obrátil, Z, 1914.
- 220.-221. Rytíř, Václav, Praha, Ex libris V. Rytíř, Z, 1913.
222. Serra, ?, ?, Ex libris Gino Sabattini, Z.
223. Sittel, Hugo, Düsseldorf, Ex libris Dr. L., Z.
224. " " D. J. L, Ltb.
225. Skala, H., Berlin, Ex libris Karl Sievert, A, 1910.
226. Smith, Ismael, New York, Ex libris of Señor Ismael Smith, Z.
227. Soder, Alfred, Basel, Ex libris eroticis Hans Geiling, L, 1910.
228. Strom, Zdenko von, Wien, Ex libris eroticis Albert Wieser, D, 1920.
229. Sternad R., Wien, Ex libris H. R. Rosen, L.
230. Sýkora T. G., Praha, Ex libris eroticis Emerich Alois Hruška, Z, 1918.
231. " " E. A. H., Z.
232. Szenes, Andor, Budapest, Ex libris István Kellner, L.
233. Šimůnek, Karel, Praha, Ex libris B. M. B., H, 1921.
234. " " Theatralia B. M. B. H. 1923.
235. " " Ferd. Hejna, („Primula veris“) H, 1914.
236. " " eroticis F. H., H, 1918.
237. " " A. Em. Hruška, Z.
238. " " A. Em. Hruška, („Salome“) Z.
239. " " K. J. Obrátil, Z, 1910.
240. " " " A, 1914.
241. " " K. J. O., L, 1914.
242. " " K. Reinwald, Z., 1914.
243. Tautenau, C. Carrik, Praha, Ex libris eroticis Boh. Bezděk, Azb, 1922.
244. Tielemanns, E. H., Bruxelles, Ex libris eroticis Constance R., L, 1914.
- 245.-246. Uzelac, Milovoj, Praha, Ex libris eroticis Jan Dlabač, L, 1918.
247. Váchal, Josef, Praha, Ex libris Antonín Lhota, D.
- 248.-249. " " Hanky H., D, 1923.
250. " " Josef Portman, D.
- 251.-252. " " M. P., D, 1912.
253. " " Schulz, D.
254. " " Ex libris eroticis Milada Schulz, D, 1913.
255. " " Walth. Stohmann-Tietz, Db.
256. " " " Db.
257. Vriesländer, J. J., Weimar, Ex libris eroticis, C. F. Sculteti, F.
258. Walther, H. H., Giessen, Ex eroticis Emil Majer, Z, 1920.
259. Wawrzyniecki, A., ?, Ex libris Władcy Jacwiezy, F, 1913.
260. Wiener, René, Nancy, (anonymní), L.
261. Zähringer, K. F., ?, Ex libris W., Z, 1911.
262. Zarth, Hans, München, Erotika Dr. Joseph Klüber, H.
263. " " Ex libris Franz Kröner, L, 1913.
264. Zichy M. de, Budapest, Ex libris eroticis M. de Z., A, 1896.
265. " " Albums galants de la Collection Siklossy, L.
266. Zarth, Hans, München, Ex libris Franz Kröner, L, 1914.
267. Geiger, Willi, München, " Dr. W. von der Schulenburg, L, 1913.
268. Bayros, Franz von, Wien, " Gerhard Wunderlich, H, 1913.
269. " " Albert Ross, H, 1911.
270. Němec, Karel, Nové Město, " B. B., Db, 1910.
271. Philipp, Martin E., Dresden, Ex libris eroticis, Amasan, L.
272. " " " Severin, L, 1919.
273. Stone, Wilbur M., New York, (Eros, Priapus & Company Wilbur M. Stone), Z.
274. Rassenfosse, Armand, Liège, Ex libris eroticis, Dr. J. Klüber, L, 1912.

275. Hodek, Josef, Plzeň, Ex libris eroticis, K. J. O., D, 1913.
276. Lhota J., Praha, " " K. J. O., Z, 1922.
277. Zarth, Hans, München, (Kriegsliteratur, feindliche Presse Dr. J. Kl.), L.
278. Fingesten, Michel, Berlin, Hanns Heeren, L, 1922.
279. Vriessländer J. J., Weimar, Ex libris eroticis C.F. Sculteti („L'intruse“), Lt.
280. Šimůnek Karel, Praha, Ex libris K. J. Obrátil, Z, 1910.
281. Němec, Karel, Nové Město, Ex libris eroticis Ant. Lhota, Db, 1923.
282. Berga-Bouda, Joseph, Barcelona, Ex libris eroticis Jorge Monsalvatje, L, 1910.
283. Šimůnek, Karel, Praha, Ex libris Bedřich Beneš, Z.
284. Helfenbein, Walther, Dresden, Bibliothèque érotique du Chevalier de la Bruyere, L.
285. Dzierzanowski, Juliusz, Varsava, Ex libris eroticis Joseph Monsalvatje, L, 1913.

Erotická ex libris, jež se dostala autorovi této knihy do ruky až po vysázení rukopisu a jichž nebylo lze již reprodukovati a do textu zařaditi :

286. Bayros, Franz von, Wien, Ex libris Raymond Keon, Bruxelles (na Lesbu), H, 1923.
287. Beran Jaro, Liberec, Ex libris eroticis J. B. (ženský akt s létajícími fally), D, 1923.
288. Dmych Jožka, Litomyšl, Ex libris Jan Mráz (ženský akt se satyrem), Lt, 1922.
289. Fingesten, Michel, Berlin, Ex eroticis B. P. (ženský akt), L, 1923.
290. Helfenbein, Walther, Dresden, A. L. (dívka s klíčkou), L, 1923.
291. " " " „jezdkyně“, L, 1924.
292. " " " B. P. (coitus za záclonou), L, 1923.
293. Kyliès, J., Slaný, Ex libris eroticis Jarka Suchý (ženský akt, oko), Lt, 1923.
294. Johann Pavel, Quito, Ecuador, Ex libris Robert Werner („smyslnost“) Lt, 1921.
295. Philipp, Martin E., Dresden, B. P. (scéna z „1001 noci“), L, 1923.
296. Rytíř, Václav, Praha, Ex libris eroticis Dr. F. (exotický květ), Ltb.
297. Ritter, Karl, München, Ex libris eroticis B. P., (žena se slonem), L, 1923.
298. " " (žena s fallem), L, 1923.
299. " (anonymní), (sadistická scéna), L, 1923.
300. " Ex libris eroticis (anonymní), (ďábel s andělem), L, 1923.
301. " " A. L., (humor. scéna: rytíř a zahradnice), L, 1923.
302. " B. P., L, 1923 (erotická remarque),
303. Steinecke, W., ? B. Petrlik (coitus), L 1923.
304. " ? Ex libris eroticis B. Petrlik (sadistická scéna), L, 1923.
305. " ? " "
306. Anonymní, Ex libris eroticis R. K. (žena s rybami), D, 1924.

Ex Libris Eroticis Amasan

EX LIBRIS EROTICIS
DR J. KLÜBER

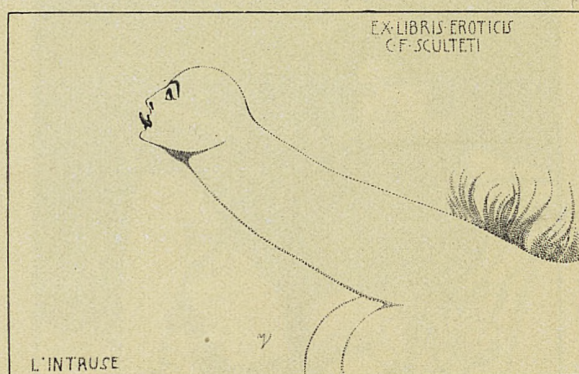
Ex Libris **EROTICIS**
* K * I * O *

1914 FOR TRUTH AND CIVILISATION 1915

KRIEGS LITERATUR DR J. K. L. FEINDLICHE PRESSE

EX·LIBRIS·K·J·OBRÁTIL·

K. J. Obrátil 190.

Bibliothèque + érotique
du Chevalier de la Bruyère.

EX LIBRIS EROTICIS

Publikace tato
vydána byla vlastním
nákladem jako rukopisný soukromý
tisk s 285 ilustracemi jen pro sběratele ex libris,
bibliofily, umělce, literární historiky, vědecké knihovny, musea
a vážné interesenty, a vytištěna pouze pro
subskribenty ve 150 výtiscích.

